

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TUNCELİLİ GAZİLERİN ANLATILARINDA KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI

Tanju DUMAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Aziz ALTI

TUNCELİ- 2024

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TUNCELİLİ GAZİLERİN ANLATILARINDA KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI

Tanju DUMAY
(210170003)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Aziz ALTI

TUNCELİ – 2024

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TUNCELİLİ GAZİLERİN ANLATILARINDA KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI

Tanju DUMAY
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI

Bu tez 27/3/2024 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.

İmza

Prof.Dr. Hava SELÇUK
(Erciyes Üniversitesi)

BAŞKAN

İmza

Doç.Dr. Aziz ALTI
(Munzur Üniversitesi)

DANIŞMAN

İmza

Doç.Dr Salih BAŞKUTLU
(Munzur Üniversitesi)

ÜYE

Bu Tez, Enstitümüz Tarih Anabilim Dalı'nda hazırlanmıştır.

Altuğ KAZAR
Enstitü Müdürü
İmza ve Mühür

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu”ndaki hükümlere tabidir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait bir çalışma olduğunu, çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Tanju DUMAY

Doç.Dr. Aziz ALTI

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezimin oluşmasında, tez konusunun belirlenmesinde, kaynak tespitinde ve temininde ayrıca çalışma sürecimin her aşamasında yardımlarını esirgemeyen ve bilgi birikimi ile bana yol gösteren danışmanım Doç. Dr. Aziz ALTI'ya, Tunceli Muharip Gaziler Derneği Başkanı Kıbrıs Gazisi Mehmet ARSLAN'a, Tuncelili Kıbrıs Gazilerine ve tez çalışmam süresince desteklerini esirgemeyen Eşime ve Çocuğum Kağan Alp DUMAY'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tanju DUMAY
TUNCELİ – 2024

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	I
TEŞEKKÜR.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR LİSTESİ	V
HARİTA LİSTESİ.....	VI
RESİMLER LİSTESİ	VII
ÖZET	VIII
ABSTRACT	IX
1. GİRİŞ.....	1
2. KIBRIS'IN KISA TARİHÇESİ.....	7
2.1. Kıbrıs Coğrafyası ve Tarihine Giriş	7
2.2. Kıbrıs'ın Jeopolitik ve Jeostratejik Önemi	8
2.3. Osmanlı İmparatorluğu İdaresinde Kıbrıs	10
2.4. İngiliz İdaresinde Kıbrıs, Siyasal ve Toplumsal Gelişmeler	13
2.5. Zürih ve Londra Antlaşmaları (6-12 Şubat 1959)	17
2.6. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kurulması (16 Ağustos 1960).....	18
2.7. Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Yaşanılan Siyasal ve Toplumsal Gelişmeler.....	19
2.7.1. Radcliffe Anayasa tasarısı (19 Aralık 1956)	20
2.7.2. MacMillan Planı (19 Haziran 1958).....	21
2.7.3. Acheson Planı (14 Temmuz 1964)	21
2.7.4. Plaza Raporu (26 Mart 1965)	22
2.8. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs Politikası.....	22
2.9. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ve Yaşanan Gelişmeler	25
3. TUNCELİLİ GAZİLERİNİN ANLATILARINDA KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI	30
3.1. Kıbrıs Barış Harekâtına Katılan Tuncelili Gazilerin Listesi	30
3.2. Tuncelili Kıbrıs Gazilerinin Özgeçmişleri	33
3.2.1. Ali Haydar Çıplak.....	34
3.2.2. Ali Rıza Ördek.....	34
3.2.3. Ali Korkmaz	34
3.2.4. Bedri Bulut	34
3.2.5. Bertal Gökköz.....	35
3.2.6. Hasan Yağcı.....	35
3.2.7. Hasan Yılmaz	35
3.2.8. Haydar Burcuğa	36
3.2.9. Haydar Özalp.....	36
3.2.10. Hıdır Yıldırım	37
3.2.11. İbrahim Kurukafa	37
3.2.12. İsmail Demirbilek	37
3.2.13. Mehmet Arslan	38
3.2.14. Mehmet Çiçek	38
3.2.15. Veysel Coşkun.....	39
3.2.16. Zeynel Apaydın	39
3.2.17. Zeynel Doğan	39
3.3. Gazilerin Kıbrıs Olaylarını Öğrenmesi ve Hisleri	40
3.4. Askerlerin Seçilme Usulü.....	43
3.5. Kıbrıs'a İntikal.....	47
3.6. Kıbrıs'ta Mücadele	52
3.7. Kıbrıs Türk ve Rum Vatandaşların Harekât'a Tavrı	65

3.8. Kullanılan Silah ve Teçhizat.....	69
3.9. Lojistik ve Kişisel İhtiyaçların Karşılanması	70
3.10. Mektuplaşma	73
3.11. Terhis ve Dönüş.....	76
3.12. Gazilere Verilen Hak, Maaş ve Madalyalar	80
3.13. Gazilerin Savaş Hakkındaki Düşünceleri	82
4. SONUÇ	84
5. KAYNAKLAR.....	87
ÖZGEÇMİŞ	
EKLER	

KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz.	:Bakınız
BM	:Birleşmişler Milletler
ENOSİS	:Kıbrıs'ı Yunanistan'a Bağlamak İsteyen Düşünce
EOKA	:Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Birliği
KATAK	:Türk Azınlığı Kurumu
KTFD	:Kuzey Türk Federe Devleti
KTKF	:Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu
NATO	:Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
TDK	:Türk Dil Kurumu
TMK	:Türk Mukavemet Teşkilatı
TMGD	:Türkiye Muharip Gaziler Derneği

HARİTA LİSTESİ

Harita 1.3. 1825-1850 tarihlerinde Cezayir-i Bahr-i Sefid Eyaleti Kıbrıs Livası....12

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 3.1.** Türkiye Muharip Gaziler Derneğın Aıt Kıbrıs Barış Harekâtına Katılan Türkiye Geneli Kıbrıs Gazileri Gösteren Evrak.....31
- Resim 3.2.** Tunceli Muharip Gaziler Derneğine Kayıtlı Tuncelili Kıbrıs Barış Harekâtına Katılanların Gazileri Gösteren Evrak.....32
- Resim 3.3.** Tunceli Muharip Gaziler Derneğine Kayıtlı Tuncelili Kıbrıs Barış Harekâtına Sonrası Vefat Eden Gazileri Gösteren Evrak.....33

ÖZET

Osmanlı İmparatorluğu, Akdeniz’de stratejik bir öneme sahip olmasından dolayı Kıbrıs adasını 1571 yılında fetih ederek 307 yıl süren hâkimiyeti altına almıştır. Rum ve Yunanistan destekli EOKA terör örgütü, Kıbrıs Türklerine siyasi, sosyal, kültürel ve iktisadi baskı uygulamıştır. EOKA, Kıbrıs Türklerini öldürmeyi ve yok etmeyi hedefleyerek ENOSİS’e başlamışlardır. Siyasi ve askeri yalnızlığına rağmen Türkiye, 20 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs Barış Harekâtını başlatmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri harekâtı başarılı bir şekilde tamamlamıştır.

Tunceli ilinden 3’ü şehit, olmak üzere toplam 193 kişi Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır. Tuncelili 17 Gazi ile yapılan görüşmeler sonucunda Kıbrıs Barış Harekâtına ait bilgiler elde edilmiştir. Tunceli gazilerimizden 17’si, birliklerindeki askerlik görevleri devam ederken Kıbrıs Barış Harekâtına katılacaklarını öğrenmişlerdir. Tuncelili gazilerimizin 12’si, Kıbrıs olayları hakkında bilgiyi radyodan, bulunduğu birliklerden ve arkadaşlarından aldıkları bilgi ile öğrenmiştir. 5 gazimizin ise Kıbrıs olayları hakkında bilgilerinin olmadığı görülmüştür.

Tuncelili gazilerimizden 4’ü Piyade, 4’ü Hava İndirme Komando Birliği, 2’si Sıhhiye, 2’si Şoför, 2’si Topçu, 1’i Tankçı, 1’i Muhabere ve 1’i Bandocu olmak üzere farklı görevlerde bulunmuşlardır. Tuncelili gazilerimiz, Türkiye’deki intikallerde otobüs ve treni; Kıbrıs’a ulaşmak için hava intikallerinde nakliye uçağı ve helikopteri; deniz yolunda ise çıkarma gemisi ve feribot kullanmışlardır. Kayseri’den havalanan nakliye uçağı, Antalya, Alanya, Silifke, Mersin ve Mezitli’den havalanan helikopter ile Kıbrıs’a intikal etmiştir. Taşucu ve Mut bölgeleri ise Kıbrıs’a intikal için deniz vasıtalarının yoğun olarak kullandığı yerler olmuştur. Gazilerimizden 6’sı helikopter, 4’ü uçak ve 7’si ise gemilerle harekâta katılmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtına katılan gazilerimizin bir kısmı geri hizmet görevlerinde; bir kısmı ise arazide görev almıştır. Tunceli gazilerimizden 5’i vücutlarının farklı yerlerinden yaralanmıştır.

Tuncelili gazilerimizin olduğu birlikler, harekât süresince Rum askerlerini esir kamplarına teslim ederek, Rum vatandaşlarına insani davranmışlardır.

Tuncelili gazilerimiz, MG3 cinsi makineli tüfek, bazuka tarzı roket, G1, G3, A6, A4 tipi piyade silahı, el bombası, top ve tank kullanmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı boyunca temel yaşam malzemeleri ve kişisel ihtiyaçların karşılanması konusunda Tuncelili gazilerimizden bazıları sıkıntı içinde olduğu gibi, olmayanda bulunmaktadır.

Kıbrıs Barış Harekâtında aileleriyle uzun süre görüşemeyen Tuncelili Kıbrıs gazilerimiz haberleşmek için mektup kullanmıştır. Tuncelili gazilerin bir kısmı geç de olsa terhis olmuştur. Terhis sonrası Kıbrıs adasından gemilerle Mersin’e gelmişlerdir. Memleketlerine kendi imkânlarını kullanarak kara yolu ile dönüş yapmışlardır. Savaş süresince yaralanan ve hastanede tedavi gören gazilerin de olduğu görülmüştür. Terhis belgelerini alan gaziler, aile ve çevresi tarafından genellikle coşkulu bir şekilde karşılanmışlardır. Hatta kendileri için kurbanlar da kesilmiştir, bunun yanı sıra sade karşılananlar da olmuştur. Tuncelili gazilerimiz, KKTC ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından çeşitli madalya ve berat ile ödüllendirilerek maaş almaktadırlar.

Tunceli gazilerimiz, Kıbrıs Barış Harekâtı boyunca savaş ve iklim şartlarının zorluğuna rağmen üstün cesaret ve kahramanlık örneği göstermişlerdir. Bu çalışmada; Tuncelili Kıbrıs gazilerimizin Kıbrıs’taki mücadelesi ortaya çıkartılmış, edindikleri tecrübe ve yaşadıkları olaylar anlatılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kıbrıs, Kıbrıs Barış Harekâtı, Tunceli, Kıbrıs Gazisi

ABSTRACT

Cyprus Peace Operation In The Narratives Of Cypriot Veterans From Tunceli

The Ottoman Empire conquered the island of Cyprus in 1571 due to the ownership of a person created in the Mediterranean and has a reign that lasted for 307 years. The Greek Cypriot and Greek-backed EOKA terrorist organization exerted political, social, cultural and economic pressure on the Turkish Cypriots. EOKA started ENOSIS, aiming to kill and destroy the Turkish Cypriots. Despite political and military loneliness, Türkiye launched the Cyprus Peace Operation on July 20, 1974. Turkish Armed Forces completed the operation successfully. A total of 193 people from Tunceli province, including 3 martyrs, participated in the Cyprus Peace Operation. As a result of the interviews held with 17 Veterans from Tunceli, information about the Cyprus Peace Operation was given. 17 of our Tunceli veterans learned that they would participate in the Cyprus Peace Operation while continuing their military service in their units. 12 of our veterans from Tunceli learned about the Cyprus events from the radio, from their troops and friends. It was seen that 5 of our veterans did not have information about the Cyprus events.

4 of our veterans from Tunceli served in different positions as Infantry, 4 as Airborne Commando Unit, 2 as Medical Officers, 2 as Drivers, 2 as Artillerymen, 1 as a Tankman, 1 as a Combat Officer and 1 as a Band Band. Our veterans from Tunceli, buses and trains during transfers in Turkey; Transport aircraft and helicopters for air transfers to reach Cyprus; On the sea route, they used landing craft and ferries. The transport plane took off from Kayseri and arrived in Cyprus with a helicopter taking off from Antalya, Alanya, Silifke, Mersin and Mezitli. Taşucu and Mut regions were the places where sea vessels were used extensively to reach Cyprus. 6 of our veterans participated in the operation with helicopters, 4 with aircraft and 7 with ships. Some of our veterans who participated in the Cyprus Peace Operation are in back-service duties; Some of them worked in the field. 5 of our Tunceli veterans were injured in different parts of their bodies.

The units, which included our veterans from Tunceli, treated Greek citizens humanely by delivering Greek soldiers to prison camps during the operation. Our veterans from Tunceli used MG3 type machine guns, bazooka style rockets, G1, G3, A6, A4 type infantry weapons, hand grenades, cannons and tanks. During the Cyprus Peace Operation, some of our veterans from Tunceli were in trouble, and some were not, in terms of meeting basic living supplies and personal needs. Our Cyprus veterans from Tunceli, who could not meet with their families for a long time during the Cyprus Peace Operation, used letters to communicate. Some of the veterans from Tunceli were discharged, albeit late. After their discharge, they came to Mersin by ship from the island of Cyprus. They returned to their hometown by land using their own means. It was also observed that there were veterans who were injured during the war and were treated in hospital. Veterans who received their discharge documents were generally welcomed enthusiastically by their families and friends. Even sacrifices were made for them, and there were also those who were welcomed simply. Our veterans from Tunceli are awarded with various medals and certificates and receive salaries by the TRNC and the Republic of Turkey.

Our Tunceli veterans showed outstanding courage and heroism despite the difficult war and climatic conditions throughout the Cyprus Peace Operation. In this study; The struggle of our Cyprus veterans from Tunceli in Cyprus was revealed, and their experiences and events were explained.

Keywords: Cyprus, Cyprus Peace Operation, Tunceli, Cyprus Veterans

1. GİRİŞ

Tarih, geçmişle yaşanan olaylardan ders çıkarmak ve geleceğe yön vermektir. Sözlü tarih ise yazılı kaynaklarda olmayan yaşanmış olayların tarihi oluşturan insanın ifadeleri ile anlatılmasıdır.

Sözlü tarih, kişisel anıların kaynak olarak anlatımı üzerine inşa edilmiştir. Bu kaynaklar temelinde işlenen konu belgelere dayandırıldıklarında alternatif bir sözlü tarih oluşmuştur (Caunce, 2011:8). Sözlü tarih; geçmiş belleklerde kalan siyasi, toplumsal ve ekonomik olaylar hakkında hafızalarda kalan bilgileri bugünden oluşturan disiplinlerarası yaklaşımdır. Sözlü tarih, tarihi yeniden değerlendirmek için yazılı kaynaklarda olmayan bilgilere ulaşmamızı sağlar. Çalışmaları ait olduğu döneme ilişkin yaşanan olayların toplanması ve toplumların tarihlerine eleştirisel bir anlayış kattığından bilimsel tutarlılığa uyumlu olmuştur. Sözlü kanıtların verilen emeğe değmesi ve yararlı olması için diğer bilgi kaynakları gibi titizlikle ele alınmıştır (URL-1, 2024).

Sözlü tarih çalışmaları, tarihçilerin “sözlü gelenek” adı altında yararlandığı insanların bireysel anılarını kuşaktan kuşağa aktaran araç olmuştur. Sözlü kayda geçirilmesi ile tarih yazımı başlamıştır. Thukydides’in “Peloponnesos Savaşları” ve Herodot’un “Herodot Tarihi” adlı yazılı eserleri, farklı şehirlerde yaşayan ve savaşa katılanların anılarının bir araya getirmesiyle ortaya çıkmıştır. Geçmişte yazılan belgeler tek başına tarihi gerçekliği ifade etmekte yalın kalmaktadır. Yazılan belgeleri ortaya koyan kişinin ürünü olan bu belgelerin hangi amaçla, ne yazdığı, kime yazdığı irdelenmiştir. Bu belgeleri bireylerin oluşturduğu unutulmadan tek başına biyografi, otobiyografi, günlük ve mektuplar tarihin meşru kaynakları olup olmamasıyla ilgili tartışmalar bulunmaktadır. Türkiye’deki sözlü tarih çalışmalarında karşılaşılan sorun, insanların yaşadıkları ve hatırladıkları olaylara ait düşüncelerini anlatırken öznellik ilkesine dayandırılacağı endişesi olmuştur. Sözlü tarih çalışmalarında insanlar konuşurken ve yazarken daha kontrollü olduğu düşünüldüğünde; konu fark etmeksizin oluşturulan tarihi dokümanları görüşmeyi yapan ve anlatan kişinin birlikte ortaya koyduğu çalışma olmuştur (Danacıoğlu, 2001:131-135).

Sözlü tarih, çalışmalarının merkezinde olan insanın, birebir yaşadığı olay sonucunda ortaya çıkan anılarını bilimsel olarak teze aktarmak için sözlü tarih mükemmel bir araçtır (Saruhan, 2020:1). Kaynağı yazılı kitap veya malzeme olmayan ancak yaşayan kişilerin hafızalarındaki bilgiyi belirli yöntemlerle kayıt altına alınan çalışma alanıdır. İnsan anılarını dinleme, kaydetme ve derleme ile anıların toplanması saklanması ile tarihçilere zengin açılar

sağlamaktadır. Sözlü tarih çalışmalarını yaygınlaştıran görüntü ve ses kaydedici ileri teknoloji ile geline nokta salt tarih değil, diğer bilimsel çalışmalarında referans alacağı disiplinler arası bir yaklaşım haline gelmiştir. Sözlü tarih, Türkiye’de 2000 yıllarda dijital ortamlarda arşiv oluşturabilen profesyonelce yürütülen herkese açık bir evreye geçmiştir. Daha çok sosyal bilimler alanında yapılan akademik çalışmalarda öğrenme ve öğretme yöntemi olarak kendini göstermiştir (İnan, 2024).

Kıbrıs Barış harekâtına katılmış gaziler hakkında yeterli sözlü tarih çalışması bulunmamaktadır. Bu konudaki yapılmış çalışmalar ise sayıca fazla olmayıp genel itibariyle lisansüstü çalışmalardan meydana gelmektedir. Tuncelili Kıbrıs gazileri ile 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı’ndan 50 yıl sonra sözlü tarih çalışması yapılmıştır. “Tuncelili Gazilerin Anlatılarında Kıbrıs Barış Harekâtı” adlı yüksek lisans tez çalışması iki farklı bölüm ve ekler kısmından oluşmaktadır. Birinci bölümde; Kıbrıs’ın kısa siyasi tarihine yer verilmiştir. İkinci bölümde; harekâta katılan Tuncelili gazilerin özgeçmişleri ve kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri cevapların sentezlenmesiyle oluşturulmuş olay örgüsü işlenmiştir. Ekler kısmında ise gazilere ait hatıra niteliğindeki fotoğraf, berat ve madalyalara yer verilmiştir.

“Tuncelili Gazilerin Anlatılarında Kıbrıs Barış Harekâtı” adlı çalışmamız sözlü tarih disiplini ile kaleme alınmıştır. Bu tez geçmişin önemli tanıklarından olan ve dönemi yaşamış Tuncelili gazilerimizin anlatıları ile oluşturulmuştur. Tunceli ili özelinde Kıbrıs gazilerine yönelik herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması tezi özgün kılan noktalardan birini oluşturmaktadır. Bu tez ile harekâta iştirak etmiş olan gazilerin bellekleri kayıt altına alınmış ve bundan sonra yapılacak çalışmalara kaynaklık edeceği öngörülmektedir. Bu tez literatürdeki Kıbrıs Barış Harekâtı ve Tuncelili Gaziler konulu sözlü tarih çalışmasındaki boşluğu gidermek için yazılmıştır.

Sözlü tarih metodu kullanılarak hazırlanan bu tez, memleketi Tunceli ili olan ve savaşın siyasal, sosyal ve kültürel özellikleri göz önünde bulundurularak gaziler için hazırlanmış 20 adet soru ile sınırlandırılmıştır. Tuncelili gazilerimizin askerden önceki yaşamları, Kıbrıs Barış Harekâtında yaşadıkları ve harekâttan sonrası gazilik hissiyatları çalışma için temel noktamızı oluşturmuştur. Munzur Üniversitesi’nden alınan etik kurul kararı sonrası katılım sağlayan gazilerimize araştırmaya gönüllü katılım formu okunmuş ve 20 sorudan oluşan sorular yönetilmiştir. Gazilere yöneltilen sorularla harekâta yönelik tüm ayrıntılar irdelenmeye çalışılmıştır.

Tunceli gazileriyle yüz yüze görüşme metodu kullanılarak gazilerin evinde, iş yerinde veya belirledikleri açık alanlarda yapılan görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Kayıtlar

akabinde deşifre edildi. Deşifre edilen ham bilgiler uygun başlık altında tasnif edildi. Her gazi görüşmesi için uygulanan bu metodun ardından verilen bilgiler uygun başlıklar altında sentezlenmiştir. Gazilerle yapılan görüşme sonrası aynı zamanda onlardan harekâta dair fotoğraf ve benzeri eşyaları tezde kullanılmak üzere kendilerinden istenilmiştir. Nitekim kendilerinde temin edilen fotoğraf, beratlar ve madalya çalışmada görsel olarak kullanılmıştır.

Çalışmada görüşme yapılan gazilere aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

1. Kendinizi tanıtır mısınız?
2. Askere gitmeden önceki hayatınız hakkında bilgi verir misiniz?
3. Askerliğe alınma süreciniz, görev yeriniz ve göreviniz ile ilgili bilgi verir misiniz?
4. Kıbrıs Barış Harekâtı, size birliğinizde nasıl tebliğ edildi ve neler hissettiniz?
5. Adadaki Rumların yaptığı katliam ve planları hakkında bilgiye sahip miydiniz, birliğinizden bu konu ile ilgili size bilgi verildi mi?
6. Kıbrıs Barış Harekâtı kapsamında size ve birliğinize hangi görev verildi?
7. Adaya hava yolu veya deniz yoluyla mı sevk edildiniz, muharip savaş vasitanız ve silah teçhizat durumunuz hakkında bilgi verir misiniz?
8. Kıbrıs Adasına çıkarma hangi savaş şartlarda gerçekleşti, size verilen görevi yerine getirirken ne gibi zorluklar yaşadınız?
9. Adadaki Rum vatandaşları veya askerleriyle karşılaştınız mı, karşılaştığınızdaki düşünce ve davranışlarınız nelerdi?
10. Kıbrıslı Türkler sizi nasıl karşıladı?
11. Kıbrıs harekâtı boyunca lojistik ve ikmal malzemeniz olan silah, mühimmat, kıyafet, yeme, içme, sağlık ve barınma koşullarınız hakkında bilgi verir misiniz?
12. Kıbrıs'ta ne kadar görev aldınız, Kıbrıs Barış Harekâtı boyunca sizi etkileyen olay nedir?
13. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında hiç tehlike atlattınız mı?
14. Sizin veya birliğinizdeki askerlerden birinin yaralanma veya şehit olma durumu oldu mu?
15. Kıbrıs Harekâtında yaşadığınız unutamadığınız bir anınız var mı?
16. Harekât boyunca aileniz ile ne sıklıkla ve nasıl haberleşiyordunuz?
17. Kıbrıs'tan hatıra olarak aldığınız bir eşya veya orda çekilmiş fotoğrafınız var mı?
18. T.C Devleti ve Kıbrıs Devleti tarafından size gazilik beratı, belge, ödül veya madalya verildi mi, gazilik maaşını ne zaman ve ne kadar aldınız?

19. Kıbrıs Barış Harekâtının sona ermesi sonrası Türkiye'ye nasıl ulaştınız; aileniz, vatandaş tarafından ve devlet tarafından nasıl karşılandınız?

20. Askerlikten ne zaman terhis oldunuz ve terhis sonrası yaşamınızda neler değişti?

Bu görüşmelerde gaziler tarafından verilen cevapların içten, samimi ve doğru olduğu varsayılmaktadır.

Gazilere yöneltilen 20 adet sorunun anlam bütünlüğü ve ifade akıcılığı tezde korunarak 13 başlık altında bütün cevaplar işlenmiştir. Amacımız sorular altında cevapları anlatmak değil, olay örgüsü etrafında oluşturulan başlıklar altında akıcı metin sağlamaktır. Bu doğrultuda tezde kullanılan başlıklara aşağıda sıralanmıştır.

1. Kıbrıs Barış Harekâtına Katılan Tuncelili Gazilerin Listesi
2. Tuncelili Kıbrıs Gazilerinin Özgeçmişleri
3. Gazilerin Kıbrıs Olaylarını Öğrenmesi ve Hisleri
4. Askerlerin Seçilme Usulü
5. Kıbrıs'a İntikal
6. Kıbrıs'ta Mücadele
7. Kıbrıs Türk ve Rum Vatandaşların Harekâta Tavrı
8. Kullanılan Silah ve Teçhizat
9. Lojistik ve Kişisel İhtiyaçların Karşılanması
10. Mektuplaşma
11. Terhis Ve Dönüş
12. Gazilere Verilen Hak, Maaş ve Madalyalar
13. Gazilerin Savaş Hakkındaki Düşünceleri

Türkiye Muharip Gaziler Derneğinin yayınlamış olduğu “Türkiye Muharip Gaziler Derneği Dernek El Kitabı” çalışmasında illere göre Kıbrıs Barış Harekâtına katılanların listesi ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Bu listeye göre Tunceli ilinden 3'ü şehit, olmak üzere toplam 193 kişi Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır (TMGD, 2019:79). Ancak Tunceli Muharip Gaziler Derneğine kayıtlı 36 Kıbrıs gazisi bulunmaktadır. Biz de Tunceli Muharip Gaziler Derneğine kayıtlı Kıbrıs Gazilerini odak noktamıza yerleştirdik. Türkiye Muharip Gaziler Derneği kayıtları esas alındığında geri kalan Tuncelili Kıbrıs Gazilerinin farklı illerdeki Türkiye Muharip Gaziler Derneğine kayıtlı olduğu varsayılmaktadır. Türkiye Muharip Gaziler Derneği'ne kayıtlı Tuncelili 36 gazimizden 6'sı vefat etmiş olup; 30'u hayattadır. Tuncelili Kıbrıs Gazilerinden 10'u Tunceli merkez; 4 'ü Mazgirt; 3'ü Hozat; 2'si Nazimiye; 1'i Ovacık; 3'ü Çemişgezek; 6'sı Pülümür; 1'i ise Pertek nüfusuna kayıtlı

bulunmaktadır. Tunceli Muharip Gazileri Derneği ile beraber iletişime geçtiğimiz Tuncelili Gazilerinden 13'ünün şartları müsait olmadığından kendileri ile görüşme yapılamamıştır. Tezde 17 gazimizin anlatıları ile Kıbrıs Barış Harekâtı konusu işlenmiştir.

Görüşme yapılan Tuncelili gazilerden 1 gazimiz Bursa ilinde memurluk görevini ifa ederken diğer gaziler ise Tunceli merkez ve ilçelerinde esnafılık, tarım hayvancılık ve serbest işçi olarak çalışırken askerlik görevini yerine getirmek için memleketlerinden ayrılmışlardır. Gazilerimizden 1'i 1970, 14'ü 1973 ve 2'si 1974 tertip; doğum tarihlerine baktığımızda 1'i 1948, 2'si 1951, 12'si 1953 ve 1 gazimiz de 1954 doğum tarihli olarak askerlik görevini yerine getirmek için ortalama 20 yaşlarında askere gitmişlerdir.

Türkiye'nin farklı şehirlerinde bulunan acemi birliklerdeki görevlerini tamamlayarak usta birlikleri olan Kayseri Hava İndirme Tugayı, Adana 6. Kolordu, Burdur 58. Er Eğitim Tugayı, Sivas Temeltepe 5'inci Piyade Tugayı, Ankara Mamak 28'inci Tümen, Kırıkkale 61. Piyade Alayı, Osmaniye 50. Piyade Alayı, Ankara Etimesgut Zırhlı Birlikler ve Ankara Mamak 28. Tümen Topçu Alayı gibi birliklerde Er ve Çavuş olarak görevleri ve eğitimleri devam ederken 20 Temmuz 1974'de başlayan Kıbrıs Barış Harekâtına katılmışlardır.

Kıbrıs Barış Harekâtı ve Kıbrıs Gazileri konulu yapılmış lisansüstü tez çalışmalarına bakıldığında sadece 8 il de (İğdır, Aydın, Mersin, Erzincan, Muğla, Bingöl, Gaziantep, Samsun) yapıldığı görülmüştür. Yapılan bu çalışmalarda Kıbrıs hakkındaki genel tarihi bilgiler benzerlik göstermektedir. Tezlerin işleniş tarzı ise farklı bir yöntemle anlatılmıştır. Bu durumu birkaç tez ile örneklemek gerekirse; “Kıbrıs Olayları (1950-1974) ve Kıbrıs Gazileri” yüksek lisans çalışmasında Kıbrıs Barış Harekâtının tarihsel gelişimini kronolojik sıralama ile anlatılmış ve gazilerin ifadeleri de bu sıralamaya katılmıştır. Ayrıca farklı bir bölümde gazilerin isimleri altında gazilerle yapılan görüşme direkt olarak aktarılmıştır (Sanlı, 2019: 205). “Muğla Kıbrıs Gazilerine Göre Kıbrıs Barış Harekâtı Ve Sosyal Bilgiler Öğretimindeki Yeri” adlı yüksek lisans tezini incelediğimizde gazilerin isimleri gizlenmiş, olay örgüsü oluşturulmuş, ifadeler birinci ağızdan değil, yazarın dolaylı anlatımı ile oluşmuştur (Şenyol, 2018:55). “1974 Kıbrıs Barış Harekâtı Ve Bingöllü Kıbrıs Gazileri” isimli yüksek lisans tezini incelediğimizde sadece gazilerin isimlerinin yer aldığı başlık altında bütün görüşmeler birinci ağızdan aktarılmıştır (Apuhan, 2017:128). Biz ise “Aydın'daki Kıbrıs Gazilerinin Gözüyle 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı Üzerine Sözlü Tarih Çalışması” adlı yüksek lisans tezi ile aynı metodu kullandık. Bu tezde gazilerin ifadeleri başlık altında ayrılmış ve olay örgüsü kullanarak anlatılmıştır (Saruhan, 2020:95).

Kaleme alınan bu tezin amacı; Tunceli ilimizde yaşayan gazilerimizin Kıbrıs'taki mücadelesini ortaya çıkarmaktır. Tuncelili gaziler Kıbrıs Türkü'nü korumak adına üstün fedakârlık ve feragat örneği göstermişlerdir. Bu çalışma ile Gazilerin yaşadıkları olayları ve edindikleri tecrübeleri öğrenerek, geleceğe yön vermek adına gelecek nesillere gazilerin ifadesiyle anlatılması gayelenmiştir. Akademik bir amaçla ortaya konulmuş olan bu çalışmanın bir diğer gayesi de Tuncelili Kıbrıs Gazilerimizin nezdinde Kıbrıs Barış Harekâtını başarı ile tamamlayıp, memleketlerine kahraman olarak dönen gazilerimize vefa borcumuzu yerine getirmek arzusu olmuştur.

2. KIBRIS'IN KISA TARİHÇESİ

2.1. Kıbrıs Coğrafyası ve Tarihine Giriş

Kıbrıs Adası, ismini ülkenin en önemli madenleri olan bakır (Lat.cyprum/Cuprum)'dan alır (Gürsoy, 2002:370). Kıbrıs Adası, tarihin farklı zamanlarında birçok isimlerle anılmıştır. Kıbrıs ismi Türkçe olup; Hitit ve Mısır Medeniyetlerinin kaynaklarında “Alaşıya” ve “Asi” ve İbranice “Kıttım” olarak kaynaklara geçmiştir (Korkmazer, 2014:1). Arapça ismi Kubrus olup; ancak batılı ülkelerin dillerinde Cyprus, Cypre, Gibros ve Cypren olarak farklı isimlerle adlandırılmıştır (Özmen, 2018:22).

Akdeniz'de yer alan Kıbrıs Adası fiziki, coğrafya ve iklim olarak Anadolu ile benzerlikleri bulunmaktadır. Türkiye'de Akdeniz iklimi olduğundan bitki örtüsü de benzerlik göstermektedir(Yıldırım ve ark., 2000:3). Kıbrıs Adası'nda yer alan ova ve platolarda farklı bitki örtüsü olduğundan kıyı ve güney kesimleri bozkır çalılıkları, yüksek dağlık kesimlerde ise ormanlık alan ile kaplı olduğu bilinmektedir (Gürsoy, 2002:371).

Doğu Akdeniz'de yer alan Kıbrıs, M.Ö. 4000 yılından itibaren Kıbrıs Adası'ndaki tarihi buluntular ve kaynaklar ile yapılan çalışmalarda; Truva, Hitit, Mısır, Asur, Fenike Pers ve Makedonya Krallıklarının hâkimiyetinde yaşamıştır (Keser ve Ak, 2018:99). Anadolu ve Mezopotamya medeniyetini oluşturan Mikenler, Fenikeliler, Asurlular Mısırlılar, Persler, Makedonyalılar, Romalılar, Bizanslar, Araplar, Cenevizler, Venedikler ve Osmanlı Devleti Kıbrıs'ta hâkimiyet sağlamıştır. Bu devletlerin Kıbrıs üzerinde artan askeri, siyasi, dini ve sosyal ilişkilerin yoğunluğunun neticesi olarak Kıbrıs Adasında hâkimiyet kurmaları kolaylaşmıştır. Bu devletlerin inançları olan Putperestlik, Zerdüştlük, Hristiyanlık, Yahudilik (Musevilik) ve İslamiyet inancı Kıbrıs'ta yayılmıştır (Korkmazer, 2014:2).

Kıbrıs Adası, deniz ticaret yollarına yakınlığı ve konaklama güzergâhında olup; askeri olarak Akdeniz'de yapılacak seferler için üs vazifesi görmekteydi. Roma İmparatorluğu 395 yılında ikiye ayrılmasından sonra Kıbrıs, Doğu Roma İmparatorluğu olan Bizans Devleti'nin sınırlarında kalmış; ancak Bizans Devleti Kıbrıs üzerinde egemenliğini 1191 yılına kadar devam ettirmiştir. Kıbrıs Adası, askeri olarak doğu-batı, kuzey-güney ülkelere yapılacak seferlerde lojistik alanı olmasından dolayı Müslümanlar ve Hristiyanlar arasında savaşa sebep olmuştur (Gürsoy, 2002:372).

Kıbrıs adası, Akdeniz'de hüküm süren devletler arasında sürekli olarak el değiştirmiştir. Müslümanlar, Hz. Osman zamanında ilk deniz zaferini Kıbrıs'ta kazanıp,

adayı vergiye bağlamıştır. Bu zafer sonrası Suriye'den adaya getirilen Müslüman halk ile Kıbrıs'ta bir de şehir inşa etmişlerdir. Emevi ve Abbasi halifeleri ile gelişen fetihlerle beraber, 300 yıla yakın bir zaman diliminde adaya hüküm süren Müslümanlar, adanın ticaretini geliştirmişlerdir. Bizans ve Latin askerleri, I. Haçlı Seferi'nde Kıbrıs'ı kullanarak Bizans ve Latin askerlerine ikmal sağlamıştır. III. Haçlı Seferi'nde Aslan Yürekli Richard, donanmasıyla Limasol ve Lefkoşa'yı aldı. Kıbrıs Adası, 1192-1571 yıllarında Venedik ve Cenevizler'in hâkimiyeti altına girmiştir (Turan, 2018:137-140).

Ticarete önem veren Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Keyhüsrev, Antalya'nın fethi ile Kıbrıslılar ve Venedikliler ile ticari anlaşmalar yapmıştır. Bu anlaşmalar ile kervanların güvenliği ve konaklama imkânları devletin eli altına alınsa da Anadolu'daki Moğol hâkimiyetiyle Selçuklular güç kaybetmiş ve kervanların güvenliği tekrar sorun haline gelmiştir. Memluk Sultanı Baybars, Osmanlı Sultanı II. Murad'a gönderdiği hediye yüklü gemiye Kıbrıslıların el koyması üzerine Kıbrıs'a sefer düzenleyerek; Limasol, Magosa, Lefkoşa ve ardından tüm adayı 1424'ten itibaren fethetmeye başlamıştır. Kıbrıs 1489 yılında Venediklilerin kontrolü altına girmiştir (Turan, 2018:141-151). 16. Yüzyılda ise Osmanlı Devleti tarafından fethedilmiştir (Ortaylı, 2020:202).

Kıbrıs Adası'nda Osmanlı hâkimiyeti (1570-1571) tarihleri arasında sağlanmıştır (İnalcık, 2020:141). Osmanlı Devleti'nin fethi ile Kıbrıs Adası'nın toplam nüfusunun 197.586 kişi olduğu tespit edilmiştir (Yıldırım ve ark., 2000:5). Adada Osmanlı toplum yapısını oluşturmak ve adayı Osmanlı yerleşim yeri haline getirmek için Osmanlı Devleti tarafından 1571-1580 tarihleri arasında çoğu Müslüman olan halk, Anadolu'dan getirilmiştir (Akgün ve ark., 2020:521).

2.2. Kıbrıs'ın Jeopolitik ve Jeostratejik Önemi

Jeopolitik terimi, "Siyasi Coğrafya" eserinin sahibi olan Frederick Ratzel tarafından kullanılmaya başlanılmıştır(Çelik, 2021:23). Türkçe kelime olarak anlamı coğrafya, ekonomi, nüfus, vb. konularda devletin politika üzerindeki etkisi olarak tanımlanmıştır (URL-2, 2022). Siyasi bir coğrafya disiplini içinden çıkmış, uluslararası politikanın coğrafya üzerinde şekillenmesidir (Çelikipala, 2024).

Akdeniz'de yer alan Sicilya ve Sardunya Adası'ndan sonra Kıbrıs, üçüncü büyük ada olarak bilinmektedir. KKTC'nin toplam yüzölçümü 3242 km² olup; matematiksel coğrafi konum olarak 34°33' ve 35°42' Kuzey enlemleri ve 32°16' ve 34°36' Doğu boylamları

arasında yer almaktadır (URL-3, 2022). Kıbrıs Adası, doğusunda yer alan Suriye'ye altmış kilometre, güney bölgesindeki Mısır'a iki yüz kilometre, batısında yer alan Yunanistan'a bin yüz kilometre ve Anadolu coğrafyasında yer alan Türkiye'ye kırk kilometre deniz mesafesi uzaklıkta yer almaktadır (Çeçen, 2003:39).

. Tarih boyunca ekonomik, askeri ve siyasi olarak hedef olan Kıbrıs, Hint Okyanusu'na açılan Süveyş Kanalı'na; Atlantik Okyanusu'na açılan Cebelitarık Boğazı'na; Ortadoğu ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya bağlayan Afrika ve Asya kıtalarının stratejik birleştirme noktası olmuştur (Algür, 2020:56).

Türkiye'nin güney kısmında yer alan Kıbrıs'ın dünya ülkeleri için jeopolitik önemine bakıldığında, en yakın kara toprak bağlantı noktalarından olan İsrail, Suriye, Mısır ve Süveyş Kanalı'na yakınlığından dolayı stratejik bu üç bölgeye hâkim bir noktadadır. Kıbrıs'ın Türkiye için jeopolitik önemi ise Türkiye'nin güney sahillerinde bulunan ithalat ve ihracat limanlarından Mersin ve İskenderun limanlarının güvenliğini sağlaması, Kafkasya ülkelerinden ve Musul-Kerkük petrolerinden gelen boru hatlarının bu bölgeye ulaşması ayrıca boru hatlarının korunması bakımından önemli yere sahiptir. Kıbrıs, Türkiye'ye deniz ve hava yolu ile gelecek askeri taarruzları engellemesi yanında, Türkiye aleyhine Kıbrıs'ta oluşturulacak herhangi bir ikmal ve harekât üssü vazifesi görebileceğinden güneyden gelecek tehlikelere karşı engel olmaktadır. Ege Denizi, Türkiye kara sınırına yakın olmakla beraber; Ege Denizi'nde yer alan ve Yunanistan'a ait olan adalar Çanakkale ve İstanbul boğazlarının güvenliği, Ege Denizi ticaret yollarının güvenliği ve Türkiye'nin toprak bütünlüğünün güvenliği için risk taşımaktadır. Kıbrıs, Türkiye'nin Akdeniz'e güvenli şekilde açılma imkânı sunmasının yanında bölgedeki deniz yollarının güvenliği ve araçlarının kontrolünün denetimi olduğundan Türkiye'nin ticari ve askeri güvenlik alanını oluşturmaktadır. Kıbrıs'ta 200.000 Türk'ün varlığı ve Türk halkının adada korunması ehemmiyet taşıdığından KKTC ile ilişkileri önem arz etmektedir (Keser ve Ak, 2018:9).

KKTC bağımsızlığını 15 Kasım 1983'te ilan etmiştir (Armaoğlu, 2020:720). Kıbrıs, Türkiye için güvenlik ve savunma meselesidir. Batı kıyılarımızda tehdit olan Yunanistan, Kıbrıs üzerinde yayılcılık politikası ile Kıbrıs'ı kontrol altına almak ve Türkiye'nin İskenderun Körfezi ile Kıbrıs arasındaki bağlantıyı ele geçirip Türkiye'nin Akdeniz'deki etkinliğini kontrol altına almak istemiştir (Armaoğlu, 2021:221).

Kıbrıs Adası'nın çevresinde yer alan yeraltı kaynakların keşfedilmeye başlanmasıyla beraber; Türkiye ve KKTC'nin yer aldığı saha, dünyanın dikkatini bölgeye çekmiştir. Türkiye'nin güney sahası ve KKTC'ye ait sahada petrol, doğalgaz ve hidrokarbon

yatakları arama çalışmaları TPAO tarafından devam etmektedir. Doğu Akdeniz'deki münhasır ekonomik bölgelerin paylaşılması tartışmaları devam etse de: ABD petrol arama şirketi Exxon Mobil ve Nobel, İngiliz BG Şirketi; Katar Petroleum Şirketi, İsrail Delek ve Avner firmaları, İtalyan Eni Şirketi, Fransız Total Şirketi ve Güney Kore Kogas Şirketleri faaliyetlerini sürdürmüştür. Doğu Akdeniz bölgesinde yer alan Kıbrıs sahasında sahalar farklı isimler altında ayrılmış olup bunlar; Kıbrıs Adası'nın güneyine Afrodit sahası; Kıbrıs Adası ile İsrail arası saha Leviathan; Kıbrıs ile Mısır arasındaki saha Nil; Kıbrıs ve Girit Adaları'nın güneydoğusundaki alan ise Herodot enerji sahaları olarak isimlendirilmiştir (Ercan ve Kılınç, 2020:21).

ABD Jeolojik Araştırmalar Merkezi'nin 2010 yılında yayınladığı raporda dünyanın en büyük doğalgaz yataklarından birinin "Levant Bölgesi" olarak adlandırılan (Kıbrıs, Suriye, İsrail ve Lübnan) bölgesinde olduğu ve bu alanda 3,45 trilyon metreküp doğalgaz ve 1,7 milyar varil petrolün keşfedildiği değerlendirilmektedir. ABD Jeolojik Araştırmalar Merkezi tarafından Nil Deltası olarak bilinen Kıbrıs Adası ve çevresinde 3,5 metreküp doğalgaz, 8 milyar varil petrol rezervi bulunmuştur (URL-4, 2022). Ayrıca Doğu Akdeniz Havzası'nda 30 milyar varil petrole denk gelen hidrokarbon yatakları bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu hidrokarbonların Türkiye'nin 572 yıllık, Avrupa'nın ise 30 yıllık gaz ihtiyacını karşılayacak nitelikte olduğu değerlendirilmektedir (Yaycı, 2012:11).

2.3. Osmanlı İmparatorluğu İdaresinde Kıbrıs

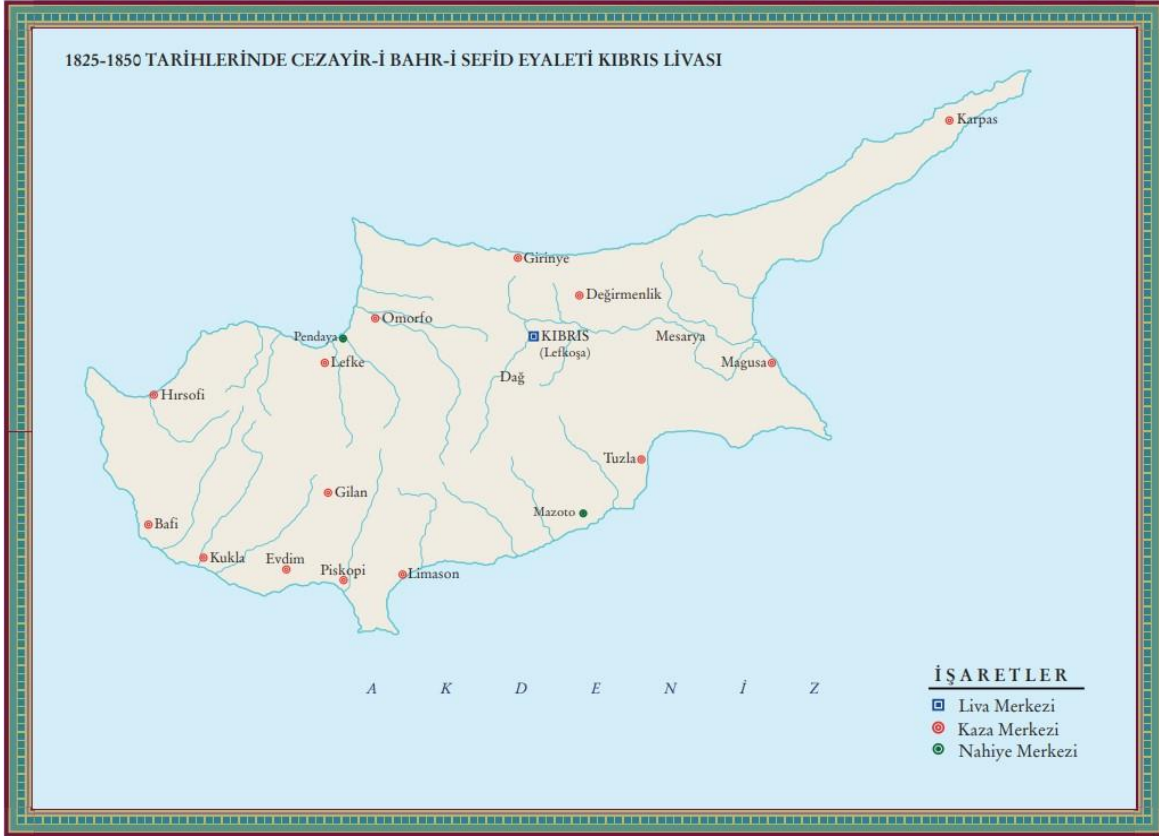
Osmanlı Devleti fetih siyaseti gereği fethedilen yerlerde Gayrimüslimlerin dil ve din özgürlüğü tanınması; ekonomik, kültürel ve sosyal faaliyetlerin serbestliği; ırk, din ve dilinden ötürü dışlanmaması ve her türlü saldırılara karşı korumasından dolayı şemsiye devlet statüsünde olmuştur (Kazıcı, 2015:42).

Yavuz Sultan Selim Han'ın Mısır seferini zaferle tamamlaması Osmanlı Devleti için Kıbrıs'ın askeri ve siyasi olarak fethini zorunlu yapmıştır. Venedik idaresindeki bulunan Kıbrıs halkının zorla Katoliklik yapılması, ağır vergiler ve angarya altında yaşamaya bırakılmasından dolayı halk, Osmanlı Devleti'ne heyetler göndererek Kıbrıs halkının kurtarılması için yardım dahi istemiştir (Yıldırım ve ark., 2000:13).

Osmanlı Devleti, Akdeniz ticaretini geliştirmek için devlete ait mavna tipi ticari gemileri tüccarlara kiralamıştı. Bu tüccarlar, Antalya Trablusşam- İskenderiye ticaret yolunu kullandığından Akdeniz'deki Rodos ve Kıbrıs Adası'ndaki korsanların saldırılarına maruz

kalıyordu (İnalçık, 2020:205). Kıbrıs'ta üs kuran Malta ve Venedikli korsanlar ticaret yollarındaki tüccarlara saldırılar yapıyor ve Müslüman hacıların güvenliği tehlikeye düşüyordu. Akdeniz'de hâkimiyeti sağlanması için Osmanlı Devleti'nin Şeyhülislamı olan Ebussuud Efendi'nin önceleri Müslüman diyarı olan yerin şu an kâfirlerin elinde olduğunu belirten fetvası Kıbrıs Adası'nın alınması için yapılacak girişimleri onaylamıştır (Çevikel, 1994:25). Bu sebepler ışığında Osmanlı Devleti tarafından 1570-1571 tarihleri arasında adanın fetihlerini tamamlamış; ayrıca 1573 tarihli Osmanlı Devleti ile Venediklerin anlaşmasıyla Venedikler adayı bırakıp, 300.000 duka tazminatı Osmanlı'ya ödemeyi kabul etmiştir (Çiçek, 2002:374).

II. Selim, padişahlığı sırasında Lala Mustafa Paşa ve Piyale Paşa Kıbrıs seferinde Limasol ve Larnaka'nın teslim alınmasıyla Rumeli Beylerbeyi olan Behram Ağa idareci olarak bölgeye tayin edildi. Magosa ve Lefkoşa'nın alınmasıyla Kıbrıs Beylerbeyi statüsüne çıkarttırılmış ve Avlonya Sancakbeyi olan Muzaffer Paşa Kıbrıs Beylerbeyi olarak atanmıştır. Kıbrıs Beylerbeyliği yönetiminde olan şehirler; Magosa, Baf, Piskodi, Kukla, Tuzla, Hirsofu, Limasol, Degirmenlik, Lefke, Omorfo ve Mesarya gibi yerleşim yerlerinde 'kaza sistemi' oluşturulmuştur (Korkmazer, 2014:5-6). Baf, Magosa ve Girne sancak haline getirilip; Kıbrıs Beylerbeyliğinin idare alanına Alaiye, Zülkadiriye, Tarsus, Sis ve İçil gibi yerleşim alanları eklenmiştir (Yıldırım ve ark., 2000:17). Kaynaklarıyla Osmanlı Coğrafyası yer Adları Sözlüğünde 1825-1850 tarihlerinde Cezayir Bahr-i Sefid Eyaleti'nde Kıbrıs adası liva olarak yer almaktadır (Çoşkun ve ark., 2020:905).

Harita 2.1. 1825-1850 tarihlerinde Cezayir-i Bahr-i Sefid Eyaleti'ne Bağlı Kıbrıs Livası

Osmanlı Devleti, 1572 tarihinden itibaren adaya Müslüman halkı yerleştirme iskânını başlatıp, Anadolu vilayetleri olan Karaman, Teke ve İçel'den nüfus getirmiştir (Turan, 2018:158). Toroslardaki aşiretlerin kendi aralarında anlaşmazlıklar; devlet ile aşiretler arasında çatışmadan dolayı Kıbrıs'a gönderilmiştir (Ortaylı, 2021:106-134). Anadolu'dan giden ailelerin nüfusun dağılımı oluşturan yerleşim yerleri olan; Aksaray 225, Seydişehir 202, Beyşehir 262, Anduğu 145, Ilgın 48, Akşehir 130, Niğde 172, Bor 69, İshaklı 87, Ürgüp 64, Koçhisar 88 ve Develihisar'dan 197 olmak üzere toplam 1.689 aile ile başlayan iskân politikası devam etmiştir (Yıldırım ve ark., 2000:13). Anadolu'nun farklı yerlerinden Kıbrıs Adasına getirilen Müslümanlar Türkler üç sene kadar vergiden muaf tutulmuştur (Kazıcı, 2015:40).

Osmanlı idaresi ve nüfusunun Kıbrıs üzerinde artmasıyla beraber, Osmanlı fetih politikanın oluşturan hoşgörü ve güvenlik anlayışı ile Kıbrıslı Gayrimüslimler üzerinde can ve mal güvenliğinin sağlanması ve adanın fethi süresince zarar gören halkın maddi ve manevi zararların karşılanması için çalışmalar yapılmıştır.

Latin Katolik kilisenin baskısı ile kapatılan ve varlıklarına el konulan Ortodoks Kilisesi, Osmanlı Devleti'nin girişimleri ile Başpiskoposluk seviyesinde tekrar açıldı. Başpiskoposluk Ortodoksların siyasi ve dini lideri olduğundan Rum halkın hukuki, adli ve mali işleri yürütmekteydi. Divan-ı Hümayun tarafından 1570 tarihine gelindiğinde Başpiskoposluk makamı statüsü ve yetkileri arttırılmış ve Kıbrıs Adasında toplanan vergilerin dağıtımı ve toplama yetkisi verilmiştir. Girit'in fethi ile Kıbrıs Adası'nda ticaret ve nüfus azalmış buna bağlı olarak Başpiskopos vergi ödemedeki zorluklardan dolayı adanın statüsünün değiştirilmesi teklifinde bulunmuştur. Osmanlı Devleti, Kıbrıs'ı Kaptan-ı Derya idaresinde Cezayir eyaletine bağlayarak Veziriazam adına Muhassıl'ın yönetmesini sağlamıştır. Osmanlı Devleti Kıbrıs'ta 1839 tarihinde Müslümanlar için "muhtarlık" gayri Müslümanlar için ise "kahyalar" sistemini getirmiştir. 1856 yılında Kıbrıs'ta Kavanin Meclisi ve Belediye Meclisi oluşturup; ayrıca ticaret ve temyiz mahkemeleri kurulmuştur (Çiçek, 2002:375).

2.4. İngiliz İdaresinde Kıbrıs, Siyasal ve Toplumsal Gelişmeler

Osmanlı-Rus harbinin (1877-78) Osmanlı Devleti'nin yenilgisi ile sonuçlanmasıyla Rusya ile yapılan "Ayestefanos Anlaşması" ile Rusya'ya, Doğu Anadolu'da Kars, Ardahan ve Batum verilmesi batılı devletlerin tepkisini çekmiştir. Rusya'ya karşı önlem almak amacıyla İngiltere'nin teklifi üzerine Osmanlı Devleti'nin de onayı ile Kıbrıs 92,799 sterline İngiltere'ye kiralanmıştır (Tekin, 2020:74). Kıbrıs'taki Osmanlı halkının haklarını korumak için Osmanlı Devleti ve İngiltere arasında yapılan anlaşmayla; Kıbrıs Müslümanlarının şeri mahkemelerinde yargılanması, Osmanlı vakıf malların korunması, adadaki vergilerin harcama gideri hariç Osmanlıya verilmesi, devlet ve padişahlara ait işletme gelirlerin ise direkt Osmanlıya aktarılmasında anlaşılmıştır. Bu anlaşma maddelerin uygulanmasını takip etmek için İngiliz ve Osmanlı ortak memuru atanması kararı alınmıştır (Alasya, 2002:380).

Bu anlaşmadan bir ay sonra 1 Temmuz 1878'de İngiltere ve Osmanlı Devleti arasında 8 maddelik ek protokol imzalanarak, Rusya'nın işgal ettiği Doğu Anadolu'yu terki halinde Kıbrıs'ın İngilizler tarafından boşaltılacağı maddesi imzalanmış olsa da, İngiltere 12 Temmuz 1878 tarihinden itibaren 308 yıllık Osmanlı idaresine son vermiştir (Yıldırım ve ark., 2000:23-25). Osmanlı Devleti'nin ittifak devletlerinin yanında I. Dünya Savaşı'na katılması ile İngiltere, Kıbrıs'ı topraklarına kattığını ilan etti. Türkiye bu durumu 1923'deki

Lozan Anlaşması ile kabul etmektedir (Tekin, 2020:74). İngiltere, egemenliğindeki Kıbrıs'ı, Kraliçe namına kanun ve nizamlarla yürüteceğini duyurması, Türk kaymakamların yerine İngiliz yöneticilerin atanması ve Rumların İngilizlerin desteğiyle Türklere ait mallara ve vakıflara el koyması sosyal, siyasal ve hukuki sorunların temelini oluşturmuştur (Alasya, 2002:380). Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs Adası'nda azalan etkisi ve I. Dünya Savaşı'nı kaybetmesiyle İngiltere idaresindeki Rumların artan etkisi 'Megala İdea'yı' doğurmuş bu durum Türklerin aleyhine siyasi ve terör olayı olarak gelişmiştir (Orhun, 2017:38). Megali idea (Büyük Hedef) olarak nitelendirilen Enosis, Yunanistan dışında yaşayan Helenlerin bağımsızlığı kazanması ve anavatan Yunanistan ile birleşmesini hedef edinmiştir. Rum ve Yunan ikilisinin silahlı mücadele kararı almaları sonrası 1950 yılında İngiliz idaresine karşı Yunanistan'ın adayı ilhak etmesi için yasa dışı yer altı örgütü olarak EOKA kurulmuştur. EOKA, Kıbrıs adasında anarşi başlatıp, terör eylemlerin planlayıcısı ve yöneticisi olmuşlardır (Güler, 2020:99).

Adadaki Rumların Enosis Planı'nı düşünme sebeplerine bakıldığında ise Osmanlı egemenliğinin 5 Kasım 1914'te İngilizlerin adayı ilhak etmesiyle ortadan kalkması ve İngilizlerin, Yunanistan'a Kıbrıs'ı verme karşılığında Bulgaristan'a savaş açması isteği idi. Ne var ki Yunanistan teklifi kabul etmemiş olsa da bu durum adadaki Rumlar üzerinde beklenti oluşturmuştur (Göktürk, 2008:337).

Kıbrıs, 1925'ten itibaren İngiltere'ye bağlı bir kolini olarak devam etse de 1931 yılında vali konağının ve kaymakamlık binaların yıkılması İngiltere'ye karşı isyandı. İngiltere isyancı olan Başpiskosu ve Metropolitleri adadan gönderip ve isyana katılanlara ise para cezasına çarptırmıştır. Bu isyanlardan sonra İngilizler adada reform yapmak istediye de başarı sağlayamadı (Alasya, 2002:380).

İngilizler, Kıbrıs'ta başlayan 1931 yılındaki isyanın sonuçlarının etkisiyle Türkler üzerinde daha çok baskı kurmuştur. İngilizler, okullarda milli marş ve bayrak yerine İngiliz Marşı ve Bayrağını getirtip, kitapsız eğitim ile büyüklerin asılı olan fotoğraflarının indirmesiyle milli değerlerin gelişmesine engel olmuştur (Göktürk, 2008:351).

Rum ve İngilizlerin Katolik olması, Türklerin adada azınlık olması isyanları sınırlı bırakmaktaydı. Türklerin polis teşkilatında alınması ve Enosis düşüncesi (Yunanistan'la birleşmek) adadaki sorunun büyümesine yol açtı (Çelik, 2021:33). İngiltere, Kıbrıs üzerindeki egemenliğini özerk yönetim ile devam ettirmek için sıkıyönetim şartlarından vazgeçip ve İngiltere tarafından hazırlanan; ancak Rumlar tarafından reddedilen 1948 tarihli Jackson, 1955 tarihli Mac Millan, 1955 tarihli I ve II Harding Planı, 1956 Radcliff Planı,

1958 II Mac Millan Planı ve 1958 tarihli Spaak (NATO Genel Sekreteri) planlar oluşturulmuştur (Vatansever, 2012:1498).

Türkler ise 1942 tarihinde siyasi örgütlenmeye devam ederek İngiliz ve Rum yönetimini yok etme ve sömürge anlayışına karşın, Dr. Fazıl Küçük tarafından ‘‘Halkın Sesi’’ gazetesi yayınlamıştır. Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu oluşturularak (KATAK) bu kuruluş etrafında Türkler tarafından İstiklal Partisi ve Dr. Fazıl Küçük tarafından Milli Birlik Partisi kurulmuş ancak zamanla Kıbrıs Türk’tür Partisi ismini almıştır. 1949 yılında birlik beraberlik etrafında toplanan Türkler, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu (KTKF) oluşturulmuştur (Yüksel, 2018:315).

Türk Kurumları Federasyonu Başkanı olan Rauf Denктаş, 15 Kasım 1957’de Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi ile birlikte Türk Mukavemet Teşkilatı’nı (TMK) kurmuştur. TMK’nın kuruluş bildirisine bakıldığında ise; Türkiye ile ilişkileri geliştirmek, İngiliz ve Rumlara karşı Türklerin haklarını koruyup, mal ve can güvenliğini sağlamak; ayrıca Enosis’in terör faaliyetlerin engellenmesi Türk Mukavemet Teşkilatı tarafından amaç edinilmiştir (Yüksel, 2018:325-326). Türk Mukavemet Teşkilatı, 1963 yılına kadar 6.000 olan üye sayısının 1.488’ni Türkiye’deki izci kamplarında silah vb. eğitimler almış, din görevlisi ve öğretmen olarak Türkiye’den gelenler Kıbrıs’ın her yerindeki Türk Mukavemet Teşkilatı üyelerine eğitim vermiştir (Mutlu, 2007:46).

Rumlar, 15 Ocak 1950 tarihinde Kıbrıs’ın Yunanistan’a bağlanması için Kıbrıs’ta halk oylaması yaparak sonuçlardan çıkan %94 ‘‘Evet’’ oyu ile Birleşmiş Milletlere başvurarak kendi kaderinin tayin hakkını (Self Determinasyon) istemiştir (Alasya, 2002: 380). Hâlbuki Kıbrıs Türkleri bu oylamaya katılmamıştır (Yüksel, 2018:316). Türkiye’nin savunduğu politika ile BM’nin aldığı karar Kıbrıs’taki Rum ve Türklere ayrı ayrı Self Determinasyon hakkını verilmesi yönündeydi. Rumlar, Enosis’i gerçekleştirmek için 7 Mart 1953’te EOKA adlı terör örgütünü kurarak, terör örgütünün yöneticiliğine Makaryos ve Albay Grivas getirilmiştir. EOKA’nın amacı; İngilizleri adadan çıkarma, Türkleri imha etme ve Kıbrıs’ı Yunanistan’a bağlama düşüncesi olmuştur (Alasya, 2002:380). Makaryos ve Grivas EOKA (Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Birliği) kurduğu örgüt 1974’e kadar 2.000 şehit 3.000 yaralı Kıbrıs Türkünün sorumlusu olmuştur (Denizli, 2014:20).

Yunanistan tarafından BM’ye götürülen referandum kararının BM tarafından reddedilmesi Kıbrıs’ta gerginliği arttırmıştır (Beter, 2021:25). İngiltere, Türkiye’yi Kıbrıs meselesinin içine çekerek Yunanistan’a karşı yalnızlıktan kurtulmuştur (Armaoğlu, 2020:405). Avam Kamarası, 10 Haziran 1955 tarihinde Yunanistan ve Türkiye’yi Londra’

ya davet edip, Doğu Akdeniz'in güvenliği ve Kıbrıs konularının görüşüleceğini bu ülkelere bildirilmiştir. 29 Ağustos'ta Lancaster House'ta başlayacak konferansa Türk delegeleri olarak Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri M. Nuri Birgi, Savunma Bakanı Ethem Menderes, Genelkurmay İkinci Başkanı Rüştü Erdelhun ve birçok Türk delege katılmıştır (Babaoğlu, 2018:332). Londra Konferansında Türk heyetinin savunduğu görüş, Türkiye'de de basın ve aydınlar tarafından kabul gören Kıbrıs'ta mevcut durumun devam etmesi, İngilizler adadan çekilmesi durumunda adanın Türkiye'ye iade edilmeli tezinden oluşmaktaydı (Armaoğlu, 2021:247-248).

Kıbrıs, İngiltere için Bağdat Paktı ve Arap devletleri ile ilişkilerde önemli yere sahip olmasından dolayı İngiltere Dışişleri Bakanı Mac Millan, Kıbrıs'a özerklik verilebileceğini, egemenliğin İngilizlere ait olması koşuluyla Türkiye ve Yunanistan'a adanın savunulmasına katılması teklifinde bulunmuştur (Tuncer, 2017:395-396). Yunanistan, Enosis Planı'ndan vazgeçmemiş (Algür, 2020:57). Self determinasyon ilkesini kabulünü istemiştir (Saruhan, 2020:27). Selanik'teki Türk Konsolosluğuna 6 Eylül günü bomba atılması müteakiben İstanbul'da başlayan gösterilerin etkisiyle herhangi bir sonuca varılmadan Londra Konferansı sona ermiştir (Babaoğlu, 2018:339).

Kıbrıs konusu Türk halkı üzerindeki hassasiyetleri ve etkisi artarak devam etmiştir. 6 Eylül günü Selanik'teki Atatürk'e ait evin ve konsolosluk binasına bomba atıldığı bilgisi İstanbul'a ulaşınca gençlerin bu durumu protesto etmesiyle başlayan ve geniş halk kitlelerin katılımı ile devam eden bir mitinge dönüşmüştür. Protestonun dışına çıkan bu mitingler özellikle Beyoğlu Sementi'nde yağma ve tahrip olaylarına dönüştüğünden olayların kontrol altına alınması gece saatlerini bulmuştur. Hükümet olayları büyük bir felaket olarak nitelendirip olayları halkın artan heyecanı, Selanik suikastı ve komünistlerin tahriki ve oyunu olarak nitelendirmiştir. Aynı gün Ankara, İzmir ve İstanbul'da olağanüstü hal ilan etmiştir. Yaşanan bu olay Türk halkı üzerinde üzüntü ile karşılanmıştır. CHP Genel Başkanı İsmet İnönü bunu milli felaket görmesi; Cumhuriyetçi Milli Parti, Türkiye Milli Talebe Federasyonu olayı kınadıklarını; Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı ise gizli ellerin yaptığı hukuka aykırı bu olayı protesto açıklamalarıyla ortak tepkilerini dile getirmişlerdir. Olaylarla ilgisi olduğu düşünülen Kıbrıs Türk Cemiyeti kapatılmış ve Başkanı Hikmet Bil tutuklanmıştır. Türk basınında endişe verici olay olarak karşılanarak zor duruma kalabileceğimizi Yunanistan'ın tahriki, Atatürk'e ait evin bombalanması ve mitinglerdeki solcuların tahriki olarak yorumlanmıştır. Hükümet, 6-7 olaylarında toplam mal değerlerinin tespit edilemediği; ancak 862 mağaza ve dükkân gibi tahrip edilen yerlere Kızılay Genel

Merkezi tarafından 200.000 lira, İstanbul Ticaret Odası'nın bankalardan aldığı krediler ile 2.000.000 lira ve Maarif Vakfı, Rum okullarının tamiri için 150.000 lira yardım yapmıştır. Bu yardımlar kapsamında 2.736 kişi ve 3 müessesenin zararların kapandığı; ancak 1956 yılına kadar maddi zararların karşılanması çalışmalarının devam edeceği kararı alınmıştır (Armaoğlu, 2021:249-254).

2.5. Zürih ve Londra Antlaşmaları (6-12 Şubat 1959)

Türkiye, 1956 yılında Taksim Tezini benimsedikten sonra Yunanistan ve İngiltere'ye bunu kabul ettirmek için çaba sarf ettiği dönemde Türk Kamuoyu tarafından bu tez kabul görmüştür. Yunanistan, Birleşmiş Milletlere yaptığı başvurularla Kıbrıs'ta Self Determinasyon girişimlerini her yıl devam ettirse de BM ise çözüm için Türk, Yunan ve İngiltere'nin arasında çözebileceği bir konu olarak görmekteydi. 1958 yılından itibaren Kıbrıs'ta artan şiddet olayların gölgesinde Türk-Yunan ve İngiliz ilişkilerinin gerginleşerek devam etmesi ve NATO ülkelerinin arasındaki soğukluk ABD tarafından kabul görmemekteydi. ABD baskısı ve girişimleriyle Türk ve Yunanistan'a 5-11 Şubat tarihlerinde Zürih'te bağımsız bir Kıbrıs Devleti'nin kurulması, Kıbrıs halkının yaşama ve hürriyetlerin güvence altına alan anayasa esaslarının belirlenmesi için anlaşmaya varılmıştır (Armaoğlu, 2020:407).

Yunanistan Başbakanı Karamanlis, Türkiye Başbakanı Menderes ve Dışişleri bakanlarının katılımı ile 6 Şubat 1959'da Zürih'te bir araya gelen taraflar; Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında imzalanan ittifak anlaşması ile içerik ve anlam olarak açıklanmayan ancak uygulamayı kolaylaştırmak için yapılmış anlaşmalar olmuştur (Tuncer, 2017:402).

1959 Zürih ve Londra Anlaşması ile oluşturulan 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, Garanti ve İttifak anlaşmasıyla kurulan düzen milletlerarası konu haline gelmiştir. Bu anlaşmalar ile Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs üzerinde söz sahibi olduğu İngiltere'nin de içinde bulunduğu ülkelere tek taraflı müdahale etme hakkını elde etmişlerdir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile İngiltere, Akrotiri ve Dikelia da bulunan üslerini koruma altındaki toprakları sayarak Türkiye ve Yunanistan'ı karşı karşıya getirmiştir. Rum ve Yunanistan, Türkiye'nin müdahale hakkını kullandırmamak için uluslararası alanda engel çalışmalarına rağmen Türkiye, Kıbrıs Türklerine yapılan saldırılara karşı gelebilmek için müdahale hakkını saklı tutmuştur (Armaoğlu, 2021:279-

281).Yunanistan'ın Megola İdeası olan Kıbrıs'ı ilhak planı Türk Yunan dostluğunun kurulmasını engellemiş; hatta 1963-1964 yıllarında gerginlik yaratarak savaş tehlikesini ortaya çıkarmıştır (Akşin, 2019:231).

19 Şubat 1959 tarihinde Londra'da Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs'ta yaşayan Rum Türk temsilcileri tarafından Zürih ve Londra Anlaşmaları imzalanmıştır (Armaoğlu, 2020:407). Kıbrıs Türk tarafı adına Dr. Fazıl Küçük, Rum tarafı adına Makarios, Türkiye Cumhuriyeti adına Vecdi Tüzer, Yunanistan Hükümeti adına C. Hristobullos ve İngiltere adına Vali Sir Hugh ile Müstemlekeler Bakanlığı Müsteşarı Jilian Amery imzalamıştır (Serter, 2014:55). Kıbrıs Bağımsız Devleti'ni oluşturan bu anlaşmalar ile anayasa çalışmaları tamamlanması 14 ay kadar sürmüş olsa da taraflar 6 Nisan 1960' ta anayasayı imzalamıştır (Denizli, 2014:24).

Bu anayasa ile Türk ve Rum toplumu ada da eşit kurucu halk olmuşlardır. Zürih ve Londra anlaşmasına göre; Kıbrıs Devleti'nin rejimi Cumhuriyet, Cumhurbaşkanı Rum, yardımcısı Türk, bakanlar kurulunda Rum üye 7, Türk üye ise 3 kişi, Türklere Dışişleri veya Maliye bakanlıklarından birisinin verilmesi kararlaştırılmıştır. Başkan ve Başkan yardımcılarını kendi toplumuna ait bakanlarını seçmesi, yasama yetkisi olan temsilciler meclisinde %70 Rum, %30 Türk üyelere oluşması, resmi dilin Türkçe ve Rumca olması, resmi belgeler her iki dilde oluşturulması, ayrıca Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tarafsız renk ve biçime sahip bir bayrağı olacağı maddelerin yer aldığı bu anlaşma Kıbrıs Anayasası'nın temel maddeleri olarak kabul edilmiştir (Vatansever, 2012:1502-1504).

2.6. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kurulması (16 Ağustos 1960)

Anayasanın imzalanması ardından Kıbrıs'ın bağımsızlığı için İngiltere Parlamentosu tarafından hazırlanan yasa tasarısı, görüşmeler neticesinde 21 Temmuz 1960'da kabul edilmiştir (Serter, 2014:57). Zürih ve Londra Anlaşması'nın devamı olarak görülen Garanti Anlaşması, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın bir bütünüdür. Kıbrıs Cumhuriyeti tüm ayrıntıları ile anayasayı korumayı taaddüt ettiğini, anayasanın bozulması sonrası gerekli tedbirlerin alınması hususlarında Türkiye, Yunanistan ve İngiltere birbirlerine danışacaklar, eğer anayasa düzeni uygulanamaz ise bu devletlerden her biri tek başına adaya anayasa düzenini uygulatmak için müdahale etme hakkını elde edecektir. Bu anayasa kapsamında ittifak anlaşma olarak Yunanistan, Kıbrıs'ta 950 kişi, Türkiye ise 650 kişilik bir askeri kuvvet bulunduracaktır. Bu anlaşmalar, Enosis ve Taksim Planı'nın uygulanmasını

zorlaştırarak; anlaşmaların neticesi olarak 16 Ağustos 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanı ile yürürlüğe girmiştir (Armaoğlu, 2020:407-408).

Kıbrıs'ta artık iki halkın eşit olduğu, Türk toplumu artık Rumlar ile eşit statüde aynı haklara sahip olmakla beraber ırk, dil, kültür, din ve örf yanında; yasama yürütme ve yargıda bağımsız konuma gelmişlerdir (Tuncer, 2017:404).

2.7. Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Yaşanılan Siyasi ve Toplumsal Gelişmeler

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber Yunanistan'daki hükümette olan Karamanlis, iktidarı bırakmak zorunda kalarak yerine Enosis taraftarı olan Yorgo Papandreu geçmesiyle beraber Rumları Enosis Planı için tekrar umutlanmıştır. Makaryos'un Türk belediyelerinin kurulmasını engelleyerek ve bu kararıyla ilgili Anayasa Mahkemesi'nin vereceği kararı yok sayacağını bildirmiştir. Makaryos, 1963 'teki Ankara ziyaretinde mevcut anayasanın Türkler aleyhine tekrar düzenlenmesi isteği Ankara tarafından reddedilmiştir. Makaryos, 13 maddelik bu düzenlemeyi Türk, Yunan ve İngiltere'ye de sundu. Kıbrıs Türklerinin adada azınlık yerine koyan teklif olmasından dolayı Türkiye tarafından tekrar reddedilmiştir. Rumlar, bunun üzerine 21 Aralık 1963'te Lefkoşa'nın İnönü Köyü'ndeki Türkleri katletmeye başlamıştır. 23 Aralık'ta Akritas Planı'na göre 8 saatte Türkleri yok etmeyi hedefleyen EOKA'cılar ve Yunan askerleri beraber hareket ederek Kıbrıs'taki iletişim ağlarını ele geçirdiler. Kıbrıs Türkleri seslerinin duyuramadığı gibi; Makaryos, Türkler isyan ediyor diyerek dünyaya yalan söylemekteydi. 'Kanlı Noel' olarak bilinen bu katliamda 92 şehit, 475 yaralı ve 103 köy yakıldı. 300.000 Türk, göçmen durumuna düştü (Alasya, 2002:381).

Akritas Planı'nın uygulayıcısı olan EOKA terör örgütü en büyük katliamlarından biri olan 24-25 Aralık 1963 tarihinde Denya, Ayvasıl ve Şillura Köylerini işgal ederek 21 Kıbrıs Türk'ü öldürüp ve Ayvasıl Köyü'ndeki Türkleri topluca katlederek toplu mezara gömmüşlerdir. 27 Aralık 1963 barış koruma gücü altında üç garantör ülke göreve başlamış, Yeşil Hat Anlaşması ile Rum ve Kıbrıs Türkler arasındaki ateşkes anlaşması olarak imzalanmıştır (Tuncer, 2017:424).

Türkiye adaya müdahale etmek istese de Birleşmiş Milletler engel olmuş ve adaya 4 Mart günü BM Barış Gücü gönderilmiştir. BM, Kıbrıs konusunu 17 Şubat'ta 1964 görüşmüş fakat sonuç alamamıştır (Alasya, 2002:381).

Birleşmiş Milletler bu toplantıda Rum yönetimi yasal hükümet olarak tanınması Kıbrıs sorusunda Türkiye'nin yalnızlaştırıp, Türkiye'ye müdahale hakkı da tanımamışlardır. Kıbrıs adasına gönderilen BM gücü olayları dışarıdan seyirci olarak izleyen, ölü ve yaralı rapor eden, saldırıları durdurmayan ayrıca Rumlara yardım eden kişiler olmuşlardır (Tuncer, 2017:428).

Makaryos bu olaylar sonrası toplantı yaparak Zürich ve Londra Antlaşmalarını tanımadığını açıklaması; Rusya ile Sivil Havacılık anlaşması ve Çekoslovakya ile yaptığı silah anlaşması ile ada da elinin kuvvetlendirmiştir. BM'nin verdiği yardımı Türk tarafına verilmesi gereken %30 ödeneği vermeyip; Türklere karşı yaklaşık 1 ay süren Limasol, Baf ve Gaziveren'e saldırılar yapmıştır. Türkiye adaya müdahale etmek isteyince 5 Haziran 1964 tarihli ABD başkanı Johnson'un mektubu müdahaleyi önlemiştir (Alasya, 2002:381).

ABD başkanı Johnson, Başbakan İsmet İnönü'ye mektup göndererek olası bir Kıbrıs çıkarmasında ABD tarafından verilen silahların hiçbirinin kullanılamayacağını bildirmiştir. Türk kamuoyunda gizli tutulan bu mektup; içerik ve üslup olarak ve Türk-Amerikan ilişkilerinde hayal kırıklığı yaratmıştı. Bu gelişmeler ışığında İsmet İnönü mektup hususlarını görüşmek üzere ABD'ye gitmiştir. Bu görüşmede Kıbrıs konusunda mevcut anlaşmalar etrafında çözüm üretileceği ortak kararı alınmıştır. ABD başkanı, 24-25 Haziran'da Papandreou ile Washington'da bir araya gelerek Kıbrıs konusunda görüşmelere başlamasını yoksa Türklerin adaya müdahalesine engel olamayacağını söylemiştir (Tuncer, 2017:431).

2.7.1. Radcliffe Anayasa tasarısı (19 Aralık 1956)

İngilizlerden habersiz şekilde getirdiği silahları EOKA'ya vermesini öğrenen İngiltere, Makaryos'u Seychelles Adası'na göndermiştir. Lord Radcliffe anayasa uzmanı olarak 1956'da Kıbrıs'a İngiltere adına gönderildi (Tuncer, 2017, s. 396). 12 Kasım 1956'da Lord Radcliffe, hazırladığı "Muhtariyet Anayasasını" Sömürgeler Bakanlığı'na sunmuştur. Bu anayasada ikili salahiyyet kabul edilerek bazı alanlarda muhtariyet vermiştir. İç güvenlik, savunma ve dış ilişkiler idaresini elinde bulunduracaktır. Başkumandan ve vali, kraliçe tarafından tayin edilecek ayrıca valinin iç ve dış emniyet olmak üzere savunma alanında kanun yapma yetkisi vermektedir. 36 üyeli parlamentoda diğer kararlar alınabilecekti. Altı milletvekilinin vali tarafından seçileceği, altı milletvekilinin Türk, yirmi dördünün ise çoğunluk olan tarafından seçilecektir. Kıbrıs Türkleri hayrat, din, eğitim ve kültürel

konularda kanunları doğrudan doğruya çıkaramayacaklardır. Türk azınlıklarla ilgili eğitim ve diğer konularla ilgili kanunlar, Türk mebusların üçte ikisinin oyu kullanılmadan olmaksızın onaylanmayacaktır. Oy kullanma hakkı olmayan Başkan ve başkan yardımcılığı oluşturulduktan sonra başkanlık makamında Rum olduğu takdirde başkan yardımcılığı makamında ise Türk olacaktır. Televizyon, radyo ve mümasil yayın araçları tarafsız korporasyon idaresince yönetilecektir (Kaya ve Bülent, 2018:223-224).

2.7.2. MacMillan Planı (19 Haziran 1958)

Başbakan Macmillan tarafından 19 Haziran 1958'de, Avam Kamarası'nda tri-dominium ilkesi Macmillan Plân adını alarak açıklanmıştır. Macmillan Planı'nda şu ifadeler yer almaktadır; yedi yıl sürecek özerklik döneminde İngiliz Valisi ile beraber birer Yunan ve Türk Hükümetlerinin resmi temsilcisi olacak ve bunlar Vali ile iş birliği yaparak özerkliğin uygulanmasında yardımcı olacaklardır. Rum ve Türk toplumuna ait yasama meclisleri olacağı ve bu mecliste toplumlar kendileriyle ilgili kararlar alabilecektir. Adanın savunma, iç güvenlik işleri ve dışişleri tamamen valinin yetkisinde olacak şekilde maddeler açıklanmıştır (Armaoğlu, 1996:756).

2.7.3. Acheson Planı (14 Temmuz 1964)

14 Temmuz 1964'te ABD'nin öncülüğünde başlayan İngiltere, Türkiye, Yunanistan ve Birleşmiş Milletler girişimleriyle oluşturulan Cenevre'deki toplantıda bazı kararlar alınmıştır. Bu kararlarda Kıbrıs'ın, Yunanistan ve Türkiye arasında taksim edilmesi, Rum egemenliğinde kalacak olan Türklere özerk yönetim verilmesi ayrıca Türklerin, Birleşmiş Milletler ya da Uluslararası Adalet Divanı tarafından gözetlenen azınlık statüsünde yaşayacakları teklif edilse de bu teklif Rumlar tarafında reddedilmiştir. Rumlar Türkiye'ye askeri üs ya da toprak verilmesi yerine yirmi beş yıllık süreyle dar bir alanın Türkiye'ye verilmesini teklif etse de Türkiye bunu reddetti. Rumların adada ki Türklere saldırıların tekrar artması üzerine Türk uçakları adada ki Yunan birliklerine hava taarruzu yapmıştır. Birleşmiş Milletler ve Sovyetlerin araya girmesiyle ateşkes sağlanmıştır. II. Acheson Planı'nda Kıbrıs Enosis'te özgür olacak, Türkiye'ye 50 yıl süreyle adanın doğusunda üs verilecek ve azınlık Türk hakları korunacak. Cenevre'de görüşülen bu maddeler Türkiye ve Makaryos tarafından reddedilmiştir (Tuncer, 2017:424).

2.7.4. Plaza Raporu (26 Mart 1965)

Birleşmiş Milletlerin özel temsilcisi olarak Galo Plaza Lassa Kıbrıs'a atanmış ve Kıbrıs sorunu ile ilgili 26 Mart 1965'de genel sekreterliği verdiği raporda; Zürih ve Londra Anayasası'nın uygulanabilir olmadığını, Zürih ve Londra anlaşmaları ile Türk tarafının elde ettiği hakların gerçek dışı hak olduğunu ileri sürerek Türklerin azınlık olarak Ada'da varlık göstermesinden yanaydı. Garanti Anlaşması'nı yok etmek ve adanın askeri varlığından arınmasını istemekteydi. Türkiye, Plaza Raporu'nun arabuluculuk yetkilerini aştığı uluslararası hukuka aykırı olduğu Plaza Raporu'nu reddetmiştir (Arık, 2011:10).

2.8. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs Politikası

24 Temmuz 1924 yılında Milli Mücadele zaferiyle beraber gelen Lozan Anlaşması'nın 16, 20 ve 21. maddelerince Kıbrıs'ın İngiltere kraliyet sömürgesi olduğu Türkiye tarafından kabul edilmiştir. Kıbrıs halkına Türk tabiiyetine geçme, Türkiye'ye göç etme veya İngiliz tabiiyetine geçme hakları tanınmıştır (Özaper, 2021:330).

Türkiye için Kıbrıs'ın önemini Mustafa Kemal Atatürk 1930 yılında Akdeniz Bölgesi'nde yapılan tatbikatta askerlere Kıbrıs'ı harita üzerinde gösterip ve "Efendiler" diye hitap ederek Kıbrıs, düşman unsurlarının elinde olursa bölgenin ikmal yollarının kesileceğini söyleyerek bu adanın bizim için önemli olduğunu belirtmiştir (Keser ve Ak, 2018:989)

1950 yılına kadar Türkiye'nin Kıbrıs politikasını oluşmasını engelleyen durumlara bakıldığında Türkiye'nin batı bloğunda yer alma isteği ve NATO üyesi olması sebebiyle batı ile ilişkilerin bozulmaması üzerinedir. Dışişleri bakanlık görevlerinde bulunmuş olan CHP'li Necmeddin Sadak ve DP'li Fuat Köprülü, 'Kıbrıs sorunu yoktur' açıklamaları bulunsa da; Adnan Menderes, Kıbrıs'ı Türk-Yunan dostluğu esas alınarak çözülmesi gereken bir mesele olduğunu belirtmekteydi. Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Kıbrıs'taki Türkleri azınlık olarak görmesi ve adanın İngiliz idaresinde olduğundan İngiltere'nin sorunu olarak görmekteydi. Yunanistan, Kıbrıs meselesinde erken hareket ederek 1951 Şubat ayında Yunanistan meclisinde Enosis'i açık şekilde dile getirmiş olup; İngilizlere üs verilmesi karşılığı adanın alınması teklifi olsa da İngilizler bu teklifi kabul etmemiştir (Tuncer, 2017:391-393).

Türkiye’de ise Kıbrıs davası üzerine birçok sivil toplum kuruluşu kurulmuş; halk, Kıbrıs konusuna tepkisiz ve yabancı kalmamıştır. 1949-1954 tarihleri arasında Ankara’da Kıbrıs Türk Kültür Derneği ve Kıbrıs Kulübü Derneği ve İstanbul’da Kıbrıs Türk’tür Cemiyet’i kurulmuştur. 1949 yılında Türk Gençlik Teşkilatı, 1950 yılında Yüksek Tahsil Gençliği ve 1950 yılında Türkiye Milli Talebe Federasyonu Türkiye’nin farklı şehirlerinde düzenledikleri mitinglerde Türk gençliğinin ilgisinin yüksek olduğunu göstermiştir. 1954 yılında Türkiye Milli Talebe Federasyonu, İstanbul’da bütün siyasi partilerin temsilcileri, işçilere ait sendikalar ve Kadınlar Birliği Temsilcileri ile miting düzenlemiş ve Başvekil Adnan Menderes ile görüşerek Kıbrıs Yunanlıların olmayacak sözünü almıştır (Armaoğlu, 2021:226).

1960 yılından itibaren yaşanan gelişmeler Enosis’e ulaşılma da geçici bir aşama olmuştur. Kıbrıslı Rumlar, Enosis için 1960-63 arasında politika geliştirmiş ve 1963 yılında Kıbrıslı Türklere uygulanan kötü olaylar karşısında Kıbrıs Türklerini nasıl ve ne şekilde koruyacağı konusunda net bir tutum içinde olamamıştır. Uluslararası anlaşmalar konusunda Türkiye pasif bir politika ile durumu protestolarla geçiştirmiştir. Türkiye’nin 1967-1974 yılları arasında takip ettiği Kıbrıs politikası şu hususları kapsamaktadır: Türkiye, güvenlik kaygılarını göz önüne alarak Kıbrıs sorununun çözülmesi, Kıbrıs herhangi bir ülkeyle tek taraflı birleşmemesi, uluslararası anlaşmaların Kıbrıs ile ilgili kısmı feshedilemez ve değiştirilmesi ve Lozan ile kurulmuş Ege ve Akdeniz’deki güç dengesi birinin lehine bozulmaması için politika geliştirmekteydi (Armaoğlu, 2021:445-446).

Yunanistan’ın uyguladığı Megola İdea düşüncesi ile hareket ederek kırk yıllık Türk-Yunan dostluğunu kenara atarak 1963-1964 yıllarında iki ülke arasında savaş tehlikesi baş göstermiştir (Akşin, 2019:169).

ABD’nin NATO ülkeleri arasındaki uyuşmazlığı gidermek istemesi ayrıca Türkiye ve Yunanistan’da 1965 yılından siyasi değişiklikler ve ABD’nin ekonomik yardımlarını almak istenilmesinden dolayı iki ülke görüşmeye başlamıştır (Vatansever, 2012, s. 1514). Türkiye’nin ve Kıbrıs’ın mili bir dava olduğunu bu devletlere bildirmesine rağmen Johnson mektubu sonrası Türkiye aleyhine gelişen kötü durum karşısında İngiltere ve ABD’nin gerçek politikasını görmek istemiştir. Kıbrıs’ta BM Barış Gücü 4 Mart 1964 tarihli kararıyla bulunmaktaydı (Savrun, 2019:1124).

Türkiye’nin Kıbrıs’a müdahalesini engellemesi maksadıyla üçüncü dünya ülkelerinin girişimiyle 18 Aralık 1965 tarihli BM kararı Türkiye aleyhine karar çıkmıştır. Üçüncü dünya ülkeleri olan 22 Asya ve Afrika ülkesi içinde yer alan Hindistan Mısır ve

Yugoslavya gibi ülkelerin aleyhte; Türkiye'nin yanında lehte oy kullanan ülkeler ise İran, Pakistan, Libya, Arnavutluk ve ABD'dir. ABD'nin Türkiye yanında yer alması Johnson mektubunun yarattığı krizi unutturma isteğidir. Türkiye'nin adaya müdahalesinin önü BM'de alınan kararlarla kesilmek istenilmiş olup; Kıbrıs Türkleri için de en olumsuz karar olmuştur (Tuncer, 2017:437).

Kıbrıs Adası'nda BM Barış Gücü'nün bulunmasına rağmen Makaryos'un tek başına devleti yönetmesi, Rum tarafının saldırgan tutumu ve Türk halkının reddedilme politikası devam etmiştir. 15 Kasım 1967 Geçitkale ve Boğaziçi Köylerine Rum ve Yunan birliklerin Grivas önderliğinde yaptıkları saldırılar üzerine, TBMM 17 Kasım 1974 tarihinde aldığı savaş kararı neticesinde Yunan-Rum birliklerinin işgal ettikleri bölgeden esirlerin serbest bırakarak çekilmesine ayrıca Grivas'ın adadan ayrılmasında etkili olmuştur. 28 Aralık 1967'te ise Geçici Türk Yönetimi ilan edilmiştir (Vatansever, 2012:1514).

Grivas'ın kurduğu EOKA-B'nin Yunanistan'dan destek görmesi ve Makaryos'un Enosis Planı önündeki engel olması sebebiyle Makaryos ile Yunanistan yönetimin arasının açılmasına neden olmuştur. Makaryos, EOKA'ya mensup Yunan subayların Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yıkmaya çalıştıklarını ve Yunanistan tarafından destek gördüklerini bildirmesine rağmen 15 Temmuz 1974 tarihinde Nikos Sampson önderliğindeki EOKA- B tarafından yapılan darbe ile Makaryos yönetimi devrilmiş yerine Kıbrıs Elen Cumhuriyeti ilan edilmiştir (Mutlu, 2007:111).

EOKA terör örgütünün 1974 yılına kadar sürdürdüğü saldırılar Yunanistan ve Makaryos'un arasının bozulmasına ve Rumlar arasında iç savaşa sebep olmuştur. EOKA lideri Griva'nın ölümü Makaryos'u güçlendirmiş ancak Yunanistan yönetiminin tedirginliğine sebep olduğundan darbe planlanmıştır. EOKA terör örgütü 15 Temmuz 1974 tarihinde darbe yaparak, Sampson Cumhurbaşkanı olarak görevlendirilmiştir (Baydili ve Beyzade, 2021:390).

Rum Milli Muhafız Birliği ve EOKA-B'nin Makaryos'a karışı yaptığı darbe ile Kıbrıs Cumhuriyeti'ne son verilerek Sampson tarafından Kıbrıs Elen Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Makaryos, darbe olunca Londra'ya kaçmıştır (Tuncer, 2017:536).

15 Temmuz 1974'de yaşanan darbe Yunanistan'ın beklediği gibi olumlu karşılanmamış, Türkiye Başbakanı Bülent Ecevit Yunanistan'ın adaya müdahale ettiğini, İngiltere'ye işbirliği çağrısı yaparak Yunanistan'ın adadan çekilmesini istemiştir. Kıbrıs'taki karışan durumla Türklerin haklarını yok sayılmasının oldubitti ile kabul edilemeyeceği, Kıbrıs'ın toprak bütünlüğüne müdahale edildiğini, Türkiye'nin adadaki varlığı büyütülüp

güçlü hale getirmeli söylemini sürdürürken; ABD ve İngiltere adadaki Türkler için olumsuz durum olmadığını açıklayarak olayın son bulduğunu belirtmiştir (Baydili ve Beyzade, 2021:165).

Türkiye, Kıbrıs Adası'nda yaşanan bu olaya İngiltere ile müdahale etmek istemiş ancak tek başına müdahale etmiştir (Mutlu, 2007:111).

2.9. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ve Yaşanan Gelişmeler

İngiltere, Yunanistan ve Türkiye arasında imzalanan Londra ve Zürih anlaşmaları ile 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına giden süreci hazırlamıştır. Bu anlaşmalarla Kıbrıs'ın egemenlik ve toprak bütünlüğünün korunacağı, Kıbrıs Adası hakkında alınacak kararın üç devlet birbirine danışarak ortak karar alması ya da tek başına garantör ülkelerden birine müdahale hakkı veren kazanım elde edilmiştir. 1964 ve 1967 yılındaki müdahale girişimleri Kıbrıs Barış Harekâtının yasal dayanağı olmuştur (Gülen, 2012:394). Kıbrıs Adasını, Yunanistan'ın ele geçirmeye çalışmasından dolayı Türkiye, Garanti Anlaşması gereği olarak Kıbrıs Barış Harekâtına katılma kararı almıştır (Denizli, 2014:20).

20 Temmuz'da Cumhurbaşkanı muavini Rauf Denktaş'a Türk askerlerinin adaya çıkacağı haberi verilmiş olup; Denktaş, bu durumu 05.00'te Bayrak Radyosu'na yaptığı demeçte adaya çıkarmanın 1960 Garanti Anlaşması çerçevesinde darbe yönetime karşı yapılmış polis harekâtı olduğunu bildirmiştir. Başbakan Ecevit, Saat 06.10'da TRT Radyosu'nda harekâtın nedenlerini şu şekilde açıklıyordu: "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs'a indirme ve çıkarma hareketi başlamış bulunuyor. Allah milletimize, bütün Kıbrıslılara ve insanlığa hayırlı etsin. Bu şekilde insanlığa ve barışa büyük hizmette bulunmuş olacağımıza inanıyoruz. Öyle umarım ki, kuvvetlerimize ateş açılmaz ve kanlı bir çatışma olmaz. Biz aslında savaş için değil, barış için; yalnız Türklere değil, Rumlara da barış getirmek için Adaya gidiyoruz. Bu karara, ancak tüm politik ve diplomatik yolları denedikten sonra mecbur kalarak vardık. Bütün dost ülkelere, bu arada son zamanlarda yakın görüşmelerde bulunduğumuz dost ve müttefiklerimiz Birleşik Amerika'ya ve İngiltere'ye meselelerin müdahalesiz halledilmesi, diplomatik yollardan halledilmesi için gösterdikleri iyi niyetli çabalar için şükranlarımı belirtmeyi borç bilirim. Eğer bu çabalar sonuç vermediyse, elbette sorumlusu bu iyi niyetli gayretleri gösteren devletler değildir. Allah'ın milletimizi ve bütün insanlığı felaketlerden korumasını dilerim." (Aybak, 2017:133-134).

Türk Silahlı Kuvvetleri, 15 Temmuz tarihinde Kıbrıs'taki darbenin ardından Kara, Deniz ve Hava birlikleri ile hazırlıklara girişmişti. Genelkurmay ve hükümette bulunan Ecevit arasındaki görüşmede bütün hazırlıklar planlanarak tamamlanması ve 20 Temmuz sabahı harekâtın yapılması planlanmıştır. 6'ncı Kolordunun Adana'daki karargâhında hazırlanan planda; Amfibi Alayının Mersin'deki hazırlıklarını tamamlamasının ardından düşmana baskı için Girne ve Pladini arasında yer alan kumsala çıkarma yapılması, düşman birliklerini şaşırtmak için de boş ticaret gemilerin olduğu bir konvoy Magosa ilerlemesi için deniz kuvvetlerinin gemileri ise Girne Bölgesine ulaşılması konusunda anlaşılmıştır (Aybak, 2017:132).

ABD ve İngiltere'nin itirazlarına rağmen 20 Temmuz 1974 tarihinde TSK 11 yıllık hasreti bitirerek uluslararası anlaşmanın 4.maddesine istinaden anayasal düzeni kurmak, Kıbrıs'a barış sağlamak ve Türk toplumun can ve mal güvenliğini sağlamak için Türk Barış Harekâtı'nı başlatmıştır (Güler, 2020:109).

20 Temmuz 1974 saat 02.30'da gelen harekât emrinde deniz kuvvetlerinin 04.30 gibi sahile ulaşmasıyla bombardıman başlayacak ve boğaz bölgesine inmesi planlanan Hava İndime Tugayı ve Bolu Komando Tugayı, uçaklara nirengi sağlamak amacıyla hava taarruzları için yer işaret bezlerini açmaları emredilmiştir. Saat 04.30 gibi jetlerimiz Akdeniz semalarında görünerek hedeflere bomba atmaya başlamıştır (Denizli, 2014:103-104).

ABD Dışişleri Bakan yardımcısı Joseph Sisco'nun Yunanistan'ı ikna edememesi ardından Türkiye'ye gelip Ecevit ile yaptığı görüşmesi devam ederken Mersin'den Türk çıkarma gemileri yola çıkmıştır (Arık, 2011:17).

20 Temmuz 1974 tarihinde saat 04:40 gibi Girne sahilinde görülen iki muhribin ve Türk jetlerin Rum karargâhlarına saldırmasıyla harekât başlamıştır (Mutlu, 2007:107). SAT ve SAS komandoları kıyıya güvenli şekilde çıkarma yapılması için kıyıda mayın araması yaptılar. Kıbrıs Barış Harekâtı, Türk Hava Kuvvetlerine ait savaş uçakların düşman hedeflerine bombalaması müteakip hava indirme yapıldı. 07.05'te gemilere harekâtın başladığı bildirilince gemiler Girne Kıyılarını bombaladılar. 08.57 sıralarında hava, kara ve deniz unsuların çıkarmayı başlatarak bölgeyi güvenli hale getirip havadan inen birliklerin birleşmesini sağlamıştır (Aybak, 2017:133-134).

Yavuz Plajına çıkarmanın yapılmasıyla Girne hattına doğru ilerlenerek Girne Boğazı'nın ele geçirilmesi ardından birlikler birleşme sağlanmıştır. (Denizli, 2014:20). Yunanistan'a ait sanılan Kocatepe Savaş Gemisi, Türk jetlerince yanlışlıkla vurulmuştur (Arık, 2011:1).

Türk askeri, 20 Temmuz'un erken saatlerinde hava kuvvetlerin korumasında Lefkoşa yakınlarındaki Gönyeli ve Girne Lefkoşa yolu üzerine havadan indirme ve Girne Plajına çıkarma yapılmıştır. Yunan ve Kıbrıs kuvvetlerinin mukavemet göstermesiyle şiddetli çarpışmalar ardından Girne kıyılarında ilerleme ve Girne Lefkoşa yolunu Türk kuvvetleri kontrol altına almıştır. Türkiye, Birinci Kıbrıs Barış Harekâtı bitince Türk kuvvetlerin askeri bakımdan yetersiz ve tehlikeli olduğu düşünüldüğünden 40.000 kişilik asker 300 tank ile takviye göndermiştir (Armaoğlu, 2020:605).

Türkiye'nin müdahalesi sonrası Yunanistan ve Rum ikilisi dünyada Türkiye karşıtı olarak gerçekleri örterek, zalimi mazlum gibi gösteren faaliyetlerde bulunmuşlardır. Rum tarafının adadaki Kıbrıs Türklerine yapılmış işkenceyi gören Avrupa basınının yakından tanıdığı Rayner, 1974 Kıbrıs Harekâtı ile bölgeye ulaşp, asılsız propagandalara kanmayıp Rum vahşetinin tarafsız tanığı olarak gözlem yapmıştır (Denizli, 2014:21).

Girne, Gönyeli ve Lefkoşa hattında 20-22 Temmuz arasında adanın %7 si ele geçirilmişti. %65 olan Türk nüfusu EOKA-B denetimdeki Rumların bölgesi altında kalmışlardır. BM konseyi 20 Temmuz'da toplanarak taraflara ateşkes çağrısında bulunarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nde yabancı müdahaleye son verilmesi milletler arası anlaşmaya uyulması Kıbrıs'ta anayasal düzenin tesisi için Türk, Yunan ve İngiltere'nin birbiriyle görüşmesinin isteyen 353 sayılı kararı almıştır. Amerika'nın ısrarlı teşebbüsleri yanında adadaki askeri durumun yeteri kadar güven verici olmayışı göz önüne alınarak 22 Temmuz 1974 saat 17.00'den itibaren Türkiye'de adada ateşkesi kabul ettirmiştir (Arık, 2011:17).

İngiltere, Yunanistan ve Türkiye arasında imzalan Cenevre Protokolü ile; Kıbrıs Adası'nda Türk ve Rumlara ait iki ayrı özerk yönetimlerin bu ülkelerce kabul edilmesi; resmen ve hukuken Türkiye'nin garantör ülke olarak taraflarca tanınması; 22 Temmuz tarihli ateşkese imzalanırsa da Rum saldırıları artmış ve Türk kuvvetleri Rumları püskürttüğünden denetim alanı genişlese de ateşkes 30 Temmuz gece yarısı kabul edilmiştir. Bu ateşkes sonrası Rum ve Yunan güçlerince işgal edilen Türklere ait alanlar boşaltılarak BM barış gücü tarafından korunması karar alınmıştır. Cenevre Protokolü ile Türkiye'nin adaya müdahalesinin yasal olduğu ayrıca adadaki Türklerin özerk olduğu onaylatılmıştır. II. Cenevre Konferansı'nda Kıbrıs'ın anayasal düzeni görüşmek üzere toplansa da Rum ve Yunan tarafının isteksizliği ve Türk tarafının federasyon tezini savunarak yetkileri sınırlandırılmış merkezi hükümet ve iki federe devletin var olmasını savunduğundan konferans karar alınamadan dağılmıştır (Tuncer, 2017:538-539).

Rum ve Yunan tarafıyla anlaşmanın mümkün olmadığını gören Türkiye, II. Kıbrıs Barış Harekâtı 14-16 Ağustos arasında süren 3 gün süren harekâta Magosa ve Lefke'ye ulaşılarak Türk tarafının sınırları belirlenmiştir (Duran, 2020:16).

1974 yılında yapılan iki harekât ile günümüze kadar gelen barışın temelleri atılmıştır. 1. ve 2. Barış Harekâtı ile Türk ordusu, 35 subay, 41 astsubay, 421 erbaş ve er 1 sivil işçi ile birlikte 498 şehit; Kıbrıs Türklerinden ise 70'i mücahitler olmak üzere toplam 340 şehit verirken, 1200 yaralı olmuştur. Rum ve Yunanistan, 4000 ölü 12000 yaralı vermiştir. Birleşmiş Milletlere gücüne bağlı 4 İngiliz, 3 Avusturya, 4 Kanada, 17 Finlandiya ve 24 Avustralya askeri yaralanmıştır (Kapacı, 2020:100).

1974 yılında yapılan Kıbrıs Barış Harekâtı sonrası ABD, Türkiye'ye silah ambargo uygulamış, Türkiye'nin ABD yaptırımına tepkisi ise İncirlik Üssü hariç Türk- Amerikan askeri tesislerinin Türk Silahlı Kuvvetleri'nin denetimine verilmesi sağlanılmıştır. Ayrıca Diyarbakır, Karamürsel, Belbaşı ve Sinop'taki Amerikan istihbarat yerleri çalışmalarını durdurmuştur. ABD'nin Türkiye'deki üslerinin kapalı olması İran üzerindeki etkisini zayıflatmış ve bundan dolayı Türkiye'ye yönelik politikasında değişikliğe giderek silah ambargosunu 1978 yılında Türkiye ile karşılıklı olarak kaldırmıştır (Algür, 2020:58).

ABD ve Türkiye arasında 29 Mart 1980 tarihinde imzalanan savuma ve ekonomik iş birliği anlaşması ile Türkiye'de yer alan tesis ve üslerde Türkiye'nin egemenlik hakları en belirgin şekilde kazanılmıştır (Armaoğlu, 2020:621).

Yunanistan, Türkiye aleyhine uluslararası alanda faaliyet yapmakla beraber 1974 yılında Türkiye'nin gerçekleştirdiği askeri müdahaleyi NATO'nun engelleyemediği gerekçesiyle askeri alanından ayrılmıştır. İngiltere ise Yunanistan ve Türkiye arasında siyasi çözüm yerine adadaki siyasi varlığını korumayı amaç olarak belirlemiştir (Terzi ve Asal, 2021:2870).

Rumların Enosis isteklerine 1974'e kadar Türkiye ile beraber itiraz eden ve Kıbrıs üzerinde Garantör ülke olan İngiltere, 1974 yılındaki Kıbrıs Barış Harekâtına, 1975 yılında ise Kıbrıslı Türkler tarafından ilan edilen Kıbrıs Türk Federe devletine tepki göstermiştir. Ayrıca Rum yanlısı bir politika izleyerek Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki adımlarına karşı olmuştur (Çoşkun, 2020:6).

Türkiye, Yunanistan ve Rum tarafı arasında yapılan görüşmelerden bir sonuç alınamıyordu. Yunanistan ve Rum tarafı meseleyi uluslararası bir alan olan BM'ye taşıyıp kendi lehine bir karar çıkarmak için ilgili ilgisiz bütün ülkeleri araya koymuşlardır. Bu çabanın sonucu olarak BM'ye 13 Mayıs 1983 tarihi bir karar çıkarttırarak Kuzey Türk

Federe Devleti'ni (KTFD) ortadan kaldırmaya öngören duruma muvaffak olmuşlardır. Bu olay karşısında Türk halkı 20 Mayıs 1983 tarihinde devlet başkanı Rauf Denктаş'tan bağımsızlığın ilan edilmesini talep etmiştir. Kıbrıs Türk Federe Meclisi, 15 Kasım 1983 tarihinde bağımsızlık bildirisi Rauf Denктаş tarafından okunarak bağımsızlığını ilan etti. 12 Mart 1985 tarihinde KKTC kurucu meclisi tarafından hazırlanan anayasa, Kıbrıs Türk halkının oylamasında %70 oranında sonuç olarak kabul edildi. 9 Haziran 1985 tarihinde Rauf Denктаş oyların %70,48'ini alarak KKTC'nin ilk Cumhurbaşkanı olmuştur (Yıldırım ve ark., 2000:45-45)

3. TUNCELİLİ GAZİLERİNİN ANLATILARINDA KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI

3.1. Kıbrıs Barış Harekâtına Katılan Tuncelili Gazilerin Listesi

Türkiye Muharip Gaziler Derneği (TMGD)'nin yayınlamış olduğu “Türkiye Muharip Gaziler Derneği Dernek El Kitabı” çalışmasında illere göre Kıbrıs Barış Harekâtına katılanların listesi ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Bu listeye göre Tunceli ilinden 3'ü şehit, olmak üzere toplam 193 kişi Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır. TMGD'nin hazırladığı bu liste emekli sandığı verilerine göre oluşturulmuştur. Liste incelendiğinden Kıbrıs Barış Harekâtına Türkiye'nin farklı illerinden 37567 kişi katılmış olup; bunların 498'u şehit olmuştur. Kıbrıs Barış Harekâtına katılanların memleketlerine bakıldığında İstanbul, İzmir, Balıkesir, Bursa ve Manisa illerinden en çok kişinin katıldığı görülmüştür. İllerin şehit sayısı incelendiğinde ise İzmir, İstanbul, Bursa, Ankara, Balıkesir, Sakarya, Sivas, Manisa ve Afyon şehirleri en çok şehit veren iller olmuştur.

Türkiye Muharip Gaziler Derneğinin 2019 yılında yayınladığı el kitabında bulunan veri incelendiğinde Kıbrıs Barış Harekâtında şehit olanların kuvvetlere göre dağılımı ortaya konmuştur. Bu dağılım incelendiğinde %82,6 oranla 411 şehit'i olan Kara Kuvvetleri Komutanlığı; %13,8 oranla 69 şehit'i olan Deniz Kuvvetleri Komutanlığı; %1 oran ile 5 şehit'i olan Hava Kuvvetleri Komutanlığı ve %2,6 oran ile 13 şehit'i Jandarma Genel Komutanlığı Kıbrıs Barış Harekâtında en çok şehit veren birlikler olmuştur. Kıbrıs Barış Harekâtı boyunca askerlik şubesi belli olmayan ve Kıbrıs Barış Harekâtına katılan 1576 kişiden 3'ü şehit olmuştur. Kıbrıs Türkleri Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev almadıkları için aşağıda sunulan resimde katılım ve şehit oranı yazılmadığı görülmüştür (TMGD, 2019:79).

İLLERE GÖRE KIBRIS BARIŞ HAREKATINA KATILANLAR VE ŞEHİT DURUMU
(Çizelge 1974 yılında 67 il gözönüne alınarak Emekli Sandığı kayıtlarına göre düzenlenmiştir.)

İL	SAVAŞA İSTİRAK EDENLER	ŞEHİT MİKTAR I
01. ADANA	976	5
02. ADIYAMAN	286	6
03. AFYON	548	12
04. AĞRI	225	2
05. AMASYA	324	7
06. ANKARA	968	19
07. ANTALYA	503	4
08. ARTVİN	161	1
09. AYDIN	461	8
10. BALIKESİR	1222	16
11. BİLECİK	190	1
12. BİNGÖL	148	-
13. BITLİS	206	1
14. BOLU	614	7
15. BURDUR	169	2
16. BURSA	1209	20
17. ÇANAKKALE	578	10
18. ÇANKIRI	434	10
19. ÇORUM	585	6
20. DENİZLİ	465	9
21. DİYARBAKIR	535	4
22. EDİRNE	498	5
23. ELAZIĞ	435	6
24. ERZİNCAN	304	4
25. ERZURUM	663	7
26. ESKİŞEHİR	456	8
27. GAZİANTEP	580	5
28. GİRESUN	483	5
29. GÜMÜŞHANE	200	4
30. HAKKARİ	64	2
31. HATAY	607	15
32. İSPARTA	272	3
33. İÇEL	498	8
34. İSTANBUL	1642	25
35. İZMİR	1443	21
36. KARS	640	8
37. KASTAMONU	502	9
38. KAYSERİ	577	7
39. KIRKLARELİ	483	5
40. KIRŞEHİR	246	3

İL	SAVAŞA İSTİRAK EDENLER	ŞEHİT MİKTAR I
41. KOCAELİ	529	5
42. KONYA	959	6
43. KÜTAHYA	419	7
44. MALATYA	584	5
45. MANİSA	1120	12
46. K.MARAŞ	509	4
47. MARDİN	603	2
48. MUĞLA	402	10
49. MUŞ	308	6
50. NEVŞEHİR	222	4
51. NİĞDE	447	8
52. ORDU	574	5
53. RİZE	308	2
54. SAKARYA	789	18
55. SAMSUN	899	12
56. SİİRT	419	4
57. SİNOP	320	4
58. SİVAS	778	17
59. TEKİRDAĞ	519	8
60. TOKAT	625	7
61. TRABZON	640	6
62. TUNCELİ	193	3
63. ŞANLIURFA	635	9
64. UŞAK	228	3
65. VAN	296	2
66. YOZGAT	530	15
67. ZONGULDAK	736	11
33-A TARSUS	-	-
KIBRIS	-	-
AS.ŞB.BİLİNMEYEN	1576	3
TOPLAM	37567	498

KIBRIS BARIŞ HAREKATINDA ŞEHİT OLANLARIN KUVVETLERE DAĞILIMI

K.K.K.LİĞİ :	411	% 82.6
DZ.K.K.LİĞİ	69	% 13.8
HV.K.K.LİĞİ	5	% 1
J.GN.K.LİĞİ	13	% 2.6
TOPLAM	498	% 100

Resim 3.1. Türkiye Muharip Gaziler Derneğinin ait Kıbrıs Barış Harekâtına katılan Türkiye geneli Kıbrıs gazilerinin listesini gösteren evrak

Tunceli Muharip Gaziler Derneğinin 2023 yılı onaylı evrakında yer alan Tunceli şubesine ait üye isim listesi resimde sunulmuştur. Tunceli ilinden 20 Temmuz 1974 tarihli Kıbrıs Barış Harekâtına katılan 30 gazimizin hali hazırda yaşadıkları görülmektedir.

TÜRKİYE MUHARİP GAZİLER DERNEĞİ TUNCELİ ŞUBESİ ÜYE KAYIT İSİM LİSTESİ			
Sıra No	Adı-Soyadı	Katıldığı Savaş	Adres
1	Mehmet ARSLAN	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
2	Mehmet ÇİÇEK	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
3	Kazım YÜKSEL	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
4	Haydar BUCUĞA	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
5	Mustafa ANNAK	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
6	Hıdır YILDIRIM	Kıbrıs	Mazgirt/TUNCELİ
7	İbrahim KURUKAFA	Kıbrıs	Hozat/TUNCELİ
8	Bedri BULUT	Kıbrıs	Mazgirt/TUNCELİ
9	Celal KAYA	Kıbrıs	Hozat/TUNCELİ
10	Hasan YAĞCI	Kıbrıs	Nazımiye/TUNCELİ
11	Veysel ÇOŞKUN	Kıbrıs	Çemişgezek/TUNCELİ
12	Ali Haydar ÇIPLAK	Kıbrıs	Çemişgezek/TUNCELİ
13	Ahmet YILDIRAN	Kıbrıs	Pülümür/TUNCELİ
14	Bertal GÖKGÖZ	Kıbrıs	Nazımiye/TUNCELİ
15	Hüseyin ÇETİN	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
16	Celal SARIGÜL	Kıbrıs	Ovacık/TUNCELİ
17	Ali Haydar ŞİMŞEK	Kıbrıs	Pertek/TUNCELİ
18	Zeynel APAYDIN	Kıbrıs	Çemişgezek/TUNCELİ
19	Ali KORKMAZ	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
20	Hasan YILMAZ	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
21	Ali AKYOL	Kıbrıs	Mazgirt/TUNCELİ
22	Turabi ÇEVİK	Kıbrıs	Pülümür/TUNCELİ
23	Mehmet TOPAL	Kıbrıs	Mazgirt/TUNCELİ
24	İsmet IŞIK	Kıbrıs	Pülümür/TUNCELİ
25	İsmail DEMİRBİLEK	Kıbrıs	Pülümür/TUNCELİ
26	Haydar ÖZALP	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
27	Fevzi AYDIN	Kıbrıs	Pülümür/TUNCELİ
28	Kenan KANKO	Kıbrıs	Hozat/TUNCELİ
29	Hıdır YILDIZ	Kıbrıs	Pülümür/TUNCELİ
30	Zeynel DOĞAN	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ

Mehmet ARSLAN
Muharip Gaziler Derneği Tunceli Şube Başkanlığı

Resim 3.2. Tunceli Muharip Gaziler Derneğine kayıtlı Tuncelili Kıbrıs Barış Harekâtına katılanların gazileri gösteren evrak

Tunceli Muharip Gaziler Derneğinin 2023 yılı onaylı evrakında yer alan Tunceli şubesine ait üye isim listesi resimde sunulmuştur. Bu evrak incelendiğinde Kıbrıs Barış Harekâtına katılan 6 gazimizin vefat ettiği Tunceli Muharip Gaziler derneğindeki kayıtlarda görülmektedir.

KIBRIS BARIŞ HAREKATINA KATILIP ŞEHİT OLAN VE SONRADAN VEFAT EDENLERİN İSİMLERİ			
Sıra No	Adı-Soyadı	Katıldığı Savaş	Adres
1	Ali Asker SABAN	Kıbrıs	Hozat/TUNCELI
2	Mehmet EMİK	Kıbrıs	Pertek/TUNCELI
3	Munzur ÇELİK	Kıbrıs	Çemişgezek/TUNCELI
4	Cemal OĞUZ	Kıbrıs	Pertek/TUNCELI
5	Ali ENGİN	Kıbrıs	Pertek/TUNCELI
6	Bekir CAN	Kıbrıs	Pertek/TUNCELI

Mehmet ARSLAN
Muharip Gaziler Derneği Tunceli Şube Başkanlığı

Resim 3.3. Tunceli Muharip Gaziler Derneğine kayıtlı Tuncelili Kıbrıs Barış Harekâtına sonrası vefat eden gazileri gösteren evrak

3.2. Tuncelili Kıbrıs Gazilerinin Özgeçmişleri

Tunceli Muharip Gazileri Derneğinde bulunan Tuncelili Kıbrıs Gazilerine ait listede 30 gazimizin hayatta olduğu görülmektedir. Tuncelili gazilerimize bu tez hakkında detaylı bilgi verdikten sonra uygun zamanda, yer fark etmeksizin soru cevap şeklinde mülakat yapılması konusu teklif edildi. Tuncelili gazilerimizden 17'si bu çalışmaya dahil olacaklarını ifade ettiler. Ancak 13 gazimizin şartları müsait olmadığından kendileriyle çalışmamıza yönelik görüşme yapılamamıştır.

3.2.1. Ali Haydar ıplak

1952 yılında Tunceli ili Çemişgezek ilçesi doğumlu olup, askere gittiğinde evli değildi. Kıbrıs Barış Harekâtına katılmadan önce Çemişgezek'te kahvehane ve lokanta işletmeciliği yapmıştır. 1973-1 tertip olarak Sivas Temeltepede 3 ay süren acemi askerlik görevine başlamış ve dağıtımla usta birliği olan Kırıkkale'de 61. Piyade Alayı'nda bando şefi olarak devam ederken Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır (Ali Haydar ıplak'a ait fotoğraf için bkz. Ek 7).

3.2.2. Ali Rıza Ördek

1953 yılında Tunceli ili Çemişgezek ilçesi Payamözü Köyü doğumlu olup, evli ve çocuğu yok iken askerliğe gitmiştir. Tunceli'de Karayollarında çalışmakta iken 1973 yılında Samsun'da sıhhiye eri olarak askere başlamıştır. Usta birliğini Ankara Mamak 28'inci Tümede sıhhiye eri olarak devam ederken Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır (Ali Rıza Ördek'e ait fotoğraf için bkz. Ek 6).

3.2.3. Ali Korkmaz

1954 yılında Tunceli ili Gürbüzler Köyü doğumlu olup, evli ve bir kız çocuğuna sahip iken askerlik görevini yerine getirmek üzere memleketinden ve ailesinden ayrılmıştır. Memleketinde çiftçilikle ve hayvancılıkla uğraşırken, 1974 yılında acemi birliğini Manisa Batı Kışla'da, 3 ay süren şoför er eğitim kursunu ise Konya Kartal Kışlası'nda tamamlamıştır. Usta birliğini Kırıkkale'de 28. Tümene bağlı 61. Piyade Alayı'nda görevine devam ederken Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtında mücadele ederken yaralanmıştır.

Askerlikten geldikten sonra Tunceli'de bir dönem ticari taksicilik yapmıştır. Ardından 1983'te vilayette memur olarak işe başlamış ve 25 yıl devlet dairesinde çalışarak emekli olmuştur. Dedesi Çanakale gazisidir. Kardeşi Kırklareli'nde tatbikat sırasında terhisine yedi hafta kala görev şehidi olmuştur. (Ali Korkmaz'a ait fotoğraf için bkz. Ek 2).

3.2.4. Bedri Bulut

1953 yılında Tunceli ili Mazgirt ilçesinde doğmuştur. Askere gitmeden önce memleketinde işçi olarak çalışmaktaydı. 1973-2 tertip olarak Samsun Sıhhiye Okulu'nda acemi askerlik hizmetine devam ederken, gönüllü olarak komando olmayı seçmiştir. Usta birliği olan Kayseri Hava İndirme Tugayı'nda paraşüt eğitimi aldıktan sonra Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır.

İl Emniyet Müdürlüğü'nde gece bekçisi olarak çalıştıktan sonra emekli olmuştur. Bedri Bulut'a ait fotoğraf için bkz. Ek 10).

3.2.5. Bertal Gökköz

1953 yılında Tunceli ili Nazimiye ilçesi Dereoba Köyü'nde doğmuştur. 1973 Temmuz ayında katıldığı Ankara Mamak Muhabere Birliği'nde, acemi askerliğini 45 gün süren eğitim sonunda tamamlamıştır. Usta birliğini ise Adana 6. Kolordu'da askerliğine devam ederken 19 Temmuz 1974'te Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır.

1975 yılı Mart ayında terhis olmuştur. 1977 tarihinde Tunceli İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne girmiş ve ardından Maliye'de memur olarak çalışarak emekli olmuştur. (Bertal Gökköz'e ait fotoğraf için bkz. Ek 8).

3.2.6. Hasan Yağcı

1951 yılında Tunceli ili Nazimiye ilçesinde doğmuştur. Memleketinde çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşırken, askerlik görevini yerine getirmek üzere 1973 yılında askere gitmiştir. Askere gittiğinde evli değildir. Acemi askerlik eğitimini Burdur 58. Er Eğitim Tugayı'nda topçu er olarak 3 ay süren eğitim sonunda tamamlamıştır. Usta askerlik hizmetini topçu er olarak Ankara Çubuk'ta yaparken askerliğinin 2. ayında Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır.

1974 yılının Kasım ayında terhis olmuştur. 1975 yılının Şubat ayında Tunceli Milli Eğitim Müdürlüğü'nde işe başlamıştır. Uzun yıllar burada çalıştıktan sonra emekli olmuştur. (Hasan Yağcı'ya ait fotoğraf için bkz. Ek 8).

3.2.7. Hasan Yılmaz

1951 yılında Tunceli ili Merkeze bağlı Sütölce Köyü'nde doğmuştur. Memleketinde işçi olarak çalışırken askerlik hizmetini yerine getirmek üzere orduya katılmıştır. Askere gittiğinde evlidir. 1973'te acemi askerlik eğitimini Denizli Çavuş Talimgâh'ında tamamlamıştır. Usta askerlik eğitimi için Kırıkkale 61. Piyade Alayı'nda Piyade Er olarak devam ederken birliğiyle Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır.

1975 yılının Temmuz ayında askerlik görevini tamamlayıp terhis olmuştur. Bingöl Bayındırlık Müdürlüğü'nden emekli olmuştur.

3.2.8. Haydar Burcuğa

1953 yılı Mazgirt'in Cantürk Köyü'nde doğmuştur. Memleketinde çiftçilikle uğraşırken ve evli olup bir çocuk babası iken askerlik görevini yerine getirmek için memleketinden ve ailesinden ayrılmıştır. 1972'de askerlik acemi eğitimini Isparta Eğirdir Dağ Komando'da tamamlamıştır. Usta birliği Kayseri Hava İndirme Tugayı 2. Tabur 2. Bölükte görev yaparken, 1974 yılında özel olarak seçilen 400 kişiyle beraber Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nda mücadele ederken yaralanmıştır.

Terhis olduktan sonra 1975 yılında mevsimlik işçi olarak girdiği karayollarından emekli olmuştur.

3.2.9. Haydar Özalp

1953 yılında Tunceli ili Meşeyolu Köyü doğumludur. İlkokulu tamamlamasına müteakip gurbette işçi olarak çalışmıştır. Askerlik hizmetini yerine getirmek için 1973 Kasım ayında askerlik acemi eğitimini Isparta Dağ Komando Okulu'nda tamamlamıştır. Askerlik usta eğitimini Kayseri Hava İndirme Tugayı'nda dört ay süre eğitim aldıktan sonra 1974 yılının Temmuz ayında Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtında mücadele ederken yaralanmıştır.

1975 yılı Temmuz ayında terhis olmuştur. Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'a mektup yazarak Kıbrıs'a yerleşmek istediğini, isteğinin ise Cumhurbaşkanı tarafından kabul görmesine müteakip, Kıbrıs'a yerleşip üç ay kaldıktan sonra hayat pahalılığı sebebiyle geri dönmüştür. Bir süre köyünde kaldıktan sonra çalışmak için gittiği İstanbul'da muhtelif işlerde çalışarak emekli olmuştur. Devlet memurluğu için başvurmadığından devlet memuru olmamıştır.

3.2.10. Hıdır Yıldırım

1953 yılında Tunceli ili Mazgirt İlçesi Oymadal Köyü'nde doğmuştur. Bekar olarak yaşadığı köyde toprak sahiplerin arazilerinin ekimi karşılığında yarı oranında pay alarak tarım işçisi olarak çalışmıştır. Askerlik hizmetini tamamlamak için 1973-1 tertip olarak köyünden ve ailesinden ayrılmıştır. Ankara Etimesgut Zırhlı Birlikler Gösteri Tatbikat Alayı'nda şoför olarak devam ederken askerliğinin bitimine 4 ay kala Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır.

Birliğinden terhis olduktan sonra memleketine gelmiştir. Memlekette toprak sahiplerinin toprağını ekip, çıkan hasadın yarısını alma karşılığında hayatını idame ettirmiştir. (Hıdır Yıldırım'a ait fotoğraf için bkz. Ek 3).

3.2.11. İbrahim Kurukafa

1953 yılında Tunceli ili Hozat ilçesinde doğmuştur. Evli olarak yaşadığı memleketinde hayvancılıkla uğraşmakta iken askerlik hizmeti için ailesinden ayrılmıştır. Acemi eğitimini 1974-1 tertip olarak gittiği Samsun Sıhhiye Okulu'nda Sıhhiye eri olarak tamamlamıştır. Usta eğitimi için bulunduğu Kayseri Hava İndirme Tugayı'nda Sıhhiye eri olarak görev yaparken Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtındaki görevinin bitmesine müteakip askerlik hizmetine Kayseri'de devam etmiştir.

Memleketine dönünce köyde hayvancılıkla uğraşıp, daha sonra Hozat'a yerleşerek burada yaşamaya devam etmiştir. Tunceli Köy Hizmetleri'nden emekli olup, köyde hayvancılık yaparak hayatına devam etmektedir.

3.2.12. İsmail Demirbilek

1953 yılında Tunceli ili Pülümür ilçesinde doğmuştur. Memleketinde tarım ile uğraşırken askerlik hizmetini yapmak için 1973-1 tertip olarak Manisa Batı Kışlada er olarak acemi eğitimini tamamlamıştır. Kırıkkale'deki askeri birliklerde askerlik hizmetine onbaşı olarak devam ederken Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır.

Askerlik sonrası ailesinin yanında yaşamaya devam etmiştir. Şu an memur emeklisi olarak hayatına devam etmektedir. (İsmail Demirbilek'e ait fotoğraf için bkz. Ek 11).

3.2.13. Mehmet Arslan

1948 yılında Tunceli ili Mazgirt ilçesi doğumludur. İlk ve ortaokulu Mazgirt'te, liseyi Bursa Tarım Meslek Lisesi'nde yatılı olarak bitirdikten sonra Tarım Bakanlığı'nda görev yapmıştır. Askerlik hizmetini yapmak üzere 4 Mart 1974 tarihinde gittiği Burdur 58. Piyade Er Eğitim Topçu Tugayı Çavuş Talimgâh taburunda acemi askerlik eğitimini çavuş olarak tamamlamıştır. Ankara Mamak 28. Tümen Topçu Alayı Karargâh bölümünde usta askerlik hizmetinin dördüncü ayında Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır. Terhis sonrası ailesinin yanına gelmiştir.

Askerlik görevi bitince Tarım Bakanlığı'nda tekniker olarak işe başlamış ve buradan emekli olmuştur. Şu an Tunceli Şehit ve Gaziler Derneği'nde başkanlık yapmaktadır. (Mehmet Arslan'a ait fotoğraf için bkz. Ek 1).

3.2.14. Mehmet Çiçek

1953 yılında Tunceli'de doğmuştur. Memleketinde tarım ve hayvancılıkla uğraşmakta iken askerlik hizmetini yerine getirmek üzere memleketinden ayrılmıştır. Askerliğinin acemi eğitimini Denizli Çavuş Talimgâh'ında çavuş olarak tamamlamasından sonra Cumhurbaşkanı Muhafız Alayı'nda görev almıştır. Osmaniye 50. Piyade Alayı'nda usta askerlik görevini yerine getirirken Kıbrıs Barış Harekâtına ilk katılan birlikte görev almıştır. Kıbrıs Barış Harekâtında mücadele ederken yaralanmıştır. (Mehmet Çiçek'e ait hastane yıllarında çekilmiş fotoğraf için bkz. Ek 17).

16 Ağustos'ta 1974'te yaralanarak GATA'da beyin cerrahi bölümünde dört ay tedavi gördükten sonra vazife malulü olarak emekli olmuştur. (Mehmet Çiçek'e ait fotoğraf için bkz. Ek 9).

3.2.15. Veysel Coşkun

1953 yılında Tunceli ili Çemişgezek ilçesi Yemişdere Köyü'nde doğmuştur. Memleketinde çiftçilikle uğraşırken evli ve iki çocuk babası iken ailesinden askerlik hizmetini yapmak üzere ayrılmıştır. Temmuz 1973 tarihinde başladığı Aydın Söke'deki acemi askerlik eğitimini tamamlamıştır. Ankara Çubuk'ta piyade olarak askerlik görevini yaparken Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtında mücadele ederken yaralanmıştır.

Kıbrıs Barış Harekâtında yer alırken askerliğinin on dördüncü ayında yaralanmış ve Mersin'de tedavi görmüştür. Terhis sonrası memleketine yerleşerek yaşamını devam ettirmiştir. (Veysel Coşkun'a ait fotoğraf için bkz. Ek 4).

3.2.16. Zeynel Apaydın

1953 yılında Tunceli ili Çemişgezek ilçesi Paşalık Köyünde doğmuştur. Askere gitmeden önce bekar, çiftçilikle ve hayvancılıkla uğraşıyordu. 1973-2 tarihinde Ankara Etimesgut'ta acemi askerlik eğitimini tamamlamıştır. Mamak 28'inci Tümen Tank Taburunda tankçı er olarak usta askerlik görevini yaparken Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır.

Şu an memleketinde tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. (Zeynel Apaydın'a ait fotoğraf için bkz. Ek 5).

3.2.17. Zeynel Doğan

1953 yılında Tunceli ili Mazgirt ilçesi Yenihisar Köyü'nde doğmuştur. Bekar olup, memleketinde tarım ve hayvancılıkla uğraşırken askerliğe gitmiştir. Acemi eğitimi Denizli ve Isparta Eğirdir Dağ Komando'da tamamlamıştır. Kayseri Hava İndirme Tugay'ında usta askerliğini paraşütçü olarak yaparken Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır.

Askerlik hizmeti bitirip döndükten sonra ailesinin yanında yaşamaya devam etmiştir. Kovancılar T.E.K'te bekçi olarak görev almış ve şuan emekli olarak yaşamaktadır.

Gazilerimizin askerlik vazifelerini yapmadan önce genel itibari ile Tunceli'nin muhtelif bölgelerinde çiftçi, esnaf ve serbest işçi olarak çalıştıkları ifadelerinden anlaşılmıştır. İstisnai olarak bir gazimiz Bursa ilinde memur olarak çalışırken askerlik

vazifesini yapmak üzere birliğine teslim olmuştur. (Zeynel Doğan’a ait fotoğraf için bkz. Ek 2).

Görüşme yapılan Tunceli gazilerimizden 1’i 1970, 14’ü 1973 ve 2’si 1974 tarihinde askerlik görevlerine gitmiştir. Görüşme yapılan Tunceli gazilerimizin yaşlarına bakıldığında 1’i 1948, 2’si 1951, 1’i 1952, 12’si 1953, 1 gazimiz de 1954 doğumlu olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda harekâta katılan gazilerimizin 20, 21, 23 ve 26 yaşlarında olduğu anlaşılmıştır. Tuncelili Kıbrıs Gazilerinin özgeçmişlerine bakıldığında dikkat çeken bir durumda şu olmuştur. Tuncelili Kıbrıs Gazilerinin çoğunluğu harekâttan sonra kamuda istihdam edilmiştir.

3.3. Gazilerin Kıbrıs Olaylarını Öğrenmesi ve Hisleri

Askerlik görevini yerine getirirken Kıbrıs Barış Harekâtına katılan Tuncelili 17 Kıbrıs gazisi ile yapılan görüşme sonucunda; farklı birliklerde görev yaptıklarından dolayı Kıbrıs adasında yaşanan olaylar, Kıbrıs adasına müdahale etmek için görev alacaklarını öğrendiklerinde duyduğu hisler farklılık göstermektedir. Tunceli gazilerimizin kullandığı ifadelerdeki cümlelerin akıcı ve bütüncül olması için cümleler sadeleştirilmiştir.

Kıbrıs olayları hakkında birliklerinden bilgi almadıklarını ve Kıbrıs olayları hakkında bilgilerinin olmadığını ve duygularını belirtmeyenlerden Ali Rıza Ördek bu durumu şu şekilde: “Kıbrıs adasındaki olayları asker arkadaşlarımdan öğreniyordum. Askerlik görevim devam ederken Bölük komutanı olan Yüzbaşı, Kıbrıs’a çıkarma yapacağız diye bilgi verdi.” belirtti (Ördek, 2022). Gazi İbrahim Kurukafa bu konuda: “Kayseri Hava İndirme Tugayı’nda askerliğime devam ediyordum. Kıbrıs Barış Harekâtı hakkında bize hiçbir şey söylenmedi.” ifadelerini kullandı (Kurukafa, 2022). Mehmet Çiçek de: “Osmaniye 50’inci piyade alayı olarak Kıbrıs’a gideceğimizi biliyorduk ancak birliğimden Kıbrıs olayları hakkında hiçbir bilgi vermediler.” (Çiçek, 2022). Mamak 28’inci Tümede görev yapan Zeynel Apaydın ile Ankara Etimesgut Zırhlı Birlikler Gösteri Tatbikat Alayı’nda şoför olarak görev yapan Hıdır Yıldırım: “Birliğimizden herhangi bir bilgi verilmedi.” demekle yetinmiştir (Apaydın, 2022) ve (Yıldırım, 2022). Farklı birliklerde görev alan gazilerin ifadelerinden anlaşıldığı gibi Kıbrıs olayları hakkında birliklerinden bilgi alamadıkları konusunda görüş bildirmişlerdir.

Kıbrıs’ta yaşanan olayları radyodan dinleyip öğrendiklerini ve Kıbrıs Barış Harekâtı hakkında birliklerinden bilgi aldıklarını beyan edenler de olmuştur. Ankara

Çubuk'taki piyade birliğinde görev yapan Veysel Coşkun bu konu hakkında şu şekilde: "Kıbrıs olayları hakkında bilgiyi komutanlar devamlı olarak bize söylüyor ayrıca radyolardan da öğreniyordum." dedi (Coşkun, 2022). Kayseri Hava İndirme Tugayı'nda görev yapan Haydar Özalp bu durum hakkında: "Kıbrıs Adasında Rumların çıkardıkları olayları birliğimizdeki komutanlardan ve radyolardan dinleyerek öğrenmişim" demekle yetinmiştir (Özalp, 2022). Adana 6. Kolordu'da askerliğine devam ederken Bertal Gökköz ise bu konuda: "Komutanlar tarafından 20 Temmuz'da Kıbrıs Barış Harekâtına katılacağımız bilgisi bize verildi. Kıbrıs hakkında bilgiyi radyo kanallarından ve komutanların söyleyişlerinden öğreniyordum. Harekâtın nasıl başlayacağı, neler yapılacağı, Kıbrıs Türkünün ne durumda olduğu hakkında komutanlar saat başı bize bilgi veriyordu" dedi (Gökköz, 2022). Üç gazimizin bu sözlerinden de anlaşılacağı üzere askerlerin radyoyu kullanarak bilgi aldıkları ancak Adana 6. Kolordu'da görev yapan gazimiz düzenli bilgi aldığını ifade etmiştir.

Kıbrıs adasında olan olaylar hakkında bilgisi bulunanlardan Ankara Çubuk'taki birliğinde askerlik görevine devam eden Hasan Yağcı da: "Ankara Çubuk'ta usta askerliğimin üçüncü ayında bölük komutanı bize haber vererek Kıbrıs'a çıkarma yapacağız" demekle yetinmiştir (Yağcı, 2022). Kırıkkale 61. Piyade Alayı'nda Piyade alayında askerlik görevi devam eden Hasan Yılmaz: Kıbrıs Harekâtını komutanlar biliyordu ve Rumların yaptığı olaylardan haberim vardı" dedi (Yılmaz, 2022). Kırıkkale'deki birliğinde askerlik görevini onbaşı olarak yerine getirirken Kıbrıs Barış Harekâtına katılacaklarını öğrenmeleri sonrası oluşan mutlu ve heyecan dolu hislerini ifade edenlerden İsmail Demirbilek: "Bir yandan savaşa gidiyor olmanın heyecanı ve tedirginliğinde bir yandan da böylesi şanlı bir mücadelenin içinde yer alıyor olmanın haklı gururunu yaşıyordum. Oradaki insanlarımızın büyük sıkıntı ve zulümlere maruz kaldığını biliyorduk. Onları bu zulümden kurtarmak maksadıyla gittiğimiz için mutluyduk." bu konu hakkında bu sözleri ifade etmiştir (Demirbilek, 2022). Ankara Mamak 28. Tümen Topçu Alayı Karargâh bölümünde askerlik görevine çavuş olarak devam ederken Kıbrıs adasına gideceklerini duyduğu andaki hislerini soğukkanlı bir şekilde anlatan Mehmet Arslan ise: "Şaşırmadım ancak heyecan vardı. Oraya gidip gelmemekte var tabi" dedi (Arslan, 2022). Üç Tuncelili gazimizde Kıbrıs barış Harekâtına dair duygularını ve hislerini açık şekilde ifade etmişlerdir.

Sivas Temeltepe 5'inci Piyade Tugayında askerlik görevine olarak devam ederken Kıbrıs Barış Harekâtına katılacaklarını anons ile öğrenen ve hızlı bir koşuşturma sonrası heyecanlı olduğunu belirten Ali Haydar Çıplak: "Askerlikte ben bandocuydum. Bir anons

yapılarak Kıbrıs Harekâtı başlamış dediler. Bandoyu sabah bıraktık ve depoya silahları almaya gittik. Biran önce Kıbrıs'a gidelim ve Kıbrıs'ı alalım diye heyecanlanıyorduk.” dedi (Çıplak, 2022). Kırıkkale'de 28. Tümeğe bağı 61. Piyade Alayı'nda görevine devam ederken Kıbrıs Barış Harekâtına katılacağını Alarm ile öğrenen Ali Korkmaz şu şekilde: “Ankara'daki usta birliğimde dokuz veya on gün geçtikten sonra gece saat 23:00 gibi alarm verildi, tam teçhizat içtima alındı. Nereye gideceğiz? diye sorduğumda Antalya'ya gideceğiz, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın başladığı bildirildi. Belki biz gittiğimizde çatışmalar başlamış olacaktı.” ifadeleri ile yaşadığı bu olayı anlatmıştır (Korkmaz, 2022). Kayseri Hava İndirme Tugayında görev yapan Bedri Bulut ise: “Kıbrıs Barış Harekâtının haberini vermediler ancak üç sefer alarm verdiler. 20 Temmuz'da kalktık bütün paraşütleri araçlara yüklendik. Gece saat ikideki alarmda giyilecek tüm eşyaları araca yükleyip hazır bekledik.” demekle yetinmiştir (Bulut, 2022). Aynı birlikte görev yapan Zeynel Doğan: “Alarmın çalması ardından bölük yazıcısı olan Nazimiyeli Hıdır bana sabah saat 7'ye kadar her şeyini hazırla demesiyle beraber öğrendim.” dedi (Doğan, 2022).

Kıbrıs harekâtının tatbikat olabileceğini düşünen ve komutanı tarafından tanıdıkları ile helalleşmesi istenildiğini Kayseri Hava İndirme Tugayında görev yapan Haydar Burcuğa: “Öğlen yemeğinde, ilk defa karpuz çıkmıştı o zaman askeriye karpuz veriyordu. Yemeğimizi yavaş yavaş yiyorduk. Usta asker olduğumuz için dedik karpuzumuzu sonra keseriz diye düşündüğümüz sırada, aniden alarm vurdu. Taburun önüne gittik ki depoları boşaltmışlar. Elbisesi eski olan, yedek elbisesi olmayan ve botu olmayan varsa alsın dediler. Benim olduğu için almadım ve burada da hazırlığımızı yaptık. Saçlarının kesiminden subay olduğunu anladığım biri yanıma gelince, komutanım biz bu Kıbrıs'a neden gidiyoruz, gövde gösterisi mi? Tatbikat mı? Neyin nesi dedim. Komutan, bana İstanbul Keşan tatbikatında var mıydın? Nerelisin, Silah, mermi ve el bombası verildi mi? sorularını sorarak, alacağın vereceğin varsa ya ödeş ya helalleş, biz 400 kişi deneme amaçlı gidiyoruz. Kurtulamazsak başka kişiler çaresine bakarlar dedi.” şeklinde ifade etmiştir (Burcuğa, 2022). Kıbrıs Barış Harekâtını 5 gazimiz alarm veya anons sesi ile öğrenmişlerdir. Aynı birlikte görev yapan Bedri Bulut ve Zeynel Doğan Kayseri Hava İndirme Tugayında alarm verildiği söylemektedir.

Kıbrıs barış Harekâtına katılacaklarını Ankara Çubuktaki piyade birliğinde öğrenen Veysel Coşkun ailesinin endişelenmemesi için Kıbrıs'a ben gitmiyorum diyerek gönderdiği mektup hakkında: “Kıbrıs'ta harp olduğunu biliyordum. Kıbrıs Harekâtına katılacağımız

söylenmişti. Kıbrıs'a giderken yolda anneme, babama, kardeşlerime ve eşime korkmasınlar diye mektup yazarak ben Kıbrıs'a gitmiyorum dedim.” dedi (Coşkun, 2022).

Görüşme yapılan Tunceli gazilerimizin 17'si birliklerindeki askerlik görevleri devam ederken Kıbrıs Barış Harekâtına katılacaklarını öğrenmişlerdir. Tuncelili gazilerimizin 12'si Kıbrıs olayları hakkında bilgiyi radyodan, bulunduğu birliklerden ve arkadaşlarından aldıklarını; ancak 5 gazimizin ise bu konu hakkında bilgilerinin olmadığı görülmüştür.

3.4. Askerlerin Seçilme Usulü

Tuncelili Kıbrıs Gazileri, Türkiye'nin farklı şehirlerinde bulunan acemi birliklerdeki görevlerini tamamlayarak usta birlikleri olan Kayseri Hava İndirme Tugayı, Adana 6. Kolordu, Burdur 58. Er Eğitim Tugayı, Sivas Temeltepe 5'inci Piyade Tugayı, Ankara Mamak 28'inci Tümen, Kırıkkale 61. Piyade Alayı, Osmaniye 50. Piyade Alayı, Ankara Etimesgut Zırhlı Birlikler ve Ankara Mamak 28. Tümen Topçu Alayı gibi birliklerde 14'ü Er, 1'i Onbaşı ve 2'si Çavuş olarak görevleri ve eğitimlerine devam ederken Kıbrıs Barış Harekâtına katılmışlardır.

Kıbrıs Barış Harekâtına katılan 17 Tuncelili gazilerimiz o an görevli oldukları birliklerden katılmıştır. Harekâta katılım sağlayacak Gazilerimizin askerlik süreleri ve tecrübelerine bakılmamıştır.

Ali Korkmaz seçilme usulüne dair yaşadıklarını şu şekilde: “Ankara'daki usta birliğimde 23:00 gibi alarm verildi, tam teçhizat içtima alındı. Nereye gideceğiz? diye sorduğumda Antalya'ya gideceğiz, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın başladığı bildirildi. Belki biz gittiğimizde çatışmalar başlamış olacaktı. ” ifade etmektedir (Korkmaz, 2022).

Ali Haydar Çıplak bu konuda:“28. Tümen'e 21 kişi olarak katılmış ve burada görev yapıyorduk. Kıbrıs barış Harekâtına katılmak üzere sırasıyla otobüse bindirdiler ve Mersin Silifke'ye götürdüler.” dedi (Çıplak, 2022).

Bertal Gökköz bu konuda:“Temmuz1973 tarihinde Ankara'da acemi birliğimi tamamladım. Usta birliğim için Adana'ya gidip, 45 günlük bir eğitim aldım. Askerliğimin üç ya da beşinci ayından sonra 19 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtına katıldık.” dedi (Gökköz, 2022).

Hasan Yılmaz ise bu konuda: “Kırıkkale 61’inci Piyade alayında Er olarak görevime devam ediyordum. Kıbrıs Barış Harekâtına alay olarak beraber katıldık.” demekle yetindi. (Yılmaz, 2022)

4 Tuncelili gazimizin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere özel bir seçim yapılmadan gazilerimiz birlikleri ile beraber toplu olarak Kıbrıs Barış Harekâtına seçilmişlerdir.

Özel bir seçilme yöntemi uygulanmayan gazilerimizden Kıbrıs Barış Harekâtına katılacaklarını toplu olarak öğrenenlerden Hasan Yağcı da: “1973’te Burdur’da topçu nişancısı olarak başladığım acemi askerliğimi tamamlamıştım. Ankara Çubuk’ta usta askerliğimin üçüncü ayında bölük komutanı bize haber vererek Kıbrıs’a çıkarma yapacağız” dedi (Yağcı, 2022).

Birliğinde eğitim devam eden ve Kıbrıs’a gideceğini öğrenen Ali Rıza Ördek de: “Ankara Mamak’ta Tankçı olarak görev yaparken birliğimizle arazide eğitimde bulunuyorduk. Kıbrıs’ta karışıklık olduğunu öğrenmemizin hemen ardından bizi götürdüler.” dedi (Ördek, 2022).

Askerlik hizmetini Kayseri Hava İndirme Tugayında devam ederken öğrenen Haydar Özalp: “Kasım 1973’te Isparta Dağ Komando Okulu’na askere gittim. Burada dört ay eğitim gördükten sonra Kayseri Hava İndirme Tugayı’na tayinim çıktı. Bu arada dört ayda paraşüt eğitimini aldıktan sonra 20 Temmuz 1974’te Kıbrıs’a çıkarma olmuştu. Kıbrıs’a tatbikat var şeklinde söyleniyordu; ama biz bunu subayların kendi aralarında konuşurken bu bir savaştır diye duymuştuk sonra Kıbrıs Barış Harekâtına katılmak için bütün hazırlıkları yapmıştık.” dedi (Özalp, 2022). Gazimiz askerlik süresince Isparta Dağ Komando Okulunun da eğitim aldığı ve Kayseri Hava İndirme Tugayı’nda eğitimlerine devam etmiştir. Sürekli eğitimleri devam etmeleri görevlere hazır olduklarını gösterir. Burada ortaya çıkan sonuç kişilerin özel olarak değil de bir birliği özel olarak yetiştirmek esas amaç olmuştur.

Askerlik hizmetini Kayseri Hava İndirme Tugayında Sıhhiye eri olarak askerlik hizmetine devam ederken Kıbrıs Barış Harekâtına katılacağını öğrenen İbrahim Kurukafa: “1954-1 tertip olarak Samsun Sıhhiye Okulu’nda acemi birliğimi tamamladım. Paraşütle atlayış yapanlar önce gitmişti. Bir gün sonra sabah kalktığımızda otuz tane otobüsün geldiğini gördüm. Otobüse binerek hareket ettik” dedi (Kurukafa, 2022). Sıhhiye olarak yetiştirilmiş gazimiz komando olarak eğitimlerini almış ve harekate dahil olmuştur.

İsmail Demirbilek ise bu konuda: “Kırıkkale’de askerlik görevimi yerine getirirken ani bir emirle eğitim alanında toplanmamız istendi. Bu toplanma tam teçhizat ve kumanya olarak gerçekleşti. Buna müteakip askeri araçlarla bindirildik. O ana kadar Kıbrıs Barış

Harekâtına katıldığımızı bilmiyorduk.” dedi (Demirbilek, 2022). Gazimiz ani gelen bir emir ile harekâta dahil olmuştur.

Kıbrıs Barış Harekâtının planlı bir şekilde başlatıldığını Mehmet Arslan şu şekilde: “Usta birliğim Ankara Mamak 28. Tümen Topçu Alayı Karargâh bölümüydü. 4 Mart 1974’ten itibaren dört aylık askerdim. İçtima alanında Tümenimiz Kıbrıs’ta savaşa katılma kararı almıştır. Oraya gideceğiz. Bütün bölükler, araç ve teçhizat hazırlandı. Kim, hangi arabaya binecek? Nasıl gidilecek? Nasıl takip edilecek? Nereden geçeceğiz? Önceden plan ve program belliydi. Kıbrıs’a hepimiz katılmış olup birlikler içerisinde seçme asker yapmadılar. Tebliğ edilince birlikler hareketlere başladılar ve eksiklerini tamamladılar.” ifade etmiştir (Arslan, 2022). Bu ifadelerden Kıbrıs Barış Harekâtının önceden planlandığı ve bu yönde askerlere eğitim verilmiştir. Kıbrıs’ta yapacakları görev hakkında bilgi verilmesi harekâtın başarılı olması ve birliğin hazırlanması yönünde bir karar olmuştur. Gazimizin ifadesinde anlaşılabileceği üzere askerlere özel bir seçim uygulanmamıştır.

Mehmet Çiçek’te: “Askerlik acemi birliğim Denizli Çavuş Talimgah Taburu 11. Piyade Tugayı’nda çavuş olarak tamamladım. Usta birliği olarak Cumhurbaşkanı Muhafız alayına çavuş olarak gittim. Osmaniye 50. Piyade Alayı ile beraber Kıbrıs çıkarmasına ilk çıkarma yapan birlikle çıktım.” dedi (Çiçek, 2022). Farklı birliklerde eğitimini tamamlayan ve Osmaniye 50. Piyade Alayı ile ilk çıkarma yapmıştır.

Veysel Coşkun da: “1974 tarihinde acemi birliğimi Aydın Söke’de tamamladım. Usta birliğimi Ankara Çubuk’ta Piyade olarak yaparken askerliğimin 14. ayında birliğime beraber katılmıştım.” dedi (Coşkun, 2022). Gazimiz birliği ile beraber katılmıştır.

Askerliğini hava indirme birliğinde devam ederken, asker arkadaşının eğitim alanında şehit olmasını ve Kıbrıs Barış Harekâtını birliğinde çalan alarm ile öğrendiğini Zeynel Doğan: “Denizli’de askerliğe er olarak başladıktan sonra beni komando er olarak ayırdılar. Bir gece Denizli’de kaldıktan sonra Isparta’ya hareket ettik. Yirmi gün süren eğitimimin ardından Eğirdir Dağ Komando Okulu’nu bitirdim. Kayseri Hava İndirme Tugayı’na paraşütçü olarak görev yaptığım sürede sekiz atlayış yaptım. Bu paraşüt eğitimi sırasında bir arkadaşım dokuzuncu atlayışında rüzgârın etkisiyle direğe çarparak vefat etti. Alarmin çalmasıyla bölük yazıcısı olan Nazimiyeli Hıdır bana sabah saat 7’ye kadar her şeyini hazırla demesiyle beraber öğrendim.” bu ifadelerle anlatmıştır (Doğan, 2022). Isparta’da komando olarak askeri eğitimine başlayan gazimiz Kayseri’deki paraşüt eğitimine devam etmiştir. Arkadaşının eğitim sırasında şehit olmasına rağmen paraşüt eğitimin zor olduğunu ortaya koymaktadır.

Mamak 28'inci Tümeninde tankçı olarak görev yaptığı sırada tatbikat yaptıklarını fakat ne amaçla yapıldığını bilmediğini Zeynel Apaydın:“ Harekâttan on gün önce bizi araziye çıkardılar. Hiçbir şey söylemediler bize, bütün tanklara tüm malzemeleri doldurduğumuzda muhakkak bir şeyler var diye düşünmüştüm.” bu sözlerle ifade etmiştir (Apaydın, 2022).

Haydar Burcuğa:“1970’de asker oldum. Acemi birliğini Isparta Eğridir Dağ Komando Okulu’nda tamamlayarak Kayseri Hava İndirme Tugayı 2. tabur, 2. bölüğe görev yapıyordum. Alarm çalınca taburun önüne gittiğimde depoları boşaltmışlar. Elbisesi eski olan, yedek elbisesi olmayan ve botu olmayan varsa alsın dediler. Benim olduğu için almadım ve burada da hazırlığımızı yaptık. Sonra bize gideceklerin isimleri söylendi. 1974’te Kıbrıs’a gittik. Birinci harekâtta seçilmiş olarak 400 kişi ilk denemede biz katılacaktık.” ifadeleriyle anlatmıştır (Burcuğa, 2022). Kayseri hava indirme birliğinde 400 kişilik bir grup oluşturulmuştur. Bu grupta gideceklerin isimlerinin okunması askerlerin ve gazimizin özel olarak seçildiği görülmüştür.

Bu yöntem dışında gönüllü özel seçim usullerinde kullanılmıştır Askerlik görevi devam ederken gönüllü olarak komando olmak isteyen ve Kıbrıs Barış Harekâtına katılmak için özel istekte bulunanlarda vardır. Nitekim askerlik hizmetini Sıhhiye Eri olarak devam eden Bedri Bulut gönüllü olarak komando olmak istediğini şu şekilde anlattı: “Komutanlar, bizi eğitim alanında topladı ve seslenerek! Arkadaşlar komando olmak için gönüllü olan var mı? dedi. İlk ben elimi kaldırmıştım. Komando olarak seçildim ve bir hafta boyunca hastanede sağlık kontrolünden geçtim. Eğitim almak için Kayseri Hava İndirme Tugayı’na gittim.” dedi (Bulut, 2022). Askerlik görevine Sıhhiye olarak devam eden ve komando olmak için gönüllü olan gazimiz uzun süren sağlık raporunun ardından komanda olmuştur.

Kıbrıs Barış Harekâtına katılmak için özel istekte bulunan Hıdır Yıldırım isteğini şu ifadelerle anlatmıştır: “Ankara Etimesgut Gösteri Tatbikat Bölüğü’nde er olarak askerlik yapıyordum ve askerliğimin bitmesine dört ay kalmıştı. İkinci çıkarmada da herkes Kıbrıs’a gidiyordu komutanın yanına çıkarak komutanım beni de gönüllü olarak gönderin dedikten sonra bekle dedi. Biz belki beraber gideriz şimdi bu öyle basit değil dedi. Sonra zaman geldi hepimiz Kıbrıs’a çıkartma yaptık.” (Yıldırım, 2022). Gazimizin olduğu birlik 1’inci Kıbrıs Barış Harekâtına katılmadığı; ancak askerliğinin bitimine 4 ay kalmasına rağmen 2’nci Barış Harekâtına katılma konusunda gönüllü olmuştur.

Kıbrıs Barış Harekâtına katılacak askeri birlikler ve bu birlikte görev yapan Tuncelili gazilerimiz toplu tebliğ ile seçilmişlerdir. İstisnai olarak 1 gazimiz, Kayseri Hava İndirme Tugayında görev yaptığı sırada katılacak isim listesi arasında kendi isminde olduğunu

söylemiştir. Kıbrıs Barış Harekâtına katılmak için gönüllü olmak isteyen 1 gazimizin isteği birlik bütünlüğü gözetildiğinden reddedilmiştir.

Tuncelili gazilerimizin görev yaptıkları birliklerden Kıbrıs Barış Harekâtına katılan Kayseri Hava İndiriminin Tugayı 400 kişiyle ilk katılan birlik olması hariç, diğer birliklerin katılması ile özel bir uygulama olmamıştır. Harekât için gazilerimizin yaş, memleket, görev yaptığı birlik, görev alanı ve rütbeleri dikkate alınmadığı da görülmüştür. Kıbrıs Barış Harekâtına katılan birliklerde görev yapan askerle şahıs olarak değil birlik içinde zor şartlarda görev yapmak için zorlu eğitimden geçmişlerdir.

Tunceli gazilerimden 4'ü Piyade, 4'ü Hava İndirme Komando Birliği, 2'si Sıhhiye, 2'si Şoför, 2'si Topçu 1'i Tankçı, 1'i Muhabere ve 1'i Bandocu olmak üzere farklı görev alanlarında Kıbrıs Barış Harekâtına katılmışlardır.

3.5. Kıbrıs'a İntikal

Tunceli Muharip Gazileri Derneğinin kayıtlarına göre 20 Temmuz 1974 yılında başlayan Kıbrıs Barış Harekâtına Tunceli'den 36 kişi katılmıştır. Tuncelili 6 gazimiz vefat etmiştir. Kıbrıs Barış Harekâtına katılmış Tuncelili gazilerden 17'si ile yapılan görüşme sonucunda; 6'sının helikopter ile intikal ederek, 4'ünün uçaktan paraşütle atlayış yaparak ve 7 gazinin de Çıkarma Gemisiyle Kıbrıs Barış Harekâtına katıldığı görülmüştür.

Tuncelili Gaziler Kıbrıs Barış Harekâtına katılmak için Türkiye'de görevli oldukları birlikleriyle beraber harekâta katılmışlardır. Tuncelili gazilerimizin yer aldığı birliklerden bazıları Kıbrıs Barış Harekâtına uçak ile direkt katılırken diğerleri ise tren ve karayolu ile Antalya, Mersin ve Alanya'da hareket etmiş ve burada bekleyen helikopter ve çıkarma gemileriyle Kıbrıs'a intikal etmişlerdir.

Kıbrıs Barış Harekâtına helikopter ile intikal edenlerden Ali Korkmaz bu konuda: “Araçlarla Antalya'ya götürüldük, bir gece Antalya'da kaldık. Sabah Alanya'ya gittik. Ormanların içinde bizi helikopter bekliyordu. Alay olarak Beşparmak Dağları'nın eteğindeki kalenin önüne indirildik.” dedi (Korkmaz, 2022). Gazimizin ifadesinde ortaya çıkan Türkiye'deki birliğinden direkt Kıbrıs adasına değil, Alanya'da güvenli bir alanda bekleyen helikoptere binerek Beşparmak dağlarına ulaşmıştır.

Helikopter ile intikal edenlerden Ali Haydar Çıplak birliğiyle beraber kara yoluyla giderken halk tarafından sigara gibi temel tüketim malzemelerini askerlere verdiklerini şu şekilde anlatmaktadır: “Birliğimizden Mersin Silifke'ye gitmek için yirmi bir kişi otobüse

bindirildik. Halk, otobüsleri durdurarak bize sigara, ekmek ve birçok şey verip, ağlıyorlardı. Bu olay bize heyecan verdiği gibi gidelim de bir an önce Kıbrıs'ı kurtaralım diye düşünüyorduk. Mersin Silifke'ye ulaştığımızda helikopterler dizilmiş olduğunu gördüm. Burada bekleyen helikopterlere on bir kişi bindik ve havadan intikal ile Beşparmak Dağları'na ulaştık.”(Çıplak, 2022). Gazimiz halk tarafından sevgi seli ile uğurlandığını, Türk halkının gönlünün ne denli zengin olduğunu burada vurgulamıştır. Adı geçen gazimiz birliği ile beraber otobüsle Silifke'ye geldiklerinde burada bekleyen helikoptere 11 kişi binerek Kıbrıs'a intikal etmişlerdir.

Helikopter ile intikal edenlerden Hasan Yılmaz halkın coşkulu uğurlaması konusunda: “61'inci Piyade Alayı olarak Kırıkkale'den karayoluyla halkın ilgisi eşliğinde Mersin Silifke'ye ulaştık. Bizi, Silifke'den helikopterlerle alıp Kıbrıs'a ulaştık.” sözleri ifade etti (Yılmaz, 2022).

Helikopter ile intikal edenlerden Veysel Coşkun da: “19 Temmuz 1974'te bize emir gelince araçlara binerek Mersin'e hareket ettik. Kıbrıs Barış Harekâtı başlayınca sabah sivil otobüslerle Mersin Ovacıklı semtine gittik. Oradan helikopterlerle Kıbrıs'a gittik.” dedi (Coşkun, 2022).

Bu konuda İsmail Demirbilek ise: “Mersin'den kalkan helikopter ile adaya indik.” demekle yetindi (Demirbilek, 2022).

Kıbrıs Barış Harekâtına katılmak için birliği ile İskenderun deniz limanına giden İbrahim Kurukafa İskenderun'da plan değişikliği yapılması sonrası Mersin'e geldiklerini ve burada bir gün dinlendikten sonra helikopter ile Kıbrıs'a gitmelerini şu ifadeler ile anlatmaktadır: “Biz Kayseri Hava İndirme Tugayı'nda paraşütle eğitim atlayışı yapmadığımızdan dolayı, tugayın önünde bekleyen otuz tane otobüse bindirilerek İskenderun limanına götürüldük. İskenderun Limanından çıkış alamayınca Mersin'e döndük. Geceyi Mersin Ovacıkta geçirdikten sonra sabah 09:00 sıralarında buraya gelen helikopter ile 09:45 de Kıbrıs'a indik.” dedi (Kurukafa, 2022). Paraşüt eğitimi olmadığı için atlayış yapamayanlar helikopterler ile gündüz vakti Kıbrıs adasına ulaşmışlardır.

Tuncelili gazilerimizden 6'sı helikopter ile Kıbrıs'a intikal etmiştir. Barış Harekâtına katılmak için birliklerinden otobüslerle hareket eden gazilerimiz halkın uğurlaması eşliğinde Antalya, Mersin iline gelmişlerdir. İskenderun'dan gemilerle çıkarma yapılmak istense de planın iptal edilmesi sonrası Mersin ilindeki helikopterler kullanılmıştır. İki gazimiz hariç diğer gaziler konaklama yapmadan Silifke ve Alanya'da bekleyen Helikoptere binerek Beşparmak dağlarına ulaşmışlardır.

Tuncelili gazilerimizin görev yaptığı Kayseri Hava İndirme Tugayı Kıbrıs, Barış Harekâtına katılmak için Kayseri’den kalkan uçakları kullanmışlardır. Gazilerimizden 4’ü Kıbrıs Barış Harekâtına paraşütle atlayış yaparak dahil olmuştur. Bu konuda Bedri Bulut: “Birliğimizden Kayseri Havalimanına gitmek için sabah saat dört gibi otobüslere binip yola çıktık. Bu yolculuk devam ederken halk evlerinin balkonundan bizlere su atıyordu. Havalimanına vardığımızda silahlarımızı emniyete alıp, el bombalarını ve malzemeleri kontrol ettik. Havalimanında bize verdikleri dört tane bisküviyi cebime koydum. İkinci gün havalimanından nakliye uçaklarına saat 04:00’te binerek, yaklaşık üç bin kişi uçaktan paraşütle atlayış yaparak Kıbrıs’a indik.” ifadeleriyle anlatmıştır (Bulut, 2022). Görüldüğü üzere Türk halkı gazilerimizi su ile uğurlayarak yollarının açık olmasını dilemiş, onların tez vakitte gidip gelmelerini temenni etmiştir. Yola revan olan gazilerimiz ise hava alanında bir gün konakladıktan sonra sabah erken saatlerinde uçaklara binerek yaklaşık 3 bin kişi olarak harekâta katılmışlardır.

Kıbrıs Barış Harekâtına paraşütle atlayış yapanlardan harekâta katılmasını ve harekâta gidecek olan rütbeli askerlerin rütbelerinin sökmesi konusunda Haydar Burcuğa:“Saati bilmiyorum ancak öğlen vakti bizi havaalanına getirdiler. O gece havaalanındaki jeneratörlerin çalıştığını ve subayların rütbelerini sökmüş olduğunu gördüm. Sabah saat 06:00 ya kadar uyumadan uçakların içinde bekledikten sonra sabah erkenden uçaklar hareket etti ama çok alçaktan uçuyorlardı. Kıbrıs üzerine geldiğimizde paraşütümüzle atladık. Lefkoşa çevresinde yer alan Boğaz köyün üst tarafına indik. Paraşütümüzü arazide bırakıp toplandık ve arazide intikal ettik.” ifadeleriyle anlatmıştır (Burcuğa, 2022). Harekâta katılan askerlerin rütbelerinin sökülmesi savaş esnasında alınan önlemlerden biriydi. Karşı cenah tarafından olası bir ele geçirilme durumunda kişinin askeri rütbesinin bilinmesi olumsuz sonuçlara gebe olabilirdi. Bu durumun önüne geçilmesi adına intikal esnasında askerlerin rütbeleri sökülüştür.

Kıbrıs Barış Harekâtına paraşütle atlayış yapanlardan Haydar Özalp birliğinde akşam yemeği devam ederken dua edip mevlit okutulduğu konusunu: “Kayseri Havaalanında bulunduğumuz sırada akşam yemeği olarak bulgur pilavı ve kabak yemeği vermişlerdi. Yemek yediğimiz sırada gelen imam, savaşa gideceğimiz için dua edip, mevlit okudu. Sabaha karşı paraşütümüzü, tüfek ve teçhizatımızı aldıktan sonra hazırlanıp uçakla havalandık. Uçakta rahmetli Başbakan Ecevit’in savaş için değil barış için gidiyoruz anonsunu duydum. Beşparmak Dağları’nın eteklerinde önce vatan diye yazı gördüm. Uçaktan paraşütle atlayış yaparak Kıbrıs toprağına indik ve bulunduğumuz bölgenin

güvenliğini sağladık.” sözleriyle anlatmıştır (Özalp, 2022). Dua ve mevlit okunulmasından da anlaşılacağı üzere gazimizin Kıbrıs Barış Harekâtına katılacağını önceden bildiği görülmüştür. Uçakta hareket halinde iken dönemin başbakanı olan Bülent Ecevit’in sesi anons olarak verilmiştir. Bülent Ecevit’in burada verdiği mesaj çok önemlidir. Türk halkının savaş gibi bir gayesi olmadığını adaya barış ve sükuneti sağlamak adına gidildiği mesajı verilmişti.

Zeynel Doğan ise: “Sabaha karşı paraşütleri kuşanıp, sırt sırta dayanarak sabah saat 07.00 sıralarında bindiğimiz uçaktan paraşütle atlayarak Kıbrıs’a indik.” demekle yetinmiştir (Doğan, 2022). Görüldüğü üzere gazimiz Kıbrıs üzerine ulaştığında başarılı bir atlayış gerçekleştirmiştir.

Kıbrıs adası üzerine başarılı atlayış yapan 4 gazimiz Kayseri’den kalkan uçakla Kıbrıs’a intikal etmişlerdir. Gazilerimizin halk tarafından uğurlanması ve dua edilmesi güzel bir anı olarak kalmıştır. Silah ve teçhizatlarını sürekli kontrol etmeleri kazaya sebebiyet vermemek için yapılmış kontrollerdir.

Tuncelili gazilerimizin görev yaptığı birlikler Kıbrıs Barış Harekâtı katılmak için Mersin’in Taşucu ve Mezitli limanlarını kullanmışlardır. Gazilerimizden 7’si Kıbrıs Barış Harekâtına Çıkarma Gemisini kullanarak dahil olmuştur.

Kıbrıs Barış Harekâtına Çıkarma Gemisiyle intikal edenlerden Ali Rıza Ördek halk tarafından uğurlamalarını ve Kıbrıs çıkarmasını hakkında: “Otobüsle Konya üzerinden Mersin Taşucu’na giderken halk bize sigara ekmek ve birçok malzeme veriyordu. Taşucu’ndan Kıbrıs Girne’ye deniz yoluyla gittik.” dedi (Ördek, 2022). Birliğinden kara taşıtları ile ayrılan gazimiz halk tarafından verilen sigara ve ekmeği aldıktan sonra Taşucu limanından bindiği gemi ile Girne’ye başarılı şekilde ulaşmıştır.

Kıbrıs Olayları (1950-1974) Mersin Kıbrıs Gazileri adlı yüksek lisans çalışmasında halk tarafından yiyecek dağıtılması konusunda Mersin Kıbrıs gazisi Nasuh Arıcı: “Şimdi ben bölgenin çocuğuyum. Mersin halkı, askerlerine karşı çok duyarlı insanlardır. Kıbrıs Barış Harekâtına buradan giderken Mersin halkı kamyon kamyon sebze-meyve (kavun, karpuz), kolilerle askerimize sigara hediye ettiler. Ancak Kıbrıs Türk halkından biz bunu görmedik. Kıbrıs Türk halkı bize sigarayı bile parayla sattı.” sözleriyle bu durumu anlatmıştır (Sanlı, 2019:183)

Çıkarma Gemisiyle intikal edenlerden Bertal Gökköz de: “19 Temmuz 1974’te Adana 9. Kolordudan bize emir gelince, saat 17:00 gibi Mersin Mezitli’den çıkarma gemilerine bindirildik. Akşam vakti Girne sahiline ulaştığımızda 102 top dedikleri düşman

topları Beşparmak Dağları'ndan üzerimize atış yapıyordu. Bulunduğumuz gemi karaya yanaşamadığından denizin iç kısmına doğru geri gelmişti. Saat 10:00 da bu gemiden ufak çıkartma gemilerine binerek Kıbrıs karasına ulaştık. Karaya çıktığımda botum milde çökmüştü ben botumun birini bırakarak yalın ayak şekilde devam ettim.” dedi (Gökköz, 2022). Gazimizin çıkarma gemisi gündüz vakti hareket etmiştir. Kıbrıs adasına vardıklarında bulundukları alana top atışlarının geldiğini ve gemini karaya çıkamadığını ancak kendi imkânları ile karaya çıktığı anlaşılmıştır.

Çıkarma Gemisiyle intikal edenlerden Hasan Yağcı ise: “Otobüslerle Burdur’dan yola çıkarak Konya üzerinden Mersin’e ulaştık. Mersin’den Çıkarma gemilerle Girne’ye çıktık. Girne’de dört saat kaldıktan sonra Güzelyurt’a geçip, buradan Beşparmak Dağları’na mevzilendik” demekle yetinmiştir (Yağcı, 2022). Mersin limanının Girne’ye çıkarma yapılmada kullanıldığını görülmüştür.

Kıbrıs Barış Harekâtı ve Iğdırlı Kıbrıs Gazileri adlı yüksek lisans çalışmasında gemi ile çıkarma yapan birliklerin Mersin ilindeki limanları kullandığını Iğdırlı gazi İsmet Tağal şu şekilde anlatmıştır: “Kıbrıs’a gitmek için Mersin İli, Silifke İlçesi, Taşucu Bucağı’na giderek burada iki gün geçirdikten sonra gemilere binerek 20 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs/ Girne’ye çıktık.” (Beter, 2021:77).

Çıkarma Gemisiyle intikal edenlerden Mehmet Arslan durumu şu sözlerle anlatmıştır: “Biz tabii Türkiye’den geçerken yol boyunca büyük tezahürat gösterildi. Bize bisküvi ve sigara atıyorlardı. Araçlar ile konvoy halinde Ankara ve Konya üzerinden Mut’a geldik. Biz savaşa geç dâhil olduk ancak silah sesleri altında Girne’ye çıkıp mevzilendik.” (Arslan, 2022). Buradaki örnekte olduğu gibi Türkiye’den uğurlanan gazilerimize yol boyunca tezahürat edilmiş ve kendilerine halk tarafından bisküvi ve sigara atıldığı görülmüştür.

Çıkarma Gemisiyle intikal edenlerden Hıdır Yıldırım: “Ankara’dan akşam vakti bindiğimiz tren; ancak ikinci akşamı Mersin’e ulaştı. Akşam vakti Mersin’de bir limana götürüldük ve burada bekleyen çıkarma gemisine binerek Kıbrıs’a gittik. Sabah vakti Girne’ye ulaştığımızda gemiye ve bize karşı Beşparmak Dağları’ndan yoğun roketatar ve uçaksavar atışları vardı” sözleriyle ifade etmiştir (Yıldırım, 2022). Çıkarma gemileri Girne’ye ulaşana kadar top atışları devam etmiştir. Adı geçen gazimiz birliğinden Mersin Limanına tren ile intikal eden tek gazimiz olmuştur.

Feribot Gemisiyle intikal eden tek gazimiz ise Mehmet Çiçek’tir. Çiçek, Kıbrıs adasına ulaştığında savaşın başladığını şu sözlerle belirtmiştir: “Osmaniye 50. Piyade Alayı

olarak Kıbrıs çıkarmasına ilk çıkarma yapan birlikle beraber, gece vakti Truva İstanbul isimli feribot ile çıktım. Kıbrıs'a kısa bir mesafe kala kara görüldükten sonra Truva İstanbul feribotuna çıkarma gemileri yanaştı ve çıkarma gemilerine iplerle sarkarak çıktık. Bu çıkarma gemileriyle Kıbrıs'a ulaştık. Kıbrıs'ta savaş başladığından dolayı Beşparmak Dağları'ndan mermi ve top atışları ile atılan mühimmatlar denize düşüyordu. Bizim uçaklar ise dağları vuruyordu.” (Çiçek, 2022). Feribot türü geminin kullanıldığı ancak Kıbrıs adasına çıkarmayı deniz üzerinde ip ile sarkarak bindikleri çıkarma gemileriyle yaptıkları ve Kıbrıs dağları üzerinden düşman atışlarının olduğu gazilerin ifadesinden anlaşılmıştır.

Gece vakti Çıkarma Gemisiyle intikal edenlerden Zeynel Apaydın: “Sabah vakti Kıbrıs Barış Harekâtına katılacağız denilmesinin ardından hazırlanarak tanklar ile beraber Mersin'e gittik. Mersin'de bir hafta kaldıktan sonra gece vakti çıkarma gemileri ile Kıbrıs'a çıkarma yaptık.” şeklinde anlatmıştır (Apaydın, 2022). Zeynel Apaydın birliğinden Mersin'e tank ile gelen ve gece vakti Kıbrıs adasına gemi ile çıkan tek gazimizdir.

Tuncelili 17 gazi ile yapılan görüşme sonucunda; harekâta katılan birlikler Türkiye'deki intikallerde kara vasıtaları otobüs ve tren; Kıbrıs'a ulaşmak için hava intikallerinde nakliye uçağı ve helikopteri; deniz yolunda ise çıkarma gemisi ve feribot kullanmıştır. Kayseri'den nakliye uçağı, Antalya, Alanya, Silifke, Mersin ve Mezitli'den helikopter hava yolu ile gazilerimizi Kıbrıs'a intikal ettirmiştir. Taşucu ve Mut bölgeleri ise Kıbrıs'a intikal için deniz vasıtalarının yoğun olarak kullandığı yerler olmuştur. Gazilerimizden 6'sı helikopter, 4'ü uçak ve 7'si ise gemilerle harekâta katılmıştır. 2 gazimiz hariç diğer gaziler intikal esnasında dinlenmeden Kıbrıs Barış Harekâtına katılmışlardır. Gaziler, Kıbrıs'a Girne bölgesi üzerinden ya da paraşütle Beş parmak dağlarına intikal etmişlerdir.

3.6. Kıbrıs'ta Mücadele

Kıbrıs Barış Harekâtına katılan ve görüşme yapılan 17 Tuncelili gazinin Kıbrıs'taki mücadele anıları bu başlıkta anlatılacaktır. Konunun anlam bütünlüğü ve akıcı olması düşünüldüğünden gazilerimizin görev yaptığı birlikler aynı olması gözetilerek sıralanmıştır.

Tuncelili Kıbrıs Gazileri, Kıbrıs adasına deniz ve hava vasıtaları kullanılarak çıkarma yapmışlardır. İlk olarak; askerlik görevini Kayseri Hava İndirme Tugayında yapan ve Kıbrıs Barış Harekâtına nakliye uçağından paraşüt ile atlayış yaparak katılan Bedri Bulut Kıbrıs'ta yaşadığı savaş hakkında: “Uçaktan paraşütle atlayıp indikten sonra nereye indiğimizi, nereye

gideceğimizi ve ne yapacağımızı bilmeden ilerliyorduk. Biz kendi askerlerimizi miğferlerdeki ay yıldızdan tanıyorduk. Üç kişi ile başladığımız intikale paraşütle farklı yere inen askerlerle birleşerek on beş kişi kadar beş gün boyunca ilerledik. Yolda gitmekte olan beyaz bayraklı araçları takip ederek bir hastaneye ulaştık. Bu hastanenin çok kalabalık olduğunu görünce buradan ayrıldık. Gece vaktine yakın ilerlerken çevremizdeki ekin tarlaların yandığını gördüm. Çıkan yangının ilerlememize engel olacağını düşünerek arkadaşlara biraz acele etmemiz gerektiğini söyledim. Gece bulduğumuz kulübede sabaha kadar dinledik. Sabah uyandığımda ise buranın bir mezarlık olduğunu fark ettim. Bulduğumuz bölgeye havan ve silah atışları gelince bu atışlardan korunmak için kuyuların içine girdik. Çatışmaların sürdüğü Girne Magosa arasındaki Orta Köy civarında 100-150 kişi mevcudu olan bir tabura Komutanlarla beraber katılarak ilerlemeye devam ettik. Komando birliği olduğumuzdan birliğin önünde ilerleyip, aldığımız Rum köylerini arkamızdan gelen piyade birliklerine güvenlik alınması için teslim ediyorduk. Rum köylerdeki evin birinde Türk mü, Rum mu bilmiyorum? Ancak onları kurtarmak için hazırlık yaparken evin penceresinden atlayarak kaçmaya çalışan bir kişi ayağından vurulmuş, evin içinde tutsak olan Türkler ise kurtarılmıştı. Tekrar ilerlemeye başladıktan sonra Rum birliklerine ait bir yer olduğunu gördük ve etrafını çevirerek kuşattık. Tanksavar topları ve uçaksavarlar atışları ile başlayıp, yaklaşık yedi saat süren saldırımız sonrası düşman askerlerin çoğu denizi kullanıp kaçmasıyla bitmişti. Burayı alıp birliklerimizin geçişini güvenli hale getirmeyi planlamıştık.” cümlelerini ifade etti. Sözlerinin devamında savaş alanında karşılaştığı düşman mevzilerindeki durumu ise: “Bu alanı kontrol ederken Rum askerlerin kuş tüyü yataklarda dinlenip, buzdolaplarında her türlü yiyecek, yer altı mevzi ve uçaksavarların bulunduğunu gördüm.” ifadeleriyle anlatmıştır(Bulut, 2022). Gazimizin ifadesinden de anlaşılacağı üzere Türk askerlerini miğferindeki ay yıldızın birliklerin tanınmasında önemli bir rolü olmuştur. Düşman atışlarının şarapnel parçalarından korunmak için kuyu tarzı alanları kendilerine kalkan yapmışlardır. Yangın ve düşman atışları altında nereye gidileceği ve ne yapılacağının belirsizliği olmuştur. Düşman askerlerinin tekne veya gemi ile savundukları alanı terk ederek ayrıldıkları da görülmüştür.

Askerlik görevini Kayseri Hava İndirme Tugayında yapan ve Kıbrıs Barış Harekâtına nakliye uçağından paraşüt ile atlayış yaparak katılanlardan Zeynel Doğan: “Sabaha karışı paraşütleri kuşanıp, sırt sırta dayanarak sabah saat 07.00 sıralarında bindiğimiz uçaktan paraşütle atlayarak Kıbrıs’a indik. Her inen bölüğün ayrı ayrı kırmızı, yeşil, siyah ve beyaz sisleri vardı. Kıbrıs’a indikten sonra bir araya toplanarak Beşparmak Dağları’na hareket

ettik. Beşparmak Dağları'nda intikal ettiğimiz sırada Karşılı olan iki arkadaşım susuzluktan bayıldığı sırada ben onlara mataramdan su verdim. Düşman güçlerinin havanları bizim yüz metre ilerimize ve gerimize düşmesiyle havancı askerler bayılmıştı. Benim havancı olmamı bölük komutanı daha önceden tecrübeli olmamdan sebep havancı olmamı istese de ben kabul etmemiştim. Çünkü daha önceden havancılık yaptığımdan havanın düştüğü alanda yaklaşık otuz beş metre çapında öldürücü etkisi olduğunu biliyordum. Düşmanın havan atışlarını kesmek için yirmi kişilik bir askerimiz bizden ayrılarak düşman mevzilerine hareket etti ancak bizim bulunduğumuz yerde ve başka yerlerden atılan havan atışları ile düşman mevzilerin atışları Beşparmak Dağları'nda askerlerimiz ulaşmadan kesilmişti. Bölük komutanı benim zayıf olmam sebebiyle havan değil G3 taşıttı ancak diğer havancıların bayılması sonrası havanı kullanacağımı söylemişti. Beşparmak dağlarında mevzilenip, nöbet tutmaya devam ettiğim 3 gün boyunca hiç su içmemiştim. Beşparmak dağların altında bulunan bir köyde mozaikten yapma musluk üzerinde bir çeşme bulunmaktaydı. Çeşmeye giderek oradan suyun sıcak olmasına rağmen çokça içtim. Ancak burada beni tanıdılar bölük komutanının öğrenip kızdığında 3 gündür su içmediğimi söyledim. Sürekli bana yiyecek diye hitap eden hâkim olan bir asteğmen bu olay karşısında beni savunmuştu. Ceza olarak uzak bir noktaya beni gönderdiler ancak Asteğmen sayesinde eski yerimde nöbet tutmaya tekrar başladım.” dedi(Doğan, 2022). Gazimizin ifadelerinden kırmızı, yeşil, siyah ve beyaz sislerin her bölük neferleri için ayrı ayrı kullanıldıkları görülmüştür. Askerilerin kendi alanına iniş yapılması istenildiğinden böyle bir taktik geliştirilmiştir. Mevsim şartlarına bağlı olarak gazilerimizin temel tüketimi olan suyun azlığı görevi zorlaştırmıştır. Harekât esnasında düşman sahasına girildiğinde oradaki gıda maddelerine ihtiyaç duyulsa dahi yenilmemesi gerektiği vurgulanmıştır.

Askerlik görevini Kayseri Hava İndirme Tugayında yapan ve Kıbrıs Barış Harekâtına nakliye uçağından paraşüt ile atlayış yaparak katılanlardan Haydar Burcuğa şunları anlatmıştır: “Boğaz köy tarafına paraşütle indikten sonra paraşütleri arazide bırakıp, yakınımızda bulunan gölün oraya gittik. Komutanın yanına giderek komutanım yukarıda uçak var? yerimizi tespit ediyor dedim. Komutan, bana sen hayal gördün, Tunceli'den böyle korkak adam çıkmaz dedi. Uçağın gitmesinin ardından 10 dakika geçmeden Rumlar bize ateş açtılar. Mermiler gölün içindeki suya düşüyordu. Tabur olarak 400 kişi çıktığımız bu alanda ilk şehitlerimizden olan iki arkadaşımızı şehit verdik. Yanımıza gelen Kıbrıs mücahitlerinin arabalarına binip, Beşparmak Dağları'nın eteğinde bulunan Bozköy tarafına giderek, Rumlarla savaştık ve burayı alıp yerleştik. Beşparmak Dağları zaten Rumların

elindeydi. Boğazköy tarafında Rumlar ile çarpışma bitince, sabah başka yere geçtik. Bir gece de orada çarpışınca sabah havancılarımızı Beşparmak Dağları'ndaki tepelere bırakarak Girne'ye hareket ettik. Mevzide kaldığım üç gün üç gece boyunca hiç uyamamıştım ancak bir taşın üzerinde otururken uyuyakaldığımda bir rüya gördüm. Rüyamda kesin öleceğim şehitlik cennetliktir diye söyleniyordum. Uyanmamla beraber yakınım havan topunun düşmesi bir anda oldu. Birçok arkadaşım eğer birimiz ölürsek birimiz kalırsanız diyerek ayrı mevzilerde durduğumuz Mazgirtli bir arkadaşım havan atışlarıyla şehit oldu. Bütün gün elimizdeki imkânlarla düşmana karşılık verdik ve sabaha karşı taarruza geçtik.” Gazimizin anlatılarında birliğin sürekli mücadele ve hareket halinde olduğunu ifade etmiştir. Yoğun bir çatışma ortamına denk gelen gazimiz, burada arkadaşlarını şehit olarak vermiştir. Gazimizin üç gün boyunca uykusuz olarak çatışmaların içinde olması savaşın çok çetin şartlarda seyrettiğini göstermektedir. Gazimiz, arazide intikal halinde ilerlerken yaralanmasını ve hastaneye sevkini ise şu şekilde aktarmıştır: “Bölükler belli aralıklarla, havan mermi sesleri içinde etraf toz duman şekilde ilerlediği sıra diz üstü çöküp yerde kaldım. Bacaklarımdaki acıyı hissetmedim ancak pantolonun üzerinde ıslaklık ve yanma kokusu gelince hemen bacaklarımı kontrol ettim ve hafif yaralandığımı gördüm. Vurulduğum diyerek komutanlarım ve arkadaşlarıma haber verdim. Bizim birliklerin top atışları yapması ve yardıma gelmesiyle düşmanın bulunduğu yerleri aldık. Beni Boğazköy'de bulunan içinde ağır yaralıların bulunduğu ve bir yatakta iki veya üç hastanın yattığı bir sahra hastanesine götürdüler. Hastaneden çıkmak istedim ancak doktor olan subay bana engel olarak yaralarımı göstererek etler kemikten ayrılmış bacağın kanser olmuş olabilir, Mersin'e sevk edileceksin ve bacağın kesilecek dedi. Ben imza atarak tedavi hakkımdan vazgeçip bacağımın kesilmesini kabul etmedim. Vurulduğumda Allah'ı çağırarak, Allah'ım dualarımı kabul ettin canımı bağışladın şimdi bacaklarımın iyileşmesi için ettiğim duaları kabul et diye dua ettim. Yaralarımı sardırarak birliğime bir asteğmen refakatinde döndüm. Asteğmen komutanın ısrarlarına rağmen inançlarım gereği pansuman yaptırmamıştım ve iki veya üç hafta bacaklarım yara bağlamıştı. Asteğmen pansuman yapmak için ısrar etse de ben ölümden döndüm yaralarım Allah tarafından iyileşir diye kabul etmemiştim.” dedi (Burcuğa, 2022). Gazimiz yararlanmasına rağmen tedaviyi reddetmiş ancak inancı gereği Allahtan iyileşmesi için dua etmiştir. Şu an gazimizin gayet güzel şekilde yürümektedir.

Askerlik görevini Kayseri Hava İndirme Tugayında yapan ve Kıbrıs Barış Harekâtına nakliye uçağından paraşüt ile atlayış yaparak katılanlardan Haydar Özalp da: “1'inci Kıbrıs Barış Harekâtı boyunca Lefkoşa tarafında yer alan bir köyün güvenliğini sağladık.

Bulunduğumuz köyde sürekli düşman ateşi devam etmekteydi ancak bizim elimizde kısa menzilli silahlar olduğundan etkisiz kalıyorduk. Subaylar telefon ettikten sonra bize ateş edilen yerlere havan atışı oldu. Burada belli bir süre kaldıktan sonra Girne Boğazı'nda yer alan köye doğru hareket ettik. Bu köyde bulunduğumuz sırada 2'nci harekât başladığında Magosa ve Karpaz bölgesine doğru ilerleyerek harekâtı tamamlamıştık. Araçlarla Magosa'ya doğru ilerlerken üzerimize ateş açılınca hemen araçlardan inerek mevzi almak için koştuğumda yakınımaya havan mermisi düştü ancak ben yaralanmadım. Uçaklar ve tanklar sürekli bize destek veriyordu yine de zor ilerliyorduk. Rumlar kaçtığı için köyleri rahatça teslim alıyorduk” dedi(Özalp, 2022). Gazimiz silah sesleri altında Lefkoşa, Girne ve Magosa arasında sürekli intikal halinde bulunmuştur.

Askerlik görevini Kayseri Hava İndirme birliğinde yaparken harekâta paraşüt kursu olmadan katılan İbrahim Kurukafa ise: “Boğazköy bölgesine ilk indiğimiz anda helikopter ile taburlara dağıtım yapıldığı sırada Hozatlı olan bir başçavuş vurulmuştu. Beşparmak Dağları'ndaki Rum askerlerine ait mevziler uçaklar tarafından vurulduktan sonra sağ kalanlar esir alınıyordu. Her şeyi unuttum şu durumda gitsek de inan ki girdiğimiz bölgeleri bile çıkaramam. Kıbrıs Beşparmak Dağları'nda 45 gün kaldım.” demekle yetinmiştir (Kurukafa, 2022). Gazimiz aradan uzun zaman geçmiş olmasından dolayı geçmişteki yaşadığı olayları hatırlamaktadır. Beşparmak dağlarında 45 gün kalarak düşmanı gözetleme ve alanı düşmana teslim etmemek adına mücadele vermiştir. Havacı birlikler Kıbrıs'ta genel olarak (1 gazimiz hariç) hareketli görev içinde olmuşlardır. Paraşüt ile atlayışlarda askerlerin şehit ve yaralanması adına bir bilgiye ulaşılmamıştır.

Bu kısımda Kara birliklerinde görev yapan Tuncelili gazilerimizin Kıbrıs Barış Harekâtında yaptıkları mücadele anlatılmıştır. Anlam bütünlüğü sağlamak için gazilerin mücadelesinin içinde arkadaşları ile yaşadıkları anılar da anlatılmıştır. Askerlik görevini Ankara 28. tümene bağlı Kırıkkale'de bulunan 61. Piyade Alayında piyade olarak askerliğine devam ederken Kıbrıs'ta katıldığı harekâta yaşadığı savaş ortamını anlatan Ali Korkmaz: “Birinci Harekât Beşparmak Dağları'nda bitince ateşkes sonrası birlikler ve malzemeler toplandı. Bundan sonra İkinci Barış Harekâtı başladı. Lefkoşa'ya doğru ilerlerken düşman bize havan ve uçaksavar atıyordu. Birliğimiz ilerlerken portakal bahçelerinin içindeki evlerin pencerelerinden uçaksavar ile düşman bize ateş ediyorlardı. Düşmanın havan atışları ise sürekli devam etmekteydi. Tabii burada şehit ve yaralı vererek ilerliyorduk.” sözleriyle Kıbrıs'taki yaşanan savaşın devam ettiğini şehit ve yaralıların olduğu savaş anına ait bildiklerini anlattı.

Savaş ortamında yaşadığı ve unutamadığı anıyı ise şu sözlerle anlattı: “Birlikten izin almadan takım komutanımız olan Ömer Başçavuş, bir manga asker ile şu tepeye çıkılacağını söyledi. Bir manga asker tam on üç kişi hareket ettiğimizde tesadüfen Hozatlı, Tuncelili ve dilimizi bilen Muşlu bir arkadaş vardı. Sabaha karşı 04.00’te yürümeye başladık öğleden sonra 15.00 gibi tepeyi zor aldık. Ve yolumuza devam ettik. Beşparmak Dağları’nda bulunan yolun arkasında, bir mevzi içerisinde beş tane gıcır Kırıkkale, ekmek ve karpuz var dedim. Manganın hepsi yatarak siper almışlardır. Beş yüz metre geride bulunan başçavuşa durumu anlattım ancak arkadaşına hemen bölük komutanı ara dedim. Yüzbaşı olan bölük komutanı ile telsiz ile irtibat kurulunca komutanım burada silah var deyince, bağırarak oğlum siz neredesiniz, nereye gittiniz? Derhal dönün! Canınızı kurtarın ne işiniz var orada? Kim gönderdi sizi oraya dedi. Ömer Başçavuş’un gönderdiğini söyleyip telsizi ona verdik. Bölük komutanı kim sana bir manga askerimi götür oraya dedi ve hemen getir dedi. Mevzi içerisinde bulunan ekmek ve karpuzu zehirlemişlerdir diye düşünerek almadık. Fakat silahları alarak oradan ayrıldık. Elli veya yüz metre daha gitseydik hepimiz vurulmuştuk ama orda benim bir arkadaşım yanımda vurularak şehit oldu”. Gazimiz ve beraberindekiler Başçavuş’un yanlış yönlendirmesi ve komuta kademesinden habersiz şekilde Beşparmak dağlarına gitmelerinden dolayı hata içinde oldukları uyarısıyla karşılaşmışlardır. Nitekim yürümeye bir müddet daha devam etselermiş belki de şehit olacaklarmış. Ancak yüzbaşının devreye girmesiyle birliklerine dönüş sağlamışlardır.

Yaralanmasını ise şu şekilde anlatmıştır: “Beşparmak Dağları’nda ilerlerken tankçı veya topçu olduğunu düşündüğüm birliklerin bizim bulunduğumuz bölgeye top atışları sonrası bacağımdan yaralandım. Çok şükür ağır bir yara olmayıp; sargı bezi ile bağlattım. Arkadaşlar sıhhiye istedi ama ben çağırmayın kan durmaz ise çağırırız diyerek intikale devam ettim” (Korkmaz, 2022). Gazimizin, intikal sırasında yaralanıp sıhhiye müdahalesi ardından görevine devam ettiği görülmüştür.

Askerlik görevini Ankara 28. tümene bağlı Kırıkkale’de bulunan 61. Piyade Alayında piyade olarak askerliğine devam ederken Kıbrıs’ta katıldığı harekâta yaşadığı savaş ortamını anlatan Hasan Yılmaz ise: “Kıbrıs’a helikopter ile indikten sonra Beşparmak Dağları’na çıkıp kırk beş gün süre kadar burada kaldım. Görev yaptığım alanların ismini unuttum ancak I. ve II. Kıbrıs Barış Harekâtı boyunca Kıbrıs’ta on üç ay süreyle görev yaptım” dedi. Kendilerine pusu kurulmasını ardından arkadaşının yararlandığını ve bu olaya tepkisini ise şu sözleriyle anlatmıştır: “Öğlen saat 12:00 gibi ilerlediğimiz sırada, Lefkoşa yakınlarında bulunan bir Türk mezarlığına yakın bir yerde Rumlar tarafından bize ateş

edilince hemen araçtan indik. Araçtan indikten sonra yerde siper alarak üzerimde bulunan el bombalarını atıp silahla karşılık verdim. Beşparmak Dağları'ndaki tepeyi almak için hareket ettiğimizde burada bulunan Rum askerleri uçaksavarlar ile üzerimize ateş etmeye başladı. Birlik olarak hareket ettiğimizden arkadaşım İbrahim'de yaralanmış birçok arkadaşımız şehit olmuştu. Silah sesleri başlayınca şoka girdim ve kelimeyi şehadet getirip, yaralandım mı diye kendimi kontrol ediyordum. Yine de mücadeleye devam ederek tepeyi Rumlardan aldık”(Yılmaz, 2022). Mezarlık alanında düşman kuvvetlerinin pususu sonrası birçok şehit ve yaralıların olmasına rağmen geri çekilmeden savaşımaya devam edilmiştir.

Askerlik görevini Ankara 28. Tümeğe bağı Kırıkkale'de bulunan 61. Piyade Alayında piyade olarak askerliğine devam ederken Kıbrıs'ta katıldığı harekâtta yaşadığı savaş ortamını anlatan İsmail Demirbilek: “Kıbrıs Adasına iner inmez yoğun silah sesleri altında Beşparmak Dağları'nın arasındaki kasabaya ulaşana dek, çatışıp bütün cephanemizi tüketerek ve gizlenerek intikal ettik. Hava indirmeyle bölgeye intikal ettirilen komando birliklerimiz oldukça büyük olup yer altına gömülü iki katlı bir cephaneye deposu buldu. Depodan alabildiğimiz kadar cephaneye aldık. Orada şu durum dikkatimizi çekti. Ele geçirdiğimiz cephanelikteki teçhizatın Türk malı olduğuna bizzat şahit oldum. Beşparmak Dağları'nın eteklerine mevzilenince, sahil tarafından bize karşı yoğun ateş geldi. Biz ise silahlarımız ve desteğe gelen havancı birliklerin havan atışları ile karşılık vererek, Rum birliklerinin olduğu yeri yoğun ateş altına alıp bölgeyi ele geçirdik. Komutanlarımızdan kesinlikle esir olmayın üç beş merminiz mutlaka bulunsun, gerekirse kendinizi öldürün talimatını aldık. Böylelikle 1. harekât orada sona ermiş oldu. Barış yapılacağını işittik barış saati olarak gece 00.00 olarak söylenmişti. Daha sonra bu saat gece ikiye ertelendi saat ikiden sonra barış girişiminin başarılı olmadığı söylendi. Rum birliklerden birliğimize yönelik top ve havan atışları olmaya başladı. Derhal mevzilendik fantom tipi uçak ile telsiz iletişimi sağlandı bize karşı topçu ateşi gerçekleştirilen yerler uçaklarımız tarafından vuruldu. Böylelikle birliğimiz ilerleme imkânı buldu” dedi. Rum mevzilerinden çıkan Türk menşei mühimmatların düşman eline nasıl geçtiği konusunda birçok fikir yürütülebilir ancak sağlıklı bir bilgi almak zordur. Düşmana teslim olmamak adına gazilerimize bir tane mermilerini saklamaları emredilmiştir. Türk uçaklarının karadan telsiz ile yönlendiği görülmüştür. Kıbrıs Barış Harekâtı ilerlerken Mehmetçiğin kararlı olduğu gazinin şu ifadelerinden anlaşılmaktadır: “Komutanlarımız tarafından İngiliz üssüne mevzilenerek kalmamız emredildi. Emir bu şekilde olmasaydı daha da ileri gidecektik. Korkumuz yoktu. Tek amacımız, verilen vatan görevini yerine getirmektir.” (Demirbilek, 2022).

Askerlik görevini Ankara 28. tümene bağlı Kırıkkale’de bulunan 61. Piyade Alayında piyade bandocu olarak devam ederken Kıbrıs’ta katıldığı harekâtta yaşadığı savaş ortamını anlatan Ali Haydar  ıplak: “Kıbrıs’a giderken albay hariç bütün askerler rütbelerini sökmüş başımızda ise bir tane başcavuş bulunmaktaydı. Beşparmak Dağları’nın yamaçlarına indiğimizde kime sıkacağız, karşımıza kim çıkacak? Bilmiyorduk. Biz aynı yerde dururken, albaylar aldıkları yeri ve batırdıkları gemiyi telsiz ile anons ediyorlardı. Yolların mayınlı olmasından dolayı araçla ilerleme yerine yaya olarak Beşparmak Dağları’na çıktık. Beşparmak Dağları’nda bulunan 1300 Numaralı tepeyi almak için gündüz başlayan çatışma gecede devam ediyordu. Tepeyi almak için gece vakti sürünerek ilerleyip, Rum mevziisine el bombası attık ve mevzideki u aksavarların atışı kesildi. 1300 numaralı tepeyi aldığımızda buradaki mevzilerin üzerini beş metre kadar tel ile kapatarak Rumların uçak saldırılarına karşı tertip aldık. Mevzilerde  ift namlulu uçaksavar ve mevziler arası tünel kazdıklarını gördüm. Beşparmak Dağları’ndan aşağı indiğimizde Rumlar arabalarına eşyalarını alarak şehirleri boşaltıyordu. Benim ve  zmitli Yusuf’un okuryazarlığı olmadığı için Tümen komutanı tarafından istihbarat toplamamız için g revlendirildik. Yakınımızda bulunan havaalanın çevresini kontrole çıktık. Hayvan sürüsü olan çobanlarla karşılaşıp üstelik  oban üzerinde birkaç tane şişe olduğunu görünce, Yusuf’a bu şişelerde zehir olabilir dedim. Çünkü Kıbrıs’ta akarsu yok. Askerler kuyu sularından içme suyunu karşılıyor ve birçok askerimiz geçmişte zehirli sudan ölmüştü. Yakaladığımız bu çobanı birliğimize götürerek teslim ettik.” şeklinde anlatmıştır. Görüldüğü  zere Albay rütbesi hariç diğer komutanlarının rütbeleri intikal esnasında sökülmüş ve içme suyu olarak kullanılan kuyu suyunun zehirli olma ihtimali de zihinlerde endişeye yer vermiştir.

Gazimiz arkadaşının yaralanıp şehit olmasını ise şu sözlerle ifade etmişti: “Yanımda Karşlı bir arkadaşım vurulmuştu harp paketim ile müdahale etsem de kucağımda şehit oldu. Savaşta hayatta kalmak için vuracaksın yoksa seni vururlar diye düşünüyordum.” ( ıplak, 2022). Savaş şartların en büyük gerçeklerinden biri elbette zaferdir ancak yapılan mücadelenin büyüklüğü incelendiğinde şehit ve gazi olmak savaşın gerçeğidir.

Kıbrıs Barış Harekâtına katılan ve farklı illerdeki piyade birliklerinde görev yapan Tuncelili gazilerin olduğu görülmüştür. Askerlik görevini Adana Mekanize Piyade Tümeni’nde piyade olarak yerine getirirken birliği ile hareket edip, Kıbrıs’ta yaşadığı savaş ortamını Bertal Gökköz: “Ben araç şoförlüğü ve muharebe vasıtaların operat rl ğ n  yapmakla birlikte askerlere telsiz kullanmayı  ğretiyordum. Kıbrıs’a öğlen vakti 13.00 gibi ulaştıktan sonra Ağırdağ Köyü’ndeki mücahitlerle birleşerek, kırk beş derece sıcaklıkta ve

kırk kiloya yakın yük ile beşparmak dağlarına tırmandık. Adana’da görev yaptığım için uçağı sesinden tanıdığımndan hangi tür uçak olduğunu biliyordum. Beşparmak Dağları’na tırmanış sırasında, iki adet Yunanistan’a ait Fantom tipi savaş uçağı üzerimizde beş dakika uçup bombalarını atıp gitmişti. Türkiye’den gelen uçaklarda bizlere yardım ediyordu. Ancak muhabere imkânlarının kısıtlı olması işimizi zorlaştırıyordu. Ağustos ayının 13. ve 16. gününde, II’inci Kıbrıs Barış Harekâtı başlayıp üç gün sürmüştü. Girne ve Lefkoşa ilerisinde yer alan Magosa ve Orta Köy tamamıyla alınmıştı. Kırk beş gün boyunca Kıbrıs’ta Boğaz Magosa hattından Girne’de bulundum.” dedi. Gazimiz, iletişim vasıtalarının eksik olmasından dolayı savaş kabiliyetlerinin sınırlandığını düşünmüştür. Havanın çok sıcak olması taşıdıkları yükün ağırlığı olmasına rağmen görevlerini yerine getirmek için mücadele içinde olmuştur.

Gazimiz, Kıbrıs Barış Harekâtı devam ettiği süre içerisinde endişeli bir bekleyiş ve düşüncede olmasını ise şu şekilde: “Savaşa girdiğim vakit o görevde zorluklar çekip, geri dönecek miyim? Korku olmadan bu savaşta başarılı olabilecek miyim? Arkadaşlarımı nasıl koruyacağım diye düşünüyordum.” açıklayarak sözlerini bitirdi(Gökköz, 2022).

Askerlik görevini Osmaniye 50. Piyade Alayında piyade çavuş olarak yerine getirirken katıldığı Kıbrıs Barış Harekâtındaki savaş ortamını Mehmet Çiçek: “Bizim birliğimiz Kıbrıs’a ilk çıkarmayı yapandı. Ancak bizden önce deniz piyadeleri ve deniz Amfibi komandoları çıkmıştı. Çıkarma yaptığımız gemilere yoğun silah ateşi olduğundan yaralanan ve şehit olan arkadaşlarımız olmuştu. Birinci Kıbrıs Barış Harekâtının ilk gecesinde boğazda kaldık. Çıkarma yapan birlikler Girne’de birleştirilmişti. Bu birleşmede yeni birliğim ikinci tabur beşinci bölük olmuştu. Gece vakti peksimet atıştırıp takımı gezerken, takım komutanı ile karşılaştık. Ağzında ne çiğniyorsun? dedi. Bende biraz kuru ekmek var onu yiyorum komutanım dedim. Takım komutanı bana masa büyüklüğünde beyaz bir bez vererek, bütün takımı gezerek sabah taarruza başlayacağımızı ve uçakların taarruz işareti olacağını söylememi istedikten sonra bende hızlı bir şekilde bu emri herkese ilettim. Komutan, harekât emrini bütün herkese anlatarak nasıl ve nereden hareket edeceğimiz bildirdi. Taarruza başlamıştık ancak birinci gün ilerleyemedik çünkü ön tarafımızda Yunan alayı ve arka tarafımızda Rum muhafız alayı olduğundan yoğun çatışma içinde kalmıştık. İkinci gün tekrar hareket ederek, on üç veya on dört tane tankın korumasında ilerlemeye çalışıyorduk. Fakat düşmanın yoğun havan atışlarının ortasında kaldığımızdan dolayı ilerleyemiyorduk. Savunma hattımızı koruyamaz hale gelmiştik ve ben dâhil kimsenin gücü kalmamıştı. Takviye birliklerin gelmemesi emir komutanın zor hale gelmesi ve çok şehit

vermemiz sebebiyle kırk kişilik bölükten sadece on dört kişi kalarak geriye çekildik. Kısa mesafede yer alan etrafı yuvarlak tel örgüleri ile çevrili bir su deposu bulanmaktaydı. Bu depoya ulaşmaya çalışırken yaralanan arkadaşlarımın ve iki arkadaşımın şehit olduğunu gördüm. Askerlerimizin sırt çantalarında kazma, kürek, çatal, kaşık ve kumanya gibi malzemeler bulunuyordu. Ancak komutan bu konuda beni es geçerken, ben çokça mühimmat alırdım.” dedi. Gazimizin bulunduğu birliğinin şehit ve yaralıların fazla olması, bundan dolayı birlik sayısının azalmasından ötürü başka birlik ile birleşmiştir. Aralarında beyaz bezi işaret olarak belirleyip, taarruz etmek için kullanmışlardır. Düşman birliklerinin ön ve arka tarafından gazimizin olduğu birliği kuşatması onların hareket kabiliyetlerini kısıltmıştır.

Gazimiz, araziye kontrol etmek üzere görevlendirildiğinde karşılaştığı yaralı askerlere müdahalesi konusunda şunları ifade etmiştir: “Düşman ateşleri devam ederken atışlarım çok iyi olduğundan birliğimize sızmaları önlemek için komutanlar yanıma bir asker vererek keşif ve gözetleme için su deposuna gönderdiler. Buraya geldiğimde şehitlerimiz ve yaralılarımızın olduğunu gördüm. Burada tanıştığım kolundan yaralanmış sıhhiye eri Boşnak göçmeni olan Hamza’nın tedavisini yaptım ve kolundan hafif yaralanmışsın bir şeyin yok dedim.” Gazimiz gereken tedaviyi arkadaşına yapmıştır. Burada en büyük sorunlardan birisi birliklerin küçük birlik halinde hareket etmelerinden kaynaklı koordine olmadaki eksiklikleri olabilir.

Gazimiz, arkadaşıyla yaşadığı anıyı ise: “Karşımızda yaklaşık yirmi beş metre mesafede bulunan kalabalık Yunan ve Rum askeri bize ateş etmeye devam ediyordu. Hamza’ya seslenerek deponun yanından kafanı çıkar beraber sıkalım dedim. Hafif korku içinde olan Hamza bana, çavuş ben kafamı çıkarmam, deyince ben de o zaman tüfeklere şarjör tak dedim. Hamza’nın taktığı şarjörleri düşman askerlerine sıktım. Türk askeri bulunduğum yere uzaktı ve on dört tane tanktan üç veya dört tanesi tahrip olunca birliklerimiz geri çekilmeye başladı. Birliklerimiz çekilince bizi burada bıraktılar, düşmana esir olacağız diye düşündüm. Bir akşam böyle geçince öğle vakti 14.30 sıralarında Türk uçakları düşman mevzilerini vurmaya başlayınca bizimkiler tanklar eşliğinde yanımıza geldi. Esirler, birliklere teslim edildiğinden yanımda bulunan esirleri takım komutanına teslim ettim. Tanklar eşliğinde buradan ayrılarak intikale başladık.” sözleriyle anlattı. Gazimizin, arkadaşını tedavi etmesi, düşman askerini oyalaması ve esir aldığı düşman askerini teslim etmesi savaş sahasında zor bir mücadele verdiğinin kanıtıdır. Tank

birliklerindeki zaiyat, savaş sahasında tankların aktif olarak kullanılmadığını göstermektedir.

Gazimiz, intikal halinde ilerlerken yaralanmasını ve yaşanan olayları ve tedavisini: “Tank otuz metre kadar çevresini göremediği için ölü sahası olduğundan yaya olarak etrafında ilerliyorduk. Tankın sağında ilerlerken yakın mesafeden uçaksavar veya makinalı tüfek olarak gördüğüm silahlardan çıkan mermiler ile önce göğsümden ve kolumdan sonra sağ bacağımdan girip sol bacağımdan çıkan mermi ile yaralanmıştım. Her şey bir dakika içinde olmuş ve bilincim açıldı. Bacaklarım tutmayınca esir olup işkence göreceğim düşüncesiyle tüfeğimi bırakarak kendimi yuvarladım. Komutanlarım ve arkadaşlarım yanıma geldi ve intikamımı aldıklarını söylediklerinde beraber ağlamaya başladık. Merminin kaba etlerime girdiğini etlerimin dağılmış olduğunu görünce öleceğim diye yanımdakilere söyledim. Sonra yanımda olan Mehmet çavuş ile beraber Jeep tarzı elli yedi mm top arabası ile beni hastaneye götürdüler. Hastanede gece 02.00 gibi uyandım.” ifadeleriyle anlatmıştır(Çiçek, 2022). Gazimizin ciddi şekilde yaralanmış olmasına rağmen düşmana esir olmamak için kendine zarar verme adına yuvarlanmıştır.

Topçu birlikleri de Kıbrıs Barış Harekâtına katılmıştır. Ankara Mamak 28. Tümen Topçu Alayı karargâh bölümünde topçu çavuş olarak yerine getirirken, Kıbrıs’ta yaşadığı savaş ortamını Tuncelili gazilerden Mehmet Arslan: “Türkiye yalnız başına savaş kararı alınca 28’inci tümen olarak Kıbrıs’a çıkarma yapan birlikler arasında yer aldık. Bu dönemde uçaksavar bataryası ile bize piyade görevi verildi. Topçu karargâh bölümünde olduğumdan Alay Komutanını savunuyorduk. 23 Temmuz tarihinde Kıbrıs’ta Beşparmak Dağları’nda sabah 05.00’te savaş devam ediyordu. Tam teçhizat bütün mermi ve silahlarımız boynumuzda araziye çıkıyorduk. Uçaklar bomba atmaya devam ettiğinden sürekli silah sesleri geliyordu. Topçu, piyade ve muharebe birliklerin nereye nasıl yerleşeceği ve ne yapacağı önceden planlanmıştı. Ben askerlik görevimi topçu olarak yapıyordum. Bütün birlik toplanınca araçlarla boğaz bölgesinden hareketle Türk köyü olan ve Türk Mukavemet Teşkilatı’nın mücahit birliklerin de olduğu Girne’ye ulaştık. Saat 17.00 gibi buradaki araziye kazmak suretiyle mevzi yaparak buraya mevzilendik. 23 Temmuz’da ateşkes sağlanınca Birleşmiş Milletler askerleri Türk ve Rum askerleri arasına girip, iki bölge arasında gelişen ateşkes ihlallerini BM’ye bildiriyorlardı. Bu ateşkes döneminde biz sürekli düşman askerlerin sızmasını engellemek için mevzi değiştirip, eğitim yapmaya devam ediyorduk. II.inci Barış Harekât’ı bize gece bildirilince sabah 28.Tümen olarak Magosa istikametine; 39’uncuTümenin ise Lefkoşa istikametine gitmesi kararı alınmıştı. Bu karar sonrası büyük

çoşku ile Magosa ve Lefkoşa karşısında bulunan Beşparmak Dağları'nın eteklerinde mevziler yaparak tertiplendik. Paşa Köy ve Magosa'dan kaçan Rumların geride bıraktıkları yerleşim alanlarını arıyor ve geride kalan insanları belirli alana topluyorduk. Lefkoşa tarafından üzerimize havan atışları ve yerleşim alanlarının içinden gelen atışlar devam ediyor olması birliklerin irtibatının kesilmesine neden olmaktaydı. Tümenin tüm birlikleri Beşparmak Dağları'nda tertiplenince 05.40 gibi uçaklar hava bombardımanı, topçu ve tankçı birliklerin atışları ve komando birliklerin sızma harekâtı ile Rum mevzilerini baskı ve ateş haline alınmıştı. Bu savaş ortamında Küçük Kaymaklı civarında bulunan sanayi bölgesinden bizlere sürekli bir noktadan ateş ediliyordu. Havan mermilerinin üzerimizden geçmesiyle tüylerimiz diken olup; başımızı sağa sola çeviremiyorduk. İki silah arkadaşımı şehit vermiştim ve birçok arkadaşım yaralanmıştı. Düşman mevzilerinin yeri tespit edilmiş ve geri tepmesiz top atışlarımız ile yok edilmiş ve atışları kesilmişti. Kıbrıs değiştirme alayı görevinde bulunmuş ateşkes sağlanınca muhafız alayına ait bir tesise yerleşip terhis oluncaya kadar kaldık. Mevziler arası hendekler olup; iki kişi kalıyorduk.” sözleriyle anlattı (Arslan, 2022). Anlatıya göre; Beşparmak dağlarında oluşturulan mevzilerin birbiri ile irtibatının kurulması için hendekler oluşturulmuştur. Düşman atışlarının sürekli devam etmesi şehit ve yaralı askerlerin olmasına sebebiyet vermiştir.

Ankara 28. Mekanize Piyade Tugayı'nda topçu olarak görevini yaparken birliği ile hareket edip, Kıbrıs'ta yaşadığı savaş ortamını Haydar Özalp şu sözlerle anlattı: “31 Temmuz 1974'te çıkarma yaptığımızda zorluk çekmedik çünkü bizden önce komando birlikleri çıkarma yapmıştı. Girne'ye çıkarma yapıp, 3, 4 saat Girne'de bekledikten sonra Güzelyurt'a geçtik. Mevzilenmek üzere hareket ettiğimiz Beşparmak Dağları'nın eteklerine ulaşınca buraya mevzilendik. Güzelyurt'a gidince savaşın içinde kendimi bulmuştum. Beşparmak Dağları ve Ercan Havalimanı'nda üç ay süreyle görev yaptım.” diyerek tank içinde yaralanan arkadaşını ise şu ifadelerle: “Burada Rumlar ile karşılıklı çatışma çıkınca Rum askerlerine ait top mermisi bizim tankımıza isabet etti ve bir arkadaşımız yaralandı.” anlattı (Özalp, 2022). Gazimiz Ercan hava alanında üç ay süre görev yapmış olması hava limanının Türk kuvvetlerinin elinde olduğunun kanıtıdır.

Ankara Çubuk'ta bulunan piyade birliğinde görev yaparken Kıbrıs Barış Harekâtına katılan Veysel Coşkun: “Kıbrıs'a indikten sonra tabi sıkıntı ve korku içerisinde hareket edip, bazen de arazide mevzide kalıyorduk. Bu ilerlemede bazı arkadaşlarımızı kaybettik. Gece ve gündüzleri ilerleme yaparken sürekli üzerimize ateş geldiği için mevzilerde sık sık durduğumuzdan ilerlememiz yüz veya iki yüz metre kadar ancak oluyordu.” dedi.

Gazimiz yaralanması konusunda: “İlerleme sırasında gelen ateşle bacağımdan yaralanınca ilk muayene için Kıbrıs’ta bir hastaneye götürdüler. Sonra Türkiye’ye getirilerek iki yüz yataklı olan Mersin Devlet Hastanesi ve Tarsus Devlet Hastanesi’nde on beş gün boyunca tedavi gördüm. Bu hastanelerde Türkiye’ye yardım için gelen Pakistanlı doktorlar tarafından tedavim yapıldı. Burada belli süre kaldıktan sonra Adana Havalimanı’ndan uçakla ayrılarak Ankara Gülhane Askeri Hastanesi’nde tedavime başlandı. GATA’da iki veya üç ay kaldıktan sonra bastonla ayağa kalktım.” dedi (Coşkun, 2022). Gazimiz arazide düşman atışları ile yaralanmış ve tedavisi Türkiye’deki hastanelerde yapılarak iyileşmiştir. Burada Pakistanlı doktorların Kıbrıs barış harekâtına destek olarak geldikleri anlaşılmıştır.

Askerlik görevini Ankara Mamak 28. Tümen Tank Tabur’unda tankçı er olarak yerine getirirken Kıbrıs’ta yaşadığı savaş ortamını Zeynel Apaydın şu sözlerle ifade etti: “Tank ile çıkarma yapıp ilerlerken Girne’ye iki kilometre kala benim kullandığım tank arıza yaptı. Beşparmak Dağları’nın eteklerinde on gün boyunca arazide kaldık ancak hiçbir yardım gelmedi. On gün sonra takviye gelen birliklerle beraber tankı tamir ederek birliğimize döndük. Düşman ateşinin olduğu iki ay boyunca Yeşilli ve Paşa Köyü civarında bulunarak geceleri hareket ediyorduk. Sabah vakti havanın soğuk olduğu anda tankın motoru arıza yapınca onarmak için palet demirlerini kontrol ederken elim sıkıştı. Tedavimin ardından hava değişimine gönderildim ve dört aya yakın kolum alçıda kaldı. Çoğu olayı unuttuk.” (Apaydın, 2022). Gazimizin tankı arızalanarak 10 gün süreyle yardım gelmemesi sebebiyle bulunduğu bölgeden ilerleme yapamamıştır. Tank arızasını kendi giderirken elinden yaralanmış ve tedavi sonrası hava değişimine gönderilmiştir.

Ankara Mamak 28. Tümen Tank Tabur’unda sıhhiye olarak yerine getirirken Kıbrıs’ta yaşadığı savaş ortamını Ali Rıza Ördök ise: “Sıhhiye olarak görev aldığımından dolayı birliğimle beraber Beşparmak Dağları’na ilerledik. Benim görevim yaralılara ilk yardım yapmaktı. Sabah vakitlerinde sürekli uçaklardan bomba atışları oluyordu.” dedi (Ördök, 2022). Gazimiz birliği ile hareket etmiş arazide bulunduğu süre zarfında çoğu olayı anımsayamamıştır.

Ankara Etimesgut Zırhlı Birlikler Eğitim Tümen Komutanlığı’nda şoför olarak görevini yerine getirirken Kıbrıs’ta yaşadığı savaş ortamını Hıdır Yıldırım ise: “Girne’de iki gün kaldıktan sonra eski yolun oradan doksan tank ile Magosa’ya gittik. Dört ay yirmi gün kadar Kıbrıs’ta kaldım.” demekle yetindi (Yıldırım, 2022).

Kıbrıs Barış Harekâtına katılan gazilerimiz genel olarak Beşparmak dağları ve Lefkoşa, Karpaz, Güzelyurt, Girne, Mağusa, Orta Köy, Boğaz Köy, Yeşilli ve Paşa

Köyü'nde mücadele etmişlerdir. Düşmanla girilen sıcak çatışmada şehit ve yaralılarının olduğunu; psikolojik ve fiziki zorlukları; ayrıca engebeli arazi ve sıcak iklim şartları altında mücadele ettikleri ifadelerden ortaya çıkartılmıştır.

Tunceli gazilerimiz paraşüt atlayışlarını emniyetli şekilde tamamlamışlardır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nda gazilerimizden 5'i vücutlarının farklı yerlerinden yararlanmışlardır (Ali Korkmaz, Haydar Burcuğa, Haydar Özalp, Mehmet Çiçek ve Veysel Coşkun). Savaşta yaralıların ilk müdahaleleri sıhhiye askerleri tarafından yapılmış ve hastaneye sevk edilerek tedavileri en iyi şekilde tamamlanmıştır. Türk hekimlerin yanı sıra Pakistanlı doktorlar da bu tedavide görev almıştır.

Türk askerlerinin tanınmasında miğferindeki ay yıldız ayırt edici unsur olmuştur. Askerler için kırmızı, yeşil, siyah ve beyaz sisler ise kontrollü iniş yapmak için kullanılmıştır. Harekâta katılan askerlerin rütbelerini sökülmesi ise tedbir amaçlı uygulanan yöntemlerden olmuştur.

3.7. Kıbrıs Türk ve Rum Vatandaşların Harekât'a Tavrı

Kıbrıs Barış Harekâtına katılan Tuncelili gaziler, Kıbrıs Rum ve Türk vatandaşları ile Kıbrıs'ta karşılaşmışlardır. Gazilerimiz Kıbrıslı mücahitlerle birlikte hareket etmişlerdir.

Tuncelili gazilerin Mücahitler hakkındaki izlenimlerine bakıldığında; mücahitlerin, Kıbrıs Türk halkının içinden çıktığı, Rum askerlerine karşı Türk askere destek olduğu ve savaş alanında Türk askeri ile ortak mücadele içinde oldukları gözlenmiştir. Bu konuda İbrahim Kurukafa beyanında şu sözleri sarfetmiştir: “Kıbrıs Türkleri askeri çok seviyor elinden gelen çabayı hiçbir zaman esirgmeden iyi karşılayıp, yemek getiriyorlardı. Kıbrıs Türklerinden eli silah tutmayan evde kalıyor; silah tutan ise mücahit olarak bizim yanımızda Rumlara karşı savaşıyordu. Mücahitler araziye ve yöreyi bildiğinden önde ilerlerlerdi.” (Kurukafa, 2022).

Mehmet Arslan da: “İlerleme yaptığımızda arkamızı emniyete almak için köylerde arama yaptığımızda köylerde yaşlı ve kaçmayan Rum siviller vardı. Bizim tutuklama yetkimiz olup; sorgulama yetkimiz olmadığından tümene gönderip orda sorgulanıyorlardı. Onlara su ve bisküvi verdiğimizde korkuyor ve ağlayarak, ne olacağım? diye düşünüyorlardı. Rumların dilini bilmiyorduk ancak Kıbrıs Türkü olan mücahitler Rumca biliyor ve yanımızda oluyordu.” dedi(Arslan, 2022).

Ali Haydar ıplak da: “Kıbrıslı mcahitlerde bizden korkar ve uzak durup yanımıza gelmezlerdi. Kıbrıslı Türk ve mücahitlere biz sizin için gelmişiz niye kaçıyorsunuz diyordum.” dedi(ıplak, 2022).

Hıdır Yıldırım ise: “Kıbrıs’ta kimsenin rütbesi olmadığından mücahitler ile Rumları ayırt etmekte zorluk çekiyorduk.” demekle yetindi (Yıldırım, 2022). Mücahitlerin yardımcı olduğunu (Kurukafa, 2022) ve (Arslan, 2022) ifadesinde söylese de mücahitlerin uzak durduğunu ifade eden gazimiz de (ıplak, 2022) olmuştur. Ayrıca mücahitlerin üniforma giymediklerinden dolayı ayırt edilmesinde zorluk yaşanılmıştır.

Kıbrıs Barış Harekâtı suresince Tuncelili gazilerin karşılaştıkları Kıbrıslı Rum vatandaşı ve askerleri ile izlenimleri bulunmaktadır. Türkçe konuşabilen Rumların beyanlarında Türk askerlerinin zayıf olarak tasvir edildiği; savaş ortamında Türk askerinin yardımsever ve merhametli olduğu görülmüştür. Bu konularda yaşadıklarını anlatan Ali Haydar ıplak: “Rum askeri ile çok karşılaşırdık tabi, bizim esir aldığımız Rum askeri ve Rumların esir aldığı Türk askeri olduğundan karşılıklı Barış Gücü gözetiminde esir değiştirirdik.” dedi (ıplak, 2022).

İsmail Demirbilek bu konuda: “Rum askerleri savaş esnasında su deposuna zehir atma girişimine bulundu. Bu duruma blğmz fırsat vermedi ve bu girişimde bulunan Rum askerlerini esir alarak toplama birliğine teslim ettik. Bu arada esir alınan Rum askerleri toplama birliğine gönderilirken len Rum askerleri istihkm blğmz tarafından gmlmekteydi. İngiliz ssndeysen, Rum askerleri Beşparmak Dağları’nı kimse işgal edemezdi hatta Amerika bile işgal edemezdi Türkler nasıl işgal etti? şeklindeki sözleri etrafta söyleniyordu. Beşparmak Dağları’nda Rumlar uzun yıllar çok yoğun bir mevzilenme grkleştirmişlerdi.” dedi(Demirbilek, 2022).

İbrahim Kurukafada: “Rum askerleri, Türkleri işkence yaparak öldürüyorlardı. Türk askeri vicdanlı ve merhametli olduğundan kolay kolay esirlere karışmazdı.” dedi(Kurukafa, 2022).

Ali Rıza rdek de: “Rum askerleri tarafından bize karşı kızgınlık vardı ancak bizde bize verilen görevi yerine getirmek için buradaydık.” dedi(rdek, 2022).

Türk askerinin merhametli, paylaşımcı ve yardım sever olduğunu Bertal Gökköz: “Rumlardan teslim olmayanlar, teslim alınan ve teslim olan sivil ve askerler bulunmaktaydı. Esir aldığımız Rum askerine üzerimizde getirdiğimiz yiyeceklerden verip; onların verdiği ikramları ise alıyorduk. Türk askeri olarak Rumlara maddi manevi destek verip onlara saygı duyduğumuzdan kendi gelip teslim olan olmuştu. Kötü muamele yapmadığımız gibi Türk

askerinin bağı yanık olması sebebiyle yaşlı, çat pat Türkçe konuşabilen Rum vatandaşlarla anlaşabildiğimizden ihtiyaçlarını karşılayıp ekmeğimiz paylaşıyorduk. Kıbrıs Adası'nda birçok olayla karşılaştım ancak en belirgin olan Yunan cuntasının elinden üç tane Türk sivil kurtardığım olayı unutamıyorum.” dedi(Gökköz, 2022). Esir alınan Rum askeri toplama merkezine götürülmüştür. Tuncelili gazilerimiz bunlara kötü davranmayıp ellerindeki yiyeceklerden vermiştir.

Hasan Yağcı da: “Kıbrıslı Rum askeriyle karşılaşmadım ancak Kıbrıslı sivilleri esir kampına gönderiyorduk.” dedi (Yağcı, 2022).

Esir alınanlar arasında bir olayı Hıdır Yıldırım şu şekilde anlatmaktadır: “Büyüklerimden esirlere iyi davranmam gerektiğini ve hakaret etmemeyi öğrenmişim. Yaklaşık altmış kişilik Rum esiri Kıbrıs'ta esir aldığımda anasının kucağında ağlayan bir çocuk olduğun fark edince cebimdeki bisküviyi çocuğa vermişim.” dedi(Yıldırım, 2022).

Zeynel Apaydın : “Rum mevzilerinde ve evlerinde her şey bulunmaktaydı. Sivil ve esir olarak Rumlarla karşılaştım, esir olanları toplama kamplarına götürüyorlardı.” dedi (Apaydın, 2022).

Haydar Burcuğa da:“ Rum askerleri, Kıbrıs Türklerine, Türkleri çağırın gelsinler, sizi kurtarsınlar diyerek işkence yapıyorlardı. Biz gidip Türkleri kurtardığımızda Rumlar tarafından işkence yapılan Kıbrıslı Türklerin ağladıklarını gördüm. Rumlardan asker ve sivil esirleri teslim alıp, Girne'den gelen birliklere teslim ediyorduk.” dedi (Burcuğa, 2022).

Veysel Coşkun ise: “Her ne kadar bir darbeden sonra gitmiş olsak da istemiyorlardı. Yüz altmış beş kadar esir almıştık. Bu esirlerin on beş tanesi sivil, yüz elli tanesi Rum askeri idi. Bu esirlerle beraber kulübe gibi alanda üç gün bekleyip gelen Barış Gücü'ne teslim ederek tekrar göreve çıkmıştık.” cümlelerini ifade etmiştir (Coşkun, 2022).

Mehmet Arslan Rum köyünde yaşadıklarını: “Köylerini terk etmeyen Rumlar bulunmaktaydı. Bizim birlikler, Köye Rum muhtar tayin ederek Komutanın düdüğü çalmasıyla muhtar vasıtasıyla halk toplanıp isim listesi ile sayılarak Rum köylüleri kontrol ediliyordu. Köyde İnzibat birlikleri olduğundan ve köye giriş çıkışlar müsaadeli olduğundan izni olmayanlar giriş ve çıkış yapamazdı. Köyde eksik çıkarsa içme sularına zehir atılması gibi sabotaj olabileceğini düşünüyorduk.” sözleriyle anlatmaktadır(Arslan, 2022).

Mehmet Çiçek de Rum askerleri hakkında bu bilgileri vermektedir: “Bize Rum askerlerini judocu, tekvandocu, sizi öldürür parçalar diye anlatmışlardı. Bulduğum yerin önünden esmer, hafif bıyıklı ve yaralı iki Rum askeri tüfek kaldırarak yanımıza gelip teslim oldu. Rum askerlerinden biri subay olduğunu tarif etti ama dilini bilmediğimden

anlaşamıyordum. Bana saatini cüzdanını vermek isteyince, ben Allah nasip etmesin diyerek reddettim. Su verdim ve sonra hemen ellerini arkadan bağladım. Birliklerimizle ilerleyip Rum evlerini kontrol ederken evin içeride yaşlı insanlar bulunuyordu. Bazen bize küfür hakaret ettiklerinde arkadaşlarım sinirleniyordu ben ise arkadaşlarımı sakinleştirerek küfürleri üzerime alıyor ve Rumlara karşı soğukluk beslemeyip sempati duyup, yaşlı insanlara peksimet veriyordum.”dedi (Çiçek, 2022). Savaşta esir alınan asker ve Rum vatandaşlara Tuncelili gazilerimiz ellerindeki yemeği vermenin yanında acıma hissiyatı da oluşmuştur. Rum askerin gazimize hediye veya rüşvet teklifi gazimizin ona olan saygısında eksiklik yaratmamıştır. Bazı köylerde bölgenin güvenliği için köy giriş çıkışları kontrol edilmiştir. Emine Kılıç tarafından hazırlanan Kıbrıs Barış Harekâtı ve Erzincanlı Kıbrıs Gazileri adlı yüksek lisans tezinde Erzincanlı Kıbrıs gazisi Aziz Can bu konuda yaşadığı olayı şu şekilde ifade etmiştir: “Ateşkesten sonra şöyle bir olay yaşandı. Rumların elinde bir kadın ve üç çocuk bulunuyordu. Bunlar Türkiye’ye gitme isteğinde bulunmuşlardı. BM Barış Gücü’ne haber, verilmişti. BM Barış Gücü kadın ve çocukların teslim edilmesini istedi. Ancak bu Rumlar kadın ve çocukları bir dereye getirerek onları öldürmüşlerdi. Bu gibi vahim olaylar çokça yaşanmıştı” (Kılıç, 2019:92).

Kıbrıs Barış Harekâtında Kıbrıs Türkleri ile izlenimlere bakıldığında; Kıbrıs Barış Harekâtı süresince savaş alanında Tuncelili gaziler Kıbrıs Türkleri tarafından karşılanmıştır. Gazilerimiz zaman zaman basın mensupları ile de diyaloga geçme fırsatı edinmiştir. Türk gazetecisi ile karşılaşmasını Ali Korkmaz şu cümleleri ifade etti: “Çok iyi bir gazeteci olan Sivaslı Adem Yavuz geldi, bizi kameraya alıp sonra gitti. Öğrendik ki Rum tarafına geçtiğinde şehit olmuş. Allah rahmet eylesin.” (Korkmaz, 2022).

Kıbrıs Barış Harekatı başladığı andan itibaren Kıbrıs Türkleri ile ilgili izlenimlerini anlatan Haydar Özalp: “Türkler bizi çok iyi karşıladı. Gerçekten içten samimiyetle söylüyorum. Bize annelik yapan, ekmeğini bize veren, bize dua eden, yol tarafı yol kenarlarında kandil yakıp bize dua edenler de vardı. Bir gün ben nöbetteyken hayvanlarını otlatan biri yanıma gelerek oğlum, sabah araba gelip oğlumu alıp gitti ne araba geldi ne oğlum geldi deyince oturdum ağladım çünkü yanımda bir evlat acısı görmüştüm. Kıbrıslı Türklere işkence eziyet ve birçok çok şey yapmışlardı. Kıbrıslı Rum askerler, Türklerin çıkarma yapmasına ihtimal vermediklerini çıkarma olunca sonradan milyonda bir olur diye düşündüklerini öğrendim.”dedi (Özalp, 2022).

Mehmet Arslan da: “Mağusa’ya girdiğimizde Kıbrıs Türk halkı tarafından büyük sevinç gösterileri ve alkışlar ile karşılandık. İdare kısmının gaz lambası bittiğinde, Kıbrıs

Türklerinden lambaya gaz istedik fakat iletişimde anlaşılamadık. İşaret ile anlaşarak lambanın gazına lamba suyu olduğunu şaşırarak öğrendiğimizde anlaşıştık Türkiye’den ve Kıbrıs’ın güneyinden gelip Rumların evine yerleşen Türklerin, Rumların kullandığı küvetlere keçi bağladıklarını görünce enteresan şeyler oluyor dedim.” dedi (Arslan, 2022).

Hasan Yağcı da: “Kıbrıslı Türkler bizi bayraklarla, sevinçle ve alkışlarla karşıladılar. Biz genellikle köylerde kalıyorduk. Kıbrıslı Rum vatandaş görmedim ancak Rum askerlerinin boşalttıkları mevzilerde güzel meyve ve yemek vardı lakin zehirli olur diye yemiyorduk. O zamanki Türklerin bize bakışları çok iyiydi, çok babacandı, çok seviniyorlardı ve çığlık atıp sevinçle karşılıyorlardı. Eski bir köy, fakir insanlar gördüğümde; burasının bir Türk köyü olduğuna karar verirdim.” dedi (Yağcı, 2022).

Kıbrıs adasında karşılaştığı bir Kıbrıs Türkü ile anısını anlatan Zeynel Apaydın: “Arazide bulunduğumuz sırada Kıbrıslı Türk olan bir çobanın küçükbaş otlattığını görüp ondan şeker istemeye gittiğimizde şeker vermeyince çok kırılmışım.” dedi (Apaydın, 2022).

Zeynel Doğan ise bu konuda: “Bir köye gittiğimde toprağın kazılmış olduğunu içinde çoluk çocuk erkek kadının üzeri toprak ile örtüldüğünü gördüm. Yaşlı kadınlar yanımıza gelerek ağlıyor bir taraftan bizlere yemek getiriyordu. Kıbrıs Türkleri, asker yerde yatmasını bizi kurtarsın diye canını verirdi.” demiştir (Doğan, 2022). Gazimiz Türk köylerinde bulunduğu sırada çocuk, erkek ve kadın naaşlarının üzerinin toprakla örtüldüğünü ve Kıbrıslı Türklerin ağıt yaktığını ifade etmiştir.

Tuncelili gazilerin Türk askerinin yanında yer alan mücahitlerin aynı emel için savaştıklarını görmekteyiz. Rum askeri ve Rum vatandaşı ile Kıbrıs adasında karşılaştıkları ana ait anılarını paylaşmışlardır. Tunceli gazileri olduğu birliklerde Rum askerlerinin esir kamplarına teslim edildiği, Rum vatandaşlarına ise insani olarak güzel davranıldığı ayrıca Kıbrıs Türk halkı tarafından iyi bir karşılama olduğu gazilerin beyanlarından anlaşılmaktadır.

3.8. Kullanılan Silah ve Teçhizat

Kıbrıs Barış Harekâtına katılan askerlerin birbirinden farklı görevleri olduğu, farklı silah, araç ve gereçleri kullandığı anlaşılmaktadır. Harekâta katılan askerler MG3 cinsi makineli tüfek, bazuka tarzı roket, G1, G3, A6, A4 türü piyade silahı, el bombası, top ve tank kullanmıştır.

Kullanılan silah konusunda Ali Haydar ıplak: “Üzerimde MG3 türü makinalı silah ve altı ya da yedi tane el bombası ve bazuka tarzı üç silah taşıyor ve bu silahları kullanıyordum.” dedi (ıplak, 2022).

Bedri Bulut da: “Silah, el bombası ve birçok malzeme üzerimizde vardı.” dedi (Bulut, 2022).

Hasan Yağcı da: “Top ve mühimmatları, G1 uzun namlulu silah, uçaksavar kullanıp, uçaksavara ait dört tane namlu taşıyordum.” dedi(Yağcı, 2022). (Gazimizin askerlik yıllarına ait mühimmatı top namlusuna yerleştirme anına ait fotoğraf için bkz. Ek-16).

Haydar Burcuğa da:“G3 silah kullanıp, üzerimde yedi yüz tane mühimmat taşıyordum.” dedi (Burcuğa, 2022).

Veysel Coşkun da:“A6 ve A4 makineli piyade tüfeği kullandım.” dedi (Coşkun, 2022).

Zeynel Doğan da: “Üzerimde silah olarak G3 ve üç yüz elli tane mühimmat vardı.” dedi(Doğan, 2022).

Ali Rıza Ördek ise: “Tank kullanıyordum.” demekle yetindi (Ördek, 2022).

Tuncelili gazilerimiz Kıbrıs Barış harekâtında Türkiye’de yanlarına aldıkları silahları ve mühimmatları kullanmıştır. Harekât boyunca savaş için gerekli olan bütün silahlara sahip olmuştur. Kara vasıtası olan tank ve askeri araçlarda kullanmıştır.

3.9. Lojistik ve Kişisel İhtiyaçların Karşlanması

Kıbrıs Barış Harekâtı boyunca; barınma, yemek, lojistik ve kişisel ihtiyaçların karşılanmasında genel sıkıntıların olduğu ve bunun gaziler tarafından savaş ortamında doğal karşılanarak eldeki imkânları kullandıkları görülmüştür.

Bu konuda Ali Korkmaz beyanında: “Savaş ortamında yemek veya diğer bütün ihtiyaçların karşılanması gibi durum yoktu.” dedi (Korkmaz, 2022).

Zeynel Apaydın da: “Silahlarımızda sıkıntı yoktu ama asla değiştirebileceğimiz kıyafetlerimiz olmadı. Savaştan dolayı sürekli arazi olduğumuz için sıcak yemekte olmamıştı. Arazide mevzilerde ve evlerde kaldık.” dedi (Apaydın, 2022).

Arazide olmaları sebebiyle tıraş olamama ve banyo yapamadıkları da ifade eden Zeynel Doğan: “Biz üç ay hiç yıkanmadığımız gibi saç sakal birbirine girmişti. Elbiseyi alıyorduk fakat kendi kendine yırtılıyor ve sekiz aylık ayakkabı hala ayağımızdaydı. Bölüğümüzün cephanesi bittiğinde Pertekli bir arkadaş ile cephaneliğe giderek on iki tane

havan mermisi ve üç yüz beş tane G3 mermisi almıştık. Genellikle açtık, on kişiye bir ekmek ve bir tas çorba düşmekteydi. Üç ay hiç yıkanamadığımız gibi ancak bölük komutanın getirdiği makina ile saç sakal tıraşı olduk.” dedi (Doğan, 2022).

Haydar Özalp da: “Bir ay süreyle banyo yapmadığımız gibi ayağımızdaki botu bile çıkarmıyorduk. Çok şükür devlet bizi aç bırakmadığı gibi eksikim ve sağlık sorunun da olmamıştır. Hareket bitince Rumlara ait güzel evlerde bir sene kaldıktan sonra terhis oldum.” dedi (Özalp, 2022).

Gazilerin arazide yer almalarından dolayı ulaşım ve lojistik imkânların kısıtlı olması sebebiyle temel ihtiyaç malzemelerin tüketiminde temkinli oldukları da görülmüştür. Bu konuda Bertal Gökköz’ün ifadesi şu şekildedir: “Savaşta rahat rahat yeme içme gibi bir durum olmadığından çantamızda bulunan kumanyayı idareli bir şekilde tüketiyorduk. Harekât dönemlerinde arazide olduğumuz için barınağımız olmuyordu ancak harekât bittikten sonra birliğimizde bulunan iki kişilik çadırlar ve Girne’de inşaatı bitmiş otelde kalıyorduk (Gökköz, 2022).

Haydar Burcuğa da: “Bazen savaşta aç, susuz kaldığımız gibi uzun süre banyo yapmadığımız da oldu. Bu şartlarda yeme içme olsa da kısıtlı olduğundan mataramda ki su bitmesin diye yudum içerek, kırk sekiz saat idare ettiğim oldu. Harekât boyunca arazide kaldım ancak askerliğimin bitmesine yakın bir köyde yerleşip orada kaldığımız da oldu.” dedi (Burcuğa, 2022).

Arazide kendi imkânları ile bulduğu yiyecekleri ile açlıkları giderdiğini anlatan İsmail Demirbilek: “Harekât esnasında yolların mayınlı olmasından dolayı çok aç kalıp, arazideki keçiboynuzu ve meyve ağaçlarından elde ettiklerimi tükettik. Daha sonra uçaklarla birliğimize kumanya ekmek geldi. Savaş boyunca mevziimizi hiç terk etmediğimiz gibi askeri teçhizatımızın da iyi olduğunu düşünmüyordum.” dedi (Demirbilek, 2022).

Ali Haydar Çıplak: “Biz bisküvi, ekmek ve konserve yedik. Su yüzü görmediğimizden dolayı kıyafet yıkama imkânımız olmadığı gibi saç sakal tıraşı olma durumumuz da yoktu.” dedi (Çıplak, 2022).

Gazilerin savaş öncesi ve sonrası ihtiyaçlarının karşılanmasında farklı durum bildirmektedir. Günlük olarak tüketilen ekmeklerin Türkiye’den karşılanması ve mesafenin uzaklığı sebebiyle küflenmesini Hasan Yağcı beyanında: “Yemek durumu iyi olsa da ekmek Türkiye’den geldiği ve dondurulmadığı için küflenmiş olarak geliyordu. Savaş bitince kurulan seyyar mutfakta sıcak çorba çıkıyordu. Savaş zamanında normal yerleşim yerlerinde

değil arazideki mevzilerde kalıyorduk Mevzide top başında veya uçak savar başında nöbet tutup geri kalanlarımız ise iki kişilik çadırlarda kalıyordu.” dedi (Yağcı, 2022).

Savaş boyunca hiç banyo yapamayan Mehmet Çiçek de: “Yemek konusunda gerçekten sıkıntı olup, yemeğin yanında verilen bir tane ekmek ve bir bisküvi ile idare ediyorduk. Yasak olmasına rağmen arkadaşların getirdiği konservele yiyordum. Savaşın başından sonuna kadar banyo denilen bir şey yoktu” dedi (Çiçek, 2022).

Arazideki gaziler üzerine uçaklardan sigara atılması ve yiyecek sıkıntısı çekmemesini Bedri Bulut şu şekilde anlatmaktadır: “Kıbrıs da yiyecek ve içeceklerle zehir konduğu için dışarıdan karpuz, üzüm, şeftali ve yemek yasaklandı. Kıbrıs Barış Harekâtında üzerimize uçaklardan paraşütle sigara atıldığı gibi helikopterlerle de sürekli yiyecek malzemelerimiz geliyordu. Allah, devletimizden razı olsun yeme, içme, barınma ve sağlık imkânları gayet güzeldi.” dedi (Bulut, 2022).

Askerlerin görev yaptıkları birliklerinde sıcak yemek yapımı için çadırların kurularak içerisinde sivil işçilerin yemek yaptıklarını beyan eden Ali Rıza Ördek:“ Birliğimizde iki kişilik çadırlarda kalıp, kıyafet ve çantamız veriliyordu. Savaşın olmadığı zamanlarda yemek çadırı kurulup, sıcak yemek dağıtılıyordu.” dedi (Ördek, 2022).

İbrahim Kurukafa da: “Askeriyenin verdiği yemek malzemeleri ile siviller bize yemek yapıyordu. Verilen yemekler bir ya da iki kaşık olup, ekmek ise küflenmiş olduğundan yiyecek konusunda sıkıntı çekiyorduk.” demekle yetindi (Kurukafa, 2022). Aydındaki Kıbrıs Gazilerin Gözüyle 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı Üzerine Sözlü Tarih Çalışması adlı tezde Aydınli Kıbrıs gazisi İsmail Ece: “...Harekâtın başladığı ilk bir iki gün yeme içme konusunda sıkıntılar vardı. Yemek yeterli değildi. Küçük peksimet gibi bir şey veriyorlardı ama bunları kötülemek için söylemiyorum. Bunların normal olduğunu söylüyorum. Biz oraya bir göreve gittik o görevi, yemek olsa da olmasa da yapacaktık.” demiştir (Saruhan, 2020.101).

Yeme, içme, banyo, barınma, kıyafet ve mühimmat gibi sıkıntılar ifade edilse de tedavi edildikleri sağlık ocaklarının bulunduğunu ifade eden Veysel Coşkun: “Silah, mühimmat ve kıyafetlerimiz de sıkıntı olmuyordu. Birliklerde çadırdan kurulan hastanelerde hasta olanları alıp tedavi ediyorlardı. Yiyeceklerimiz Türkiye’den geldiği için biraz sıkıntılar oluyordu. Gece gündüz arazide kaldığımızdan dolayı banyo yapacak yerimiz olmadığı gibi barınacak yerimiz dahi yoktu.” dedi (Coşkun, 2022).

Hıdır Yıldırım da: “Savaş zamanında çantamızda bulunan kumanyaları her gün yediğimizden zorluk çekmedik. Mühimmat ve kıyafetlerimizde eksiklik olmayıp, hatta eski

kıyafetlerimizle eğitim yapıyorduk. Diş ağrısı çekerek hastalandığımdan buradaki diş doktorunda muayene bile olmuştum.” dedi (Yıldırım, 2022).

Hasan Yılmaz ise: “Bize yedek kıyafet verildiği gibi sabah, öğle ve akşam yemeği olarak da kumanya veriliyordu. Sağlık ocağımız mevcuttu.” demekle yetindi (Yılmaz, 2022).

Kıbrıs Barış Harekâtında yer alan askerlerin ihtiyaçlarını karşılamada yaşadıkları sorunları genel ifadelerle en kapsamlı şekilde Mehmet Arslan: “Yemek ve diğer ihtiyaçlarımız başka köyden geliyordu. Günün koşullarına göre yemeklerimiz iyi olup; günde üç öğün burada pişiriliyor ve yeniyordu. ekmekler Türkiye’den gemilerle geldiğinden küflenmiş oluyordu yine de çantamıza koyarak idareli kullanmaya özen gösteriyorduk. Çantamızda peksimet, çatal, kaşık, yemek tabağımız, kazma, kürek ve su gibi ihtiyaçlarımız bulunmaktaydı. İçme sularını sabit olarak aldığımız Kırında Köyü’nden tanklara doldurup araçlarla getirip su ihtiyaçlarımızı karşılıyorduk. Sağlık ve diğer malzemelerimiz vardı ayrıca ter kaybını önlemek için hap kullanıyorduk. Bölgenin topraklı olması ve mevziler arasında yer değiştirme ile terliyor ancak temizlik yoktu. Tıraş olmada engel yoktu ancak su olunca tıraş olabiliyorduk. Kıbrıs Türklerinin koyunlarını sulamak için kuyudan su çektiklerini görünce kuyunun yanına giderek oradan aldığım suyla kafamı yıkama başladım. Ancak sabunun köpürmediğini fark ettim ve kendi mataram da ki su ile yıkamak zorunda kaldım.” sözleriyle anlattı(Arslan, 2022).

Tuncelili gaziler, Kıbrıs Barış Harekâtı boyunca temel yaşam malzemeleri ve kişisel ihtiyaçlar konusunda savaş şartlarından dolayı genel itibarıyla sıkıntı yaşamışlardır. Mühimmat ve silah konusunda bir sorun yaşanmamıştır. Askerlerin savaşması için gerekli olan lojistik malzemelerin kritik bir öneme sahip olduğu ifadelerden anlaşılmıştır.

3.10. Mektuplaşma

Geçmiş dönemin şartları düşünüldüğünde iletişim vasıtalarının kısıtlılığı ve teknolojik gelişmenin dar olmasından dolayı mektup iletişimde tek alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Kıbrıs gazilerin anlatımlarına göre Türkiye’deki aileleriyle haberleşmede mektubu tek vasıta olarak kullanılmıştır. Bu konuda Hasan Yağcı: “Ailemi hiç aramadım ancak ailem ve Adana’da yaşayan ağabeyim ve kardeşlerim ile mektup yazarak haberleşiyorduk” dedi(Yağcı, 2022).

Gaziler ve aile arasındaki mektupla haberleşmede en çok sıkıntı çekilen konu mektupların geliş gidiş arasındaki zaman fazlalığı olduğu görülmüştür. Bu konuda Ali

Korkmaz da: “Ailem ile haberleşmemiz ayda bir ya da iki ayda bir gelen mektuplarla oluyordu.” dedi(Korkmaz, 2022).

Zeynel Doğan da: “Ailemle ve eşimle mektupla görüşürdük. Türkiye'den Kıbrıs'a ayda bir mektup gelirdi.” dedi(Doğan, 2022).

Hıdır Yıldırım: “Kıbrıs'ta bulunduğum dört ay yirmi günlük sürede tek bir tane ailemden mektup aldım.” dedi (Yıldırım, 2022).

İbrahim Kurukafa da: “Ailemle iki ayda bir mektuplaşıyordum.” dedi(Kurukafa, 2022).

Mehmet Arslan da: “Savaş zamanında haberleşme zor olduğundan ailem ve eşimle mektuplarımızı barış yapıldıktan sonra alıp veriyorduk.” dedi (Arslan, 2022).

Ali Rıza Ördek ise: “Ayda bir mektupla haberleşiyorduk.” demekle yetindi(Ördek, 2022). Bu ifadelerden ortaya çıkan neticede gazilerimiz mektup konusunda bir aydan fazla süren zaman diliminde yakınlarıyla haberleşme içinde olmuşlardır. Mektup suresi konusunda Ali Korkmaz, Zeynel Doğan, Hıdır Yıldırım ve İbrahim Kurukafa aynı düşünce içinde olmuşlardır.

Gazilerin aileleri ile yaptıkları mektuplaşmada dikkat çekici duygusal olaylarda yaşanmıştır. Bu konuda olayı anlatan Haydar Burcuğa: “O zamanlar telefon kullanılmayıp, mektup kullanıldığı için gelen tüm mektupları önce komutanlar okuyordu. Askerden yeni terhis olan ağabeyim annemin adına benim için güzel bir destansı mektup yazmıştı. Mektupta yer alan ya bir şehit olacaksın ya gazi yoksa hakkımı helal etmem sözlerinden etkilenen bölük komutanı içtimada bütün askerlerin önünde analar ne yiğitler doğuruyor diyerek beni gururlandırdı.” dedi (Burcuğa, 2022).

Tuncelili gazisi olanlardan bazılarının ailesinin okuma yazma bilmemesi ve çeşitli sebeplerden dolayı aileleriyle mektuplaşmadığı görülmüştür. Bu konuda Ali Haydar Çıplak : “Babamın, annemin ve benim okuryazarlığımız bulunmadığı için birbirimize mektup yazamadığımızdan iletişim kuramadık.” dedi (Çıplak, 2022).

Hasan Yılmaz da: “Kıbrıs'ta kaldığım üç ay boyunca ailemden hiç birisiyle haberleşmedim.” dedi(Yılmaz, 2022).

İsmail Demirbilek : “Harekât boyunca ailemle hiçbir şekilde haberleşmedim. Ailem haberimi askerlik şubesi yoluyla almaya çalışmış fakat herhangi bir bilgi alamamıştı.” dedi(Demirbilek, 2022).

Mehmet Çiçek de: “Ben hiç mektup yazmadım. Orası karışıkta savaşta sonra ben yaralandım.” dedi(Çiçek, 2022).

Zeynel Apaydın ise: “Ne bir mektup nede başka bir ulaşım olanağımız yoktu. Sekiz ay kaldım ve ailemle hiç iletişim kuramadım.” demekle yetindi(Apaydın, 2022).

Okuma yazma bilmemeleri yine de bazı gazilerin aileleriyle iletişim kurmasına engel olmamıştır. Bu konuda Haydar Özalp: “Annem, eşim okula gitmediği için çocuklarımın ise yaşlarının küçük olması sebebiyle okuryazarlığı olmasa da haberleşmek için sadece mektup olduğundan ailem ile karşılıklı mektuplaşıyordum.” dedi(Özalp, 2022).

Ailesine mektup göndermediği için öldüğü düşünülen bir gazinin birliğinde görev yapanlar tarafından uyarılması neticesinde ailesine mektup yazdığı görülmüştür. Bu konuda Bertal Gökköz: “Kıbrıs’ta altı ay boyunca aileme mektup gönderemediğim için benim öldüğümü düşünmüşler bende bunu şube müdüründen öğrenince ailem mektup yazarak yaşadığımı bildirdim.” dedi(Gökköz, 2022).

Mektup yazma imkânı bulamayan ancak Kıbrıs’ta bulunduğu süre içerisinde çeşitli şiirler yazan gazi Bedri Bulut: “Mektup imkânım yoktu ancak Kıbrıs’ta boş kaldığımda yazdığım şiirlerim vardı bir tanesini söyleye bilirim.

Ana, bugün 20 Temmuz Kıbrıs'a çıktı ordumuz.
Allah güldürsün yüzümüzü, ana hakkını helal eyle!
Ana, Ecevit’ten haber geldi.
Hiç durmadan vurun dedi.
Albayım şehit oldu,
Ana hakkını helal eyle.
Yunan Yunan kahbe Yunan var mı Türk’e karşı koyan
Mehmetçiktir Türk’ün adı
Vatan için aksın kanı
Damarındaki pis kanı dökeceğiz Kahbenin
Biz bir doğduk, yunanı denizde boğduk.
Güneş gibi yeniden doğduk.
Çekilsene Kahbe Yunan”

Dizeleriyle Kıbrıs Barış Harekâtındaki duygu ve düşüncesini anlattı(Bulut, 2022). Tuncelili gazilerimiz hem sevdiklerinden haber almak hem de iyi olduklarını bildirmek amacıyla aileleriyle haberleşmek gereği duymuşlardır. Geride bıraktıkları aileleriyle sohbet etmek duygu ve düşüncelerini anlatmak için her yolu denemişlerdir. Muhakkak ki bu iletişim kanalı cephedeki askerin maneviyatını güçlü tutmuştur.

3.11. Terhis ve Dönüş

Kıbrıs Barış Harekâtına katılan Tuncelili gazilerin bir kısmı geç de olsa terhis olmuştur. Kıbrıs adasından gemilerle Mersin'e gelmişlerdir. Memleketlerine kendi imkânlarını kullanarak kara yolu ile dönüş yapmışlardır. Tuncelili gazilerimizin bir kısmı askerlik hizmetini tamamlamak için birliklerinde görev yapmaya devam etmiştir. Savaş süresince yaralanan ve hastanede tedavi gören gazilerin de olduğu görülmüştür. Terhis belgelerini alan gaziler, aile ve çevresi tarafından genellikle coşkulu bir karşılamayla karşılanmışlardır. Hatta kendileri için kurbanlar da kesilmiştir. Bunun yanında sade karşılananlar da olmuştur.

Memleketinin uzak olması sebebiyle izin kullanmayan, tatbikata katılacağından dolayı geç terhis olma konusunda endişeli bulunan Ali Korkmaz beyanında: “Kıbrıs'ta görev süresince herkese senelik izin verdiler ve bazılarını on gün moral iznine gönderdiler ancak ben komutana Tunceli'nin uzak olduğunu söyleyerek gitmemekte direndim. Kıbrıs Barış Harekâtı bitmiş hatta askerliğimin yirminci ayında tezkeremiz gelmiş dayanmıştı. Takım Çavuşumuz olan Ali, gece saat 01.00 ya da 02.00 de yanıma gelerek yarın hakiki mermi ile tatbikat olduğunu söyledi. Ben takım çavuşu olan Ali'ye 54-1'lerin tezkeresinin geldiğini komutanla görüşmesini bizleri tatbikattan muaf tutmasını ve terhis etmesi gerektiğini komutana söylemesini istedim. Ali Komutana bu durumu söylemekten çekindiğini görünce beraber komutanın çadırına gittik. Komutan buyurun oğlum ne var deyince ben, komutanım arkadaşların böyle bir talebi var dedikten sonra Komutan, burada mücadele ettiniz yarın bir şey olursa yazık olur diyerek telefonla tugay komutanı ile görüştü ve 54-1'lerin giyinmesini araçlara getirilmesini ve yarın tezkereye gideceklerini söyledi. Bu haberle beraber sanki dünyaya yeni gelmiş gibi gece boyunca sevindik. Tüfek teçhizat teslim ettikten sonra ertesi gün gece beş bin kapasiteli askeri gemiye bindirildik ve sabah Mersin'e indirdiler. Ailem tarafından kurban kesilerek karşılandım.” bunları ifade etmiştir (Korkmaz, 2022). Gazimiz, Tunceli ilinin uzak olacağı endişesi ile izin kullanmayı reddetmiştir. Terhisine az bir vakit kala gerçek mermilerle tatbikat yapmayı tehlikeli bulan gazimiz, bu önerisini komuta kademesine bildirmiş onlar da bu endişeyi makul görerek olası bir kazanın önüne geçmişlerdir. Terhis haberini sevinçle karşılayan gazimiz silah teçhizatlarını bırakarak birliğinden ayrılmıştır.

Kıbrıs'ta bir ay fazla askerlik yapıp geç terhis olan ve ailesi tarafından kurban kesilerek karşılanan Bedri Bulut da: “Kıbrıs'ta dört ay görev yaptıktan sonra terhis günüm

gelmesine rağmen Kıbrıs'ta bir ay fazla görev yaparak terhis oldum. Gemilerle Kıbrıs'tan Mersin'e ulaşınca burada bekleyen coşkulu bir kalabalık tarafından çiçek atılarak karşılanmamız bizi gururlandırdı. Memleketimde ailem ve nişanlımın ailesi tarafından sevinçli bir karşılamamanın yanında gelişim sebebiyle kurban kesildi." dedi (Bulut, 2022).

Kıbrıs'ta İngiliz sterlini maaş alan ve yirmi gün geç terhis olduktan sonra ailesi tarafından kurban kesilen Hıdır Yıldırım ise: "Askerden gecikmeli terhis olduğumuzdan dolayı fazla yaptığımız askerlik süresinin ücretini vererek bizi gönderdiler. Dört ay yirmi gün kadar Kıbrıs'ta görev yaptım ancak yirmi gün gecikmeli terhis oldum. Bu gecikmeli terhis için devlet bana göndermişti. Kıbrıs'tan gemiyle Türkiye'ye getirdiler. Askerlik yaparken bize İngiliz sterlini olarak maaş veriyorlardı. Biriktirdiğim paralarla kendime bir ayakkabı alarak otobüsle memleketime geldim. Ailem ve komşularım beni sevinçle karşılayıp, babam üç tane keçi keserek komşulara dağıtmıştı." dedi (Yıldırım, 2022).

Geç terhis alan gazilerden Ali Haydar Çıplak ise: "Kıbrıs Barış Harekâtından sonra adada dört ay kadar görev aldım. Ancak hemen terhis etmediler çünkü Türkiye'den yeni gelen birlik Kıbrıs'a alışsın diye bekledik. Birliğimden 1974 yılında terhisimi alarak Türkiye'den gelen sekiz katlı gemiye binerek Mersin'e gittim. Eve geldiğimde ailem tarafından sevinçle, komşularım ve arkadaşlarım tarafından ise ziyaret edilerek ve kutlama yapılarak karşılandım." sözleriyle durumu ifade etmiştir (Çıplak, 2022).

Kıbrıs Barış Harekâtına katılan gaziler Türkiye'deki birliği ve ailesi tarafından coşkulu şekilde karşılanmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtına katılan gazilerin bir kısmı terhis belgelerini alarak memleketine ulaştığı görülse de askerlik görevleri bitmediği için Türkiye'ye dönerek birliklerinde askerlik sürelerini tamamlayarak terhis olanlar da bulunmaktadır. Kıbrıs'taki görevleri bitse de askerlik görevini tamamlamak için birliğinde görev yapanlardan Mehmet Arslan: "Kıbrıs'ta on üç ay kaldım ve sonra terhis olarak feribotla Türkiye'ye geldim. Türkiye'ye geldiğimde savaş bitmiş ama 5 km silahlı teçhizatlı 25 dakikada bitirmek suretiyle koşu eğitimleri günlük devam ediyordu. Tunceli'ye geleceğimi ve terhis olacağımı mektupla bildirdikten sonra köydeki akrabalar ve komşular çok büyük bir sevinç ile karşılayınca biz de çok mutlu olduk." dedi (Arslan, 2022). Ferhat Apuhan tarafından oluşturulan 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ve Bingöllü Kıbrıs Gazileri adlı yüksek lisans tezinde bu konu hakkında Gazi Ahmet Bakır: "Kıbrıs'ta yedi ay kaldıktan sonra askerliğimin kalan üç ayını da tekrar Osmaniye'deki birliğime gönderilerek orada bitirdim. "demiştir (Apuhan, 2017, s. 183).

İbrahim Kurukafa da: “20 Temmuzda Kıbrıs’a gittim altı buçuk ay görev yaparak 5 Şubat 1975’de Kayseri’ye geldim. On üç veya on dört aylık askerken Mağusa’dan gemiye hareket ederek Mersin’e geldik. Mersin’den trenle Kayseri’ye gelince birliğimiz ve arkadaşlarımız tarafından güzel bir şekilde karşılandık. Kayseri’de askerliğim devam ederken terhis oldum. Mesleği olana Kıbrıs’ta yerleşme hakkı veriliyordu ancak ben kabul etmedim çünkü kendi memleketine geldiğin zaman insan kendimi huzurlu hissediyordum. Kıbrıs’ta bu haktan yararlanıp yerleşenler oluyordu. Askerlik süresince bize verilen para ile harcama yaparak ihtilaçlarımızı gideriyorduk.” dedi (Kurukafa, 2022).

Türkiye’ye geldiğinde halk tarafından coşkulu karşılamayı anlatan Hasan Yağcı: “Kıbrıs’ta dört veya beş ay kaldıktan sonra silahlarımızı ve askeri malzemelerimizi teslim ederek terhis oldum. Kıbrıs’ta görevli arkadaşlar bizi limanda bekleyen feribota kadar getirdiler. Feribota binmeden üzerimiz arandı ve Mersin limanı indik. Mersin limanında bizi bekleyen halk sevinç çığlıkları atıp Türk bayrakları açarak karşılamışlardı. Ailem ve akrabalarım mutlu sevinci şekilde beni karşıladılar.” dedi (Yağcı, 2022). Hasan Yağcıya ait askerlik fotoğrafı Ek 16 da yer almaktadır.

Ailesi ve çevresi tarafından karşılanmasını Bertal Gökköz ise: “Kıbrıs Barış Harekatında sekiz veya dokuz ay görev yaptıktan sonra birliğimden terhis belgemi alarak terhis oldum. Kıbrıs’ta feribotlara binerek Mersin limanına geldik. Otobüsle Adana- Elâzığ üzerinden Tunceli’ye geldim. Memleketimde coşkulu ve sevinçli bir karşılama olmuştu. Herkes nasılsınız neler yaptınız diye soru soruyor ilgi gösteriyordu.” cümlelerini ifade demiştir (Gökköz, 2022).

Kıbrıs’taki birliklerinden terhis belgelerini alarak kara yoluyla memleketlerine vardıktan sonra aileleri tarafından karşılanmalarını anlatan Ali Rıza Ördek: “Kıbrıs Barış Harekâtı boyunca sekiz ay kadar Kıbrıs’ta kaldım. Birliğimden terhis belgemi alınca sabah vakti Kıbrıs Adasında bekleyen gemilere binerek deniz yoluyla akşam vakti Mersin’e ulaştık. Ailem ve çocuklarım sevinçle karşılayıp ve çok sevinmişlerdi.” dedi (Ördek, 2022).

Hasan Yılmaz da: “Kıbrıs’ta on üç ay görev yaparak 20 Temmuz 1974 tarihinde terhis oldum. Terhis olunca Kıbrıs’tan kalkan gemilerle Mersin’e getirildikten sonra kara yolu ile memleketime geldim. Memleketimde ailem, akrabam ve komşular tarafından karşılandım.” dedi (Yılmaz, 2022).

İbrahim Kurukafa da: “Kıbrıs Barış Harekâtı bitiminde terhis oldum ve Kıbrıs’tan gemilerle Mersin limanına oradan da otobüsle Erzincan’a geldim. Otobüs şoförü para almadı

ve beni çok iyi karşıladılar. Ölüm haberimi bekleyen ailem beni canlı olarak karşılarında görünce çok sevindiler.” dedi (Kurukafa, 2022).

Terhis olacağını ailesine haber vermeden gelen ve sürpriz şekilde ailesi tarafından karşılanmasını Haydar Burcuğa: “24 Temmuz 1974’de göreve başladığım Kıbrıs’tan kırk beş gün süre görev yaparken yaralanıp görevime tekrar devam ettim. Kıbrıs’taki birliğimden terhis olarak gemilerle Mersin’e geldim. Tunceli’ye geleceğimden kimsenin haberi olmadığı gibi kendi imkânlarım ile gece geç saatlerde evime ulaştım. Ailem büyük sevinçle karşılamış olup gündüz ise komşular tarafından ziyaret edilerek karşılandım.” dedi(Burcuğa, 2022).

İzinli olarak memleketinde bulunduğu sırada inzibatlarla yaşadığı tartışmayı anlatan ve terhis belgesini alarak memleketine gelen Haydar Özalp ise : “Kıbrıs’tan Temmuz 1975’te terhis oldum. Kıbrıs Barış Harekâtı bitince on gün izin alarak gemiyle ailemin yanına Türkiye’ye geldim. Tunceli’de ailem ile çarşıda gezerken askeri inzibat durdurarak izin kâğıdımı sorup görmek isteyince biraz tepki gösterdim. İnzibatlara kaçak gelmediğimi izinli olarak savaştan geldiğimi, geri birliğime döneceğim diyerek tartıştığım sırada yanımda ve çevremde bulunan kişiler beni sakinleştirip uzaklaştırmıştı. Tekrar birliğime dönerek terhis belgemi aldım.” dedi(Özalp, 2022).

Kıbrıs’ta kalmak için birçok fırsatların tanındığını ancak ailesinin Kıbrıs’ta kalmaya sıcak bakmamasından ötürü memleketine gelen Zeynel Apaydın da şunları ifade etmiştir: “Kıbrıs Barış Harekâtında sekiz ay görev yaptım. Harekâta yaralanınca tedavimin ardından hava değişimine gönderildim ve dört aya yakın kolum alçıda kaldı. Kıbrıs güzel bir yerdi her türlü meyve olup ev ve beş dönüm arazi veriliyordu ancak ailem istemediği için ve savaş olduğundan ben kabul etmeyerek memleketime dönüş yapmıştım. Gemilerle sekiz saat süren yolculuğun ardından Mersin’e ulaştık. Mersin’den bindiğim otobüsle memleketime ulaşınca köyde ailem ve komşular çok büyük sevinçle karşıladılar.” (Apaydın, 2022).

Asker iken borç verdiği asteğmenin yanına terhis olunca borç verdiği parayı almaya giden Zeynel Doğan da: “Kıbrıs’ta yedi ay kalarak Mart’ın ikisinde terhis oldum. Kıbrıs’tan gece gemi ile saat 22.00-23.00 gibi hareket ederek 24.00’te Mersin’e ulaştık. Mersin’den bir arkadaşım ile Adana’ya yakın bir köyde kaldıktan sonra sabah Adana üzerinden Kayseri’ye giderek daha önceden bankadan gönderdiğim 200 TL’yi hâkim olan asteğmendenden almaya gittim. Parayı alıp Kayseri’den hareket ederek Elâzığ’a geldim bir gece amcamda kalarak sabah Tunceli’deki köyüme geldim. Beni görünce eşim ve ailemden herkes ağlamıştı.” dedi(Doğan, 2022).

Kıbrıs Barış Harekâtında yaralanıp Türkiye’de tedavisi tamamlandıktan sonra terhis olan Mehmet Çiçek: “16 Ağustostan itibaren dört ay süreyle GATA’da beyin cerrahisinde tedavi olmaya devam ettim. On ikinci aydan sonra birkaç ameliyat olarak tedavim son buldu. Sol bacağımda çok ağrılar olsa da doktorlara iyiyim diyerek bir an önce memleketime gitmeyi düşüğümünden kimseye bir şey diyemiyordum. Kıbrıs’ta kalma hakkı tanıldılar ancak ben sevmediğimden ve bir an önce Kıbrıs’tan kurtulmak istediğimden kalmadım. Kıbrıs Barış Harekâtı zamanında Tunceli Askerlik şubesinin önünde uzun kuyruklar olup, lokanta ve kahvehanelerde yemek ve çay ikram edilerek askere gideceklere yoğun ilgi gösterip bağırklarına basıyorlardı.” dedi(Çiçek, 2022).

Tedavi gördüğü hastane tarafından ailesine yanlılıkla ölüm belgesinin ulaşması ardından yaşadıklarını Veysel Coşkun: “Askerliğimin on dördüncü ayında Kıbrıs Barış Harekâtına katılmış ve harekâtın on birinci gününde yaralanmışım. Tedavi için Kıbrıs, Mersin ve Ankara GATA hastanelerinde tedavi gördükten sonra rapor vererek terhis ettiler. Gazi olduğumuz için Türkiye’de güzel karşılamalar oldu. Memlekette ailem yaralı olarak geldiğim için kurban kesti. Kıbrıs’ta yaralanıp Mersin Devlet Hastanesi’ne sevk edildiğimde oradaki doktorlar ölüm tehlikesi var deyince Mersin Devlet Hastanesi’nden aileme ölüm kâğıdımı gönderilmiş bundan dolayı ailem beni ölü olarak biliyormuş.” sözleriyle anlattı (Coşkun, 2022).

Tuncelili gazilerimiz Kıbrıs adasında askerlik sürelerinin bitimine müteakip terhis olmuşlardır. Ancak içlerinden geç terhis olanlarda bulunmaktadır. Bu konuda Bedri Bulut 4 ay, Hıdır Yıldırım 20 Gün ve Ali Haydar Çıplak ise süresini anımsayamadığı gün kadar geç terhis olmuştur.

Kıbrıs Barış harekâtına katılan ve katıldıktan sonra terhis olamayıp, askerlik sürelerini bitirmek için Türkiye’deki birliklerinde görevlerine devam edenlerde olmuştur. Bu konuda Mehmet Arslan ve İbrahim Kurukafa’nın beyanlarından anlaşılmıştır.

Tuncelili gazilerimizden Mehmet Çiçek ve Veysel Coşkun ise Kıbrıs Barış Harekâtına katılmış ve yaralanıp hastanedeki tedavileri ardından terhis olmuşlardır.

3.12. Gazilere Verilen Hak, Maaş ve Madalyalar

Kıbrıs Barış Harekâtına katılan gazilerin KKTC ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından çeşitli madalya ve berat ile ödüllendirilerek maaşa bağladıkları anlaşılmaktadır. Gazilerin farklı tutarda maaş aldıkları beyanlardan anlaşılmaktadır. Bu konuda Ali

Korkmaz:“1983’te çıkan kanun ile 1987’den itibaren miktarını unuttuğum az bir para verdiler. Şuan ise 1600 TL alıyorum.” demiştir (Korkmaz, 2022). Gazimizin ifade ettiği maaş ve diğer özlük hakları ile düzenleme 24.02.1968 tarihinde yayınlanmış 1005 sayılı kanunda istiklal madalyası verilmiş bulunanlara vatani hizmet tertibinden şeref aylığı bağlanması hakkında kanun ile yapılmıştır (T.C. Resmi Gazete, 1968:4497).

Ali Haydar Çıplak da: “Terhis olup, Milli Savunma Bakanlığı’na dilekçe yazdıktan sonra Türkiye’den 200 TL maaş almaya başladım. Kıbrıs Devleti tarafından ise madalya ve berat aldım.” dedi(Çıplak, 2022).

Hasan Yağcı da: “KKTC ve Türkiye tarafından maaş, berat ve madalya verildi. Ayrıca 200 TL maaş verilmişti.” dedi(Yağcı, 2022).

Haydar Burcuğa da: “KKTC ve Türkiye tarafından maaş, berat ve madalya verildi. 1983 yılında Türkiye’den veya KKTC’den bir defaya mahsus toplu para olarak 250 TL ödendi. Sonraki yıllarda maaş aylığı adı altında her ay ödeme yapıldı.” dedi(Burcuğa, 2022).

Mehmet Arslan da: “1974 yılında savaşa katıldıktan sonra 1983 yılında çıkan bir konuyla ‘gazilik unvanı’ ve kanunla beraber maaşa bağlandı. KKTC bize madalya vermişti.” dedi(Arslan, 2022). Tuncelili gazilerin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere T.C tarafından 1983 yılından itibaren maaş verilmiştir (Çıplak, 2022), (Korkmaz, 2022), (Yağcı, 2022) ve (Burcuğa, 2022)

Askerlik görevi devam ederken sterlin para biriminden maaş aldığını İbrahim Kurukafa da: “KKTC bize başarı belgesi ve berat verildi ancak Türkiye’de 25TL vererek kendimizin bastırdığı madalyalarımız var. 2019 yılında KKTC tarafından milli mücadele madalyası verildi. 1975 yılında terhis olduktan sonra 440 TL maaş aldım askerde ise sterlin olarak maaş veriyorlardı.” dedi(Kurukafa, 2022).

Memleketinin yanlış yazılması sonucu maaşını geç alan Zeynel Doğan ise: “Aldığım maaşı bilmiyorum. Benim adıma gelecek maaşı Mazgirt yazılması gerekirken Malazgirt ilçesi yazıldığından dolayı yaklaşık olarak bir sene geç aldım. Kara Kuvvetleri tarafından terhis olunca bir belge veriliyordu. Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bize madalya veriyor.” dedi(Doğan, 2022).

Kendi imkânları ile Tuncelili Muharip Gaziler Derneği olarak para toplayıp madalya alan gazilerde bulunmaktadır. Bu konuda Zeynel Doğan: “KKTC bize başarı belgesi ve berat verdi ancak Türkiye’de para vererek kendi derneğimizin bastırdığı madalyalarımız var. 2019 yılında KKTC tarafından milli mücadele madalyası verildi.” dedi(Doğan, 2022).

Hıdır Yıldırım ise: “KKTC bize başarı belgesi berat verdi ancak Türkiye’de 40 TL vererek kendimizin bastırıldığı madalyalarımız var. 2019 yılında KKTC tarafından milli mücadele madalyası verildi.” dedi(KK10.) Hıdır Yıldırım’a ait Şerit Rozet Beratı Ek 14’te yer almaktadır.

Ali Rıza Ördek, Bedri Bulut ve Haydar Özalp beyanlarında: “KKTC ve Türkiye tarafından maaş, berat ve madalya verildi.” dedi (Ördek, 2022),(Bulut, 2022) ve (Özalp, 2022).

Bu verilen belge ve madalya dışında farklı belgeler alanda olmuştur. Hasan Yılmaz bu konuda: “KKTC ve Türkiye tarafından maaş, berat, iki madalya ve başarı belgesi verildi.” dedi (Yılmaz, 2022).

İsmail Demirbilek: “Türkiye Cumhuriyeti tarafından madalya ve gazilik beratı ile taltif edildim. Ayrıca Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarafından madalya gönderildi.” dedi. (Demirbilek, 2022).

Veysel Coşkun da: “KKTC ve Türkiye tarafından maaş, berat ve madalya verilmiş ancak hastanede tedavi olduğumdan ne zaman ne kadar aldım hatırlamıyorum.” dedi(Coşkun, 2022). Veysel Coşkun’a ait anı beratı Ek 13, madalyalar ise Ek 15’te yer almaktadır.

Bertal Gökköz ise: “2019 yılında KKTC tarafından milli mücadele madalyası ve berat belgesi verildi.” demekle yetindi(Gökköz, 2022).

Tuncelili gazilerimize ait berat ve madalyaların olduğu görülmüştür. Terhis sonrası memleketine dönen gazilerimize diğer şehirlerdeki gazilerimiz gibi (Ayhan, 2012:115) Türkiye Cumhuriyeti tarafından gazilik maaşı verilmiştir. Birçok gazimize memleketlerinde devlet kurumlarında iş bulma kolaylığı da gösterilmiştir. (Kıbrıs Barış Harekâtı bittikten sonra KKTC Cumhurbaşkanılarından Rauf Denktaş ve Ersin Tatar ile Tuncelili Kıbrıs Gazilerimizin ziyaretine ait fotoğraflar için bkz. Ek 18.19,20 ve 21).

3.13. Gazilerin Savaş Hakkındaki Düşünceleri

Gaziler Kıbrıs Barış Harekâtında güçlü manevi duyguların etkisi altında hareket ettiklerini ve yaşadıkları savaş ortamının terhis sonrası hayatlarını etkilediklerini anlatmaktadır. Bu konuda Ali Korkmaz: “İnsanlar bizi nasıl anlatırsa anlatsın vatana göz diken ailem olsa bile Tuncelililer olarak vatanımızı severek sahip çıkarız. Her şey için her şeye rağmen yurtdışı barış dünyada barış.” dedi(Korkmaz, 2022).

Ali Haydar ıplak da: “Savaş kötü bir duygu tabi askerlik bittikten sonra eski kalan hayatıma yaşamaya devam ettim.” dedi(ıplak, 2022).

Savaşın her türlüsünün kötü olduğunu ancak hayatta kalmak için mücadele etmenin kararlılığını anlatan Hasan Yağcı da: “Askerlik sonrası birkaç ay çalışmadan gezerek ve savaşın etkilerini hissederek günlük hayatta hissederek yaşadım. Savaşı Allah bir daha göstermesin zor günlerdi ama savaş alanı emir geldi mi ya o seni öldürecek ya sen onu öldüreceksin diyerek hareket ediyorduk.” dedi(Yağcı, 2022).

Hıdır Yıldırım da: “Türk milleti kadar hassas bir millet olmadığı gibi vatanımız milletimiz sağ olsun. Türk askeri cesur devletimiz ise güçlüdür.” dedi(Yıldırım, 2022).

Sağ salim döneme endişesi ile Türkiye’deki tanıdıkları ile vedalaşıp ayrılan İbrahim Kurukafa da: “Kıbrıs’ta görev yapan arkadaşlarımız Türkiye’ye sağ sağlım tekrar dönüş yapamayacaklarının endişesi vardı. lmle karşı karşıya kalacağımdan Türkiye’deki herkesle vedalaştım.” dedi(Kurukafa, 2022).

Halkın Kıbrıs gazilerine olan ilgisini Mehmet Arslan da: “Manevi olarak çok büyük etkisi olmaktaydı. Halk, Kıbrıs Gazisi olarak görüp Kıbrıs Savaşı’na katılmış diyerek büyük saygı gösteriyorlardı.” demiştir(Arslan, 2022). Gazilerin geçmişte yaşadıkları olaylar hakkında farklı değerlendirmeleri olduğu ifadelerinden anlaşılmıştır.

Tuncelili Kıbrıs Gazilerimizin anlatıları 13 başlık altında değerlendirilmiştir. Türkiye tarafından 20 Temmuz 1974 tarihinde başlatılan Kıbrıs Barış Harekatı’na Tunceli’den katılan 17 gazimiz savaş hakkındaki düşüncelerini ifade etmişlerdir. Farklı zgemişlere sahip olan bu insanlar yer yer zuhur eden bazı eksikler ve olumsuzluklara rağmen Kıbrıs Barış Harekâtındaki görevlerini başarı ile bitirmişlerdir. Gaziler, savaş süresince yaşadıkları olaylar ne derece büyük olursa olsun aileleriyle olan bağlarını ve geri dönüş hayallerini hep canlı tutmuştur. Tuncelili gazilerin düşünce olarak ortak buluştuğu nokta ise Türkiye’nin Kıbrıs müdahalesinin yerinde ve haklı olduğunu belirtmeleridir. Beyanlarından anlaşıldığı üzere bütün gaziler zorlu savaş şartlarına rağmen Kıbrıs Barış Harekâtında stn cesaret ve kahramanlık rneği göstermişlerdir.

4. SONUÇ

Akdeniz'in doğusunda bulunan ve stratejik konumda olan Kıbrıs adası M.Ö ve M.S birçok devletin hâkimiyeti altında kalmıştır. Ada da farklı etnik unsur ve dini inançların yaşandığı görülmüştür. Osmanlı Devletini hâkimiyeti ile adada var olan Rum nüfusu ile beraber Türk nüfusu da artmıştır. Osmanlı Devletinin Rusya ile yapılan savaştan mağlup olarak ayrılması Kıbrıs adasının İngiliz egemenliğine geçmesine neden olmuştur. 1960 yılında Türk ve Rumlardan oluşan bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur. Rumlar, ENOSİS planlarının önündeki en büyük engel olarak gördükleri Türklere karşı şiddet ve terör olaylarını başlatmışlardır. Rumlar, Kıbrıs Türklerini köy ve şehirlerde kadın, erkek, yaşlı ve çocuk ayrımı yapmadan öldürmüştür. Türkiye, Kıbrıs'ta yaşanan olaylara sessiz kalmamış, adada barış temelli çözüm üretmek adına Avrupa ülkeleri ve ABD ile birçok siyasi girişim başlatmıştır. Diplomatik girişimlerin sonuçsuz kalmasıyla Garantör devletlerden biri olan Türkiye anlaşma maddeleri gereği olarak Kıbrıs Türklerini korumak ve adaya barış getirmek için 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs Barış Harekâtını başlatmış ve başarılı bir şekilde tamamlamıştır.

Aradan geçen elli seneye rağmen günümüze değin Kıbrıs Barış Harekâtına katılmış gaziler hakkında Türkiye'de yeterli sözlü tarih çalışması bulunmamaktadır. Bu konudaki yapılmış çalışmalar ise genel itibariyle lisansüstü çalışmalardan meydana gelmektedir. Tuncelili Kıbrıs gazileri üzerine herhangi bir çalışmanın olmayışı ise kaleme alınan bu çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Tuncelili gazilerimiz 1974 senesinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin diğer birlikleriyle beraber Kıbrıs Barış Harekâtına katılarak bu mücadelenin içinde yer almışlardır. Tunceli ilinden 20 Temmuz 1974 tarihli Kıbrıs Barış Harekâtına 193 kişi katılmış ve bu askerlerden 3'ü şehit olmuştur. Çalışmamızın örneklemine Tunceli Muharip Gaziler Derneğine kayıtlı 30 Kıbrıs Gazisi oluşturmaktadır. Çalışmaya dahil edilmeyen Tunceli nüfusuna kayıtlı diğer gazilerimizin başka şehirdeki derneğe kayıtlı olduğu gibi hiçbir derneğe kayıtları olmadığı veya vefat ettiği düşünülmektedir.

Kıbrıs Türklerine yapılan terör olaylarına tepkisiz kalmayan Türk vatandaşları toplumsal tepki göstererek ve birçok ilde mitingler yapmıştır. Tunceli ilinde yaşayan vatandaşlar Kıbrıs Barış Harekâtına katılmak için askerlik şubelerinde sıra oluşturdıkları gazilerin beyanından anlaşılmıştır. Tunceli ili 193 kişi ile Kıbrıs Barış Harekâtında yer

almıştır. Kıbrıs Barış Harekâtına katılan Tuncelili gazilerimizin hepsi askerlik görevini yaparken ve belli zaman aralıklarla Kıbrıs'ta görev yapmışlardır.

Kıbrıs Barış Harekâtı Tuncelili gazilerimize birliklerinde toplu şekilde tebliğ edilmiştir. Gazilerimizden harekâta katılanların yaş, memleket, görev alanı ve rütbelerinin dikkate alınmadığı görülmüştür. Bireysel olarak gönüllü olmak isteyen olsa da birliklerin bütünlüğü esas alındığından toplu olarak Kıbrıs Barış Harekâtına katıldıkları görülmektedir.

Kıbrıs Barış Harekâtına katılan Tuncelili 17 gazimiz ile yapılan görüşme sonucunda birçok soruda farklı cevaplar alınmıştır. Gazilerimiz, Kıbrıs meselesini radyo dinleyerek ve sohbet ortamında öğrenmiştir. Gazilerin, televizyon ve telefonun kullanma imkânlarının sınırlı olmasından dolayı Türkiye de gelişen olaylar hakkında sağlıklı bilgileri yoktur.

Tuncelili gazilerimiz Kıbrıs Barış Harekâtına katılacak olmalarını gurur, sevinç ve az da olsa endişe içinde karşılamış olsalar da verilen görevden imtina etmemişlerdir. Gazilerimizin heyecanı Türk halkına yansımış ve askerler uğurlanırken halk tarafından birçok yiyecek ve içecek askerlere ikram edilmiştir. Bu tablo millet devlet bütünleşmesinin en güzel örneğini oluşturulmuştur.

Türkiye'nin Kıbrıs adası ile mesafesi dikkate alındığında Kıbrıs'a daha yakın olan Adana, Mersin ve Antalya illerindeki deniz limanları ve kalkış pistleri Kıbrıs Barış Harekâtı'na gönderilecek askerler için en uygun intikal alanları olmuşlardır. Tuncelili gazilerimiz savaş ortamında hava ve deniz araçları ile başarılı bir çıkarma yapmıştır.

Tuncelili Gazilerimiz Türkiye'nin farklı bölgelerden 6'sı helikopter ile intikal ettirilerek, 4'ü Kayseri'den kalkan uçaktan paraşütle atlayış yaptırılarak ve 7 gazinin de çıkarma gemisiyle Kıbrıs Barış Harekâtına katıldıkları anlaşılmıştır. Gazilerin Kıbrıs çıkarması çetin savaş ortamında gerçekleşmiş ve düşmanla girilen savaş ortamında şehit ve yaralıların olduğu görülmüştür. Ayrıca engebeli arazi şartları ve sıcak iklimde harekâttaki ilerlemeyi zorlaştıran en önemli unsurlardan biri olmuştur. Tuncelili Gaziler, Kıbrıs Barış Harekâtında Rum vatandaş ve askerleri ile karşılaştıklarını, ayrıca Kıbrıs mücahitleri ile beraber mücadele ettiklerini ifade etmişlerdir. Gazilerin ifadelerinden Kıbrıs Türklerinin mücadeleye olan ilgilerinin yüksek olduğu anlaşılmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtına katılan askerlerin farklı görevleri olduğu, farklı silah, araç ve gereçleri kullandığı görülmektedir. Kıbrıs Harekâtı boyunca barınma, yemek, lojistik ve kişisel ihtiyaçların karşılanmasında genel sıkıntıların olduğu ve bunun gaziler tarafından savaş ortamında doğal karşılanarak eldeki imkânları kullandıkları görülmüştür. Kıbrıs Gazileri Türkiye'deki aileleriyle

haberleşmede mektubu vasıta olarak kullanmışlardır. Ancak mektuplaşmanın uzun zaman aralıklarıyla yapıldığı görülmüştür.

Kıbrıs Barış Harekâtına katılan askerlerden bir kısmı geç de olsa terhis olmuşlar ve gemilerle Mersin'e ulaşmışlardır. Mersin'den memleketlerine kara yolu ile ulaşan olduğu gibi askerlik hizmetini tamamlamak için birliklerinde görev yapan ve hastanede tedavi gören gazilerin de olduğu öğrenilmiştir. Gaziler terhislerini genel itibariyle ailesi ve çevresi tarafından coşkulu bir karşılanmayla kutlamışlardır. Gaziler, KKTC ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından çeşitli madalya ve berat ile ödüllendirilerek maaşa bağlanmışlardır.

Sonuç olarak Türkiye, Kıbrıs Türklerine uygulanan zulümlere sessiz kalamazdı. Kıbrıs Türklerinin kaderine terk edilemeyeceğini dünyaya göstermiştir. Türk halkının bunu içselleştirip destek vermeleri ise Kıbrıs'ın kaderine terk edilemeyeceğinin örneği olmuştur. Ailelerini ve doğup büyüdüğü toprakları bırakarak TSK'da askerlik görevini yapan binlerce Türk vatandaşı arasında yer alan Tuncelili Kıbrıs Gazileri milli değerler uğruna zor şartlarda mücadele etmişlerdir. Memleketimizin en güzel illeri arasında yaşayan Tuncelili gazilerimiz bu uğurda şehit olmuş, yaralanmış ve gazi olarak vazifelerini tamamlamışlardır.

5. KAYNAKLAR

- Akgün, S., Şahin, S., Şahin, E.,** 2020. Harekat ve neşriyat: Diyanet gazetesinde 1974 Kıbrıs Barış Harekatı söylemi. *Bilimname*, 41:515-549.
- Akşin, A.,** 2019. Atatürk'ün Dış politika ilkeleri ve diplomasisi. Salmat Basım, Ankara, 345s.
- Alasya, H.,** 2002. Kıbrıs İngiliz işgali ve idaresi. *TDV İslam Ansiklopedisi* (s.279-382). içinde İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Algür, B.,** 2020. Kıbrıs ve Doğu Akdeniz'deki son uluslararası gelişmeler ışında değişen Türkiye, ABD ve NATO politikaları. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 55-70.
- Apuhan, F.,** 2017. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ve Bingöllü Kıbrıs Gazileri. *Yüksek Lisans Tezi*, Yüzüncüyıl Üniversitesi, Van, 221s.
- Arık, U.,** 2011. Kıbrıs krizi. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3-21.
- Armaoğlu, F.,** 1996. Amerikan belgelerinde Kıbrıs sorunu 1958-1959). *Belleten*, 60(229): 745-782.
- Armaoğlu, F.,** 2020. 20.Yy. Siyasi tarihi. Optimum Basım, İstanbul, 752s.
- Armaoğlu, F.,** 2021. Türk siyasi tarihi. Optimum Basım, İstanbul, 320s.
- Apaydın, Z.,** Kişisel görüşme, 09.03.2022.
- Arslan, M.,** Kişisel görüşme, 02.02.2022.
- Aybak, S.,** 2017. 1950-1983 yılları arasında Kıbrıs sorunu ve TBMM yankıları. *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara, 201s.
- Ayhan, B.,** 2012. Samsundaki Kıbrıs Gazilerin gözüyle 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı üzerine bir sözlü tarih çalışması. *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Tokat, 144s.
- Babaoğlu, R.,** 2018. Türkiye'nin Kıbrıs politikasının evriminde bir dönüm noktası: Londra Konferansı (29 Ağustos-6 Eylül 1955). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 18:323-347.
- Baydili, İ., Beyzade, Ç.,** 2021. Darbeden harekata Kıbrıs; Kıbrıs Barış Harekatına yönelik kamuoyu oluşum sürecinde yazılı basının rolü. *İnif E-Dergi*, 6(2):386-408.
- Beter, S.,** 2021. Kıbrıs Barış Harekatı ve İçgırlı Kıbrıs Gazileri. *Yüksek Lisans Tezi*, İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı, 176s.
- Bedri, B.,** Kişisel görüşme, 15.03.2022.
- Bertal, G.,** Kişisel görüşme, 15.03.2022.
- Burcaağa, H.,** Kişisel görüşme, 10.03.2022.

- Caunce, S.,** 2011. Sözlü tarih yerel tarihçi (A. Y. Bilmez Bülent Can, Çev.). Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 235s..
- Çeçen, A.,** 2003. Kıbrıs: dünyanın ortasında bir uçak gemisi. *Aydınlanma 1923 Bağımsız Kemalist Düşün Dergisi*, 45:39-42.
- Çelik, C.,** 2021. Doğu Akdeniz’de yeni enerji politik: Türkiye’nin bölgeyi Jeostratejik ve Jeopolitik değiştirme potansiyeli. *Yüksek Lisans Tezi*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep, 96s.
- Çelikpala, M.,** 2021. Ders 1 Jeostrateji nedir. <https://www.globacademy.org/topic/ders-1-jeostrateji-nedir>, 10 Ocak 2024.
- Çevikel, N.,** 1994. Osmanlı idaresi altındaki Kıbrıs’ın siyasi sosyal ve iktisadi tarihi(1571-1878). *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 142s.
- Çıplak, H. A.,** Kişisel görüşme, 02.03.2022.
- Çiçek, K.,** 2002. Kıbrıs. *TDV İslam Ansiklopedisi* (s.378-380). içinde İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Çiçek, M.,** Kişisel görüşme, 21.03.2022.
- Çoşkun, A., Sivridağ, A., Karaca, Y., Özkılıç, A., Atık, V.,** 2020. Kaynaklarıyla Osmanlı coğrafyası yer adları sözlüğü. Seçil Ofset, İstanbul, 904s.
- Çoşkun, V.,** Kişisel görüşme, 02.02.2022.
- Çoşkun, Y.,** 2020. Kıbrıs Türk Federe Devleti’nin (1975) kuruluş ilanına İngiliz parlamentosunun tepkisi. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, (37):1-19.
- Danacıoğlu, E.,** 2001. Geçmişin izleri yanıbaşımızdaki tarih için bir klavuz. Türkiye ekonomik toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 215s.
- Demirbilek, İ.,** Kişisel görüşme, 25.03.2022.
- Denizli, A.,** 2014. Kıbrıs Barış Harekatı (20 Temmuz 1974). Berikan Ofset Matbaacılık, Ankara, 171s.
- Doğan, Z.,** Kişisel görüşme, 02.02.2022.
- Duran, A.,** 2020. Prof.Dr. Abdulhaluk Mehmet Çay 35.yıl armağan kitabı. İksat Yayınevi, İstanbul, 171s.
- Ercan, M., Kılınç, M. C.,** 2020. Bölgesel ve küresel aktörlerin ortadoğu merkezli Doğu Akdeniz politikaları Kıbrıs çatışması ve Libya Mutabakatı. *Anadolu Strateji Dergisi* 15-28.
- Göktürk, B. T.,** 2008. Politik, ekonomik ve stratejik konular perspektifinde merkezi Asya ve Kuzey Kıbrıs uluslararası konferansı. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 7(16-17):335-363.
- Gülen, A.,** 2012. İnönü hükümetlerinin Kıbrıs politikası (1961-1965). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*(50): 389-428.

- Güler, E.**, 2020. Basında Rauf Raif Denktaş ve Kıbrıs mücadelesi. *Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 3(2): 96-112.
- Gürsoy, C. R.**, 2002. Kıbrıs. *TDV İslam Ansiklopedisi* (s.369-371). içinde İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- İnalçık, H.**, 2020. Osmanlı impatorluğunda toplum ve ekonomi. Optumum Basım, İstanbul, 458s.
- İnan S.**, 2024. Sözlü tarih. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/sozlu_tarih, 12 Şubat 2024.
- T.C. Resmi Gazete**, İstiklal madalyası verilmiş bulunanlara vatani hizmet tertibinden şeref aylığı bağlanması hakkında kanun. (1005 Kanun Numarası) 24.2.1968,5-7.649
- Kapacı, D.**, 2020. 1974 Kıbrıs hava harekatı. *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi (UTAD) The Journal of International History Researches*, 82-104.
- Kaya, Y., Bülent, Y.**, 2018. Demokrat parti döneminde Kıbrıs sorunu. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2):215-229.
- Kazıcı, Z.**, 2015. Osmanlı fethinden sonra Kıbrıs halkına yapılan muamele. *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, 1:39-47.
- Keser, U., Ak, G.**, 2018. Kıbrıs sorunu ve hukuki bağlamında Doğu Akdenizde yapılması gerekenler. *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 95-107.
- Kılıç, E.**, 2019. Kıbrıs Barış Harekatı ve Erzincanlı Kıbrıs Gazileri. *Yüksek Lisans Tezi*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 125s.
- Korkmaz, A.**, Kişisel görüşme, 21.02.2022
- Korkmazer, S.**, 2014. Lala Mustafa Paşa ve Kıbrıs'taki vakıflar. *Yüksek Lisans Tezi*, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 102s.
- Mutlu, H.**, 2007. Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı. *Yüksek Lisans Tezi*, Hacattepe Üniversitesi, Ankara, 189s.
- Kurukafa, İ.**, Kişisel görüşme, 21.02.2022.
- Orhun, F. Ç.**, 2017. Doğu Akdeniz enerji kaynaklarının Kıbrıs sorununa muhtemel etkileri. *Vakanüvis Uluslararası Tarih Araştırma Dergisi*, (2):36-54.
- Ortaylı, İ.**, 2020. Türklerin Tarihi. Optumum Basım, İstanbul, 297s.
- Ortaylı, İ.**, 2021. Türklerin Tarihi 2. My Matbacılık, İstanbul, 284s.
- Ördek, H. A.**, Kişisel görüşme, 02.03.2022.
- Özalp, H.**, Kişisel görüşme, 27.02.2022.
- Özaper, M.**, 2021. Kıbrıs meselesinin yerel basına yansımaları(1950-1960). *Van Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütü Dergisi*, 325-346.
- Özmen, S.**, 2018. Kıbrıs Türklerinin kökeni ve sosyo kültürel özellikleri. *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 2:21-33.

- Sanlı, N.**, 2019. Kıbrıs olayları (1950-1974) ve Mersin Kıbrıs Gazileri. *Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, 258s.
- Saruhan, A.**, 2020. Aydındaki Kıbrıs Gazilerinin gözüyle 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı üzerine sözlü tarih çalışması. *Yüksek Lisans Tezi*, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, 159s.
- Savrun, E.**, 2019. Birleşmiş Milletler güvenlik konseyi 186 sayılı kararından Johnson mektubuna Türkiye'nin Kıbrıs politikaları. *Uluslararası Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(12):1110-1133.
- Serter, V. Z.**, 2014. Adım adım Kıbrıs Cumhuriyeti(1960-1963). Genelkurmay Basımevi, Ankara, 637s.
- Şenyol, Ç.**, 2018. Muğla Kıbrıs Gazilerine göre Kıbrıs Barış Harekâtı ve sosyal bilgiler öğretimindeki yeri. *Yüksek Lisans Tezi*, Muğla Üniversitesi, Muğla, 98s.
- Tekin, F.**, 2020. Türkiye'deki siyasal partilerin Kıbrıs sorununa yaklaşımları: 2002-2020. *Anadolu Strateji Dergisi*, 71-87.
- Terzi, F., Asal, U.**, 2021. Doğu Akdeniz'deki gelişmelerin Kıbrıs sorununa yansıması: enerji Jeopolitiğinde yeni dönem ve Jeostratejik dönüşüm. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(40):2869-2895.
- Türkiye, M, G, D.**, 2019. Türkiye Muharip Gaziler derneği dernek el kitabı. Türkiye Muharip Gaziler Derneği Yayınları, Ankara, 16s.
- Tuncer, H.**, 2017. Türk dış politikası (Cilt 2). Ertem Basım, Ankara, 826s.
- Turan, O.**, 2018. Selçuklular ve İslamiyet. Ötüken Neşriyat, İstanbul, 232s.
- URL-1**, 2024. <https://tarihvakfi.org.tr/proje/sozlu-tarih-calismalari>. sozlu tarih nedir. 06 Ocak 2024.
- URL-2**, 2022. <https://sozluk.gov.tr>. Jeopolitik. 30 Şubat 2022.
- URL-3**, 2017. <https://pio.mfa.gov.ct.tr>. coğrafi-bilgiler. 30 Ocak 2022.
- URL-4**, 2022. <https://bau.edu.tr/haber/15966>. dogu akdenizdeki hidrokarbon rezervleri-turkiyenin 572 yıllık ihtiyacini karsiliyor. 30 Ocak 2022.
- Vatansever, M.**, 2012. Kıbrıs sorunun tarihi gelişimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12:1487-1530.
- Yaycı, C.**, 2012. Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanlarının paylaşılması sorunu ve Türkiye. *Bilge Strateji*, 4(6):11-70.
- Yağcı, H.**, Kişisel görüşme, 15.03.2022.
- Yıldırım, H.**, Kişisel görüşme, 09.03.2022.
- Yıldırım, H. O., Atik, V., Cebecioğlu, M., Çağlar, H., Okutan, M., Mustafa, S., Yücedağ, İ.**, 2000. Osmanlı idaresinde Kıbrıs. İstanbul, 428s.
- Yılmaz, H.**, Kişisel görüşme, 15.03.2022

Yüksel, D. Y., 2018. Kıbrıs'ta yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı (1957-1964).
Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi (98): 311-376.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Tanju DUMAY

Yabancı Dil: İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı:Çiçekdağı/20.07.1989

E-Posta: sari_zeybek_40@hotmail.com

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

2012 yılında Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü'nden Mezun oldu.

Yayınları ve/veya Bilimsel/Sanatsal Faaliyetleri: Yoktur.

Ödülleri: Yoktur.

Mesleki Birlik/Dernek/Kuruluş Üyelikleri: Yoktur.

EKLER

EK 1. Tunceli Muharip Gazileri Dernek Başkanı ve Tuncelili Kıbrıs Gazisi Mehmet ARSLAN

EK 2. Tunceli Kırbrıs Gazileri Zeynel DOĞAN (solda) ve Ali KORKMAZ (sağda)

EK 3. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Hıdır YILDIRIM

EK 4. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Veysel COŞKUN

EK 5. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Zeynel APAYDIN

EK 6. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Ali Rıza ÖRDEK

EK 7. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Ali Haydar ÇIPLAK

EK 8. Tuncelili Kıbrıs Gazileri Bertal GÖKKÖZ (sağda) ve Hasan YAĞCI (solda)

EK 9. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Mehmet ÇİÇEK

EK 10. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Bedri BULUT

EK 11. Tuncelili Kıbrıs Gazisi İsmail DEMİRBİLEK

EK 12. Tuncelili Kıbrıs Gazileri ile Söyleyişı

EK 13. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Veysel COŞKUN'a ait Anı Beratı

EK 14. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Hıdır YILDIRIM'a ait Şerit Rozet Beratı

EK 15. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Veysel COŞKUN’a ait Madalyalar

EK 16. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Hasan YAĞCI'ya ait Askerlik Fotoğrafi

EK 17. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Mehmet ÇİÇEK'e Ait, Hastanede Tedavi Olduğu Güne Ait Fotoğraf

EK 18. Tuncelili Kıbrıs Gazilerinin 2022 Yılı Kıbrıs Ziyaretinden Fotoğraf

EK 19. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Mehmet ARSLAN'ı ve Beraberindeki Kıbrıs Gazilerini
KKTC Cumhurbaşkanı Ersin TATAR'ın Heyetle Karşılması

EK 20. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Mehmet ARSLAN ve KKTC Cumhurbaşkanı Ersin TATAR'ın 2022 Yılına ait Fotoğrafi

EK 21. Tuncelili Kıbrıs Gazisi Mehmet ÇİÇEK ve KKTC Cumhurbaşkanı Rauf DENKTAŞ'a ait Fotoğraf

EK 22. Mülakat Soruları

1. Kendinizi tanıtır mısınız?
2. Askere gitmeden önceki hayatınız hakkında bilgi verir misiniz?
3. Askerliğe alınma süreciniz, görev yeriniz ve göreviniz ile ilgili bilgi verir misiniz?
4. Kıbrıs Barış Harekâtı, size birliğinizde nasıl tebliğ edildi ve neler hissettiniz?
5. Adadaki Rumların yaptığı katliam ve planları hakkında bilgiye sahip miydiniz, birliğinizden bu konu ile ilgili size bilgi verildi mi?
6. Kıbrıs Barış Harekâtı kapsamında size ve birliğinize hangi görev verildi?
7. Adaya hava yolu veya deniz yoluyla mı sevk edildiniz? Muharip savaş vasıtanız ve silah teçhizat durumunuz hakkında bilgi verir misiniz?
8. Kıbrıs Adasına çıkarma hangi savaş şartlarında gerçekleşti? Size verilen görevi yerine getirirken ne gibi zorluklar yaşadınız?
9. Adadaki Rum vatandaşları veya askerleriyle karşılaştınız mı? Karşılaştığınızdaki düşünce ve davranışlarınız nelerdi?
10. Kıbrıslı Türkler sizi nasıl karşıladı?
11. Kıbrıs harekâtı boyunca lojistik ve ikmal malzemeniz olan silah, mühimmat, kıyafet, yeme, içme, sağlık ve barınma koşullarınız hakkında bilgi verir misiniz?
12. Kıbrıs'ta ne kadar görev aldınız, Kıbrıs Barış Harekâtı boyunca sizi etkileyen olay nedir?
13. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında hiç tehlike atlattınız mı?
14. Sizin veya birliğinizdeki askerlerden birinin yaralanma veya şehit olma durumu oldu mu?
15. Kıbrıs Harekâtında yaşadığınız unutamadığınız bir anınız var mı?
16. Harekât boyunca aileniz ile ne sıklıkla ve nasıl haberleşiyordunuz?
17. Kıbrıs'tan hatıra olarak aldığınız bir eşya veya orda çekilmiş fotoğrafınız var mı?
18. T.C Devleti ve Kıbrıs Devleti tarafından size gazilik beratı, belge, ödül veya madalya verildi mi gazilik maaşını ne zaman ve ne kadar aldınız?
19. Kıbrıs Barış Harekâtının sona ermesi sonrası Türkiye'ye nasıl ulaştınız ve aileniz, vatandaş tarafından ve devlet tarafından nasıl karşılandınız?
20. Askerlikten ne zaman terhis oldunuz ve terhis sonrası yaşamınızda neler değişti?

EK 23. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 10.05.2022-51993

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURULU KARARLARI

Oturum Tarihi
28.04.2022

Oturum Saati
14:00

Karar No
10

Oturum Sayısı
2022/07

Kurulumuz 28.04.2022 tarihinde saat 14:00'da Kurul Başkanı Prof. Dr. Fulya Benzer başkanlığında, aşağıda imzaları bulunan kurul üyelerinin katılımlarıyla toplanarak gündemdeki konuları görüşmüş ve aşağıdaki kararları almıştır.

KARAR NO 2022/07-10:Yüksek Lisans Öğrencisi Tanju DUMAY'ın 22/03/2022 tarihli ve E. 47814 sayılı başvurusuna istinaden;

Munzur Üniversitesi Tarih Bölümünde Yüksek Lisans yapan Tanju DUMAY ve danışmanlığını yapan Doç. Dr. Aziz ALTY'a ait "Tuncelili Gazilerin Anlatılarında Kıbrıs Barış Harekati" konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Kararın gereği için Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığına sunulmasına karar verilmiştir.

EK 24. Araştırmaya Gönüllü Katılım Formu Şablonu

Bu şablon bir gönüllü katılım formunda olması gereken minimum bilgiyi içermektedir. Araştırmanın doğasına göre değişiklikler (örneğin “anket” yerine “çalıştay”, “görüşme” demek gibi) veya eklemeler (örneğin ses kaydı alınacağını söylemesi gibi) yapılması gerekebilir.

Bu araştırma, Tarih Bölümü öğretim elemanlarından Doç. Dr. Aziz ALTI ve Yüksek Lisans Öğrencisi Tanju DUMAY tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu form size araştırma koşulları hakkında bilgilendirmek için hazırlanmıştır.

Çalışmanın Amacı Nedir? Araştırmanın amacı Tuncelili Kıbrıs Gazilerin Anlatımı ile Kıbrıs Barış Harekâtı’dır. Araştırmaya katılmayı kabul ederseniz, sizden beklenen, Ses Kayıt yöntemi ile görüşme yapmanızdır. Bu çalışmaya katılım ortalama olarak 30 dakika sürmektedir.

Bize Nasıl Yardımcı Olmanızı İsteyeceğiz? Kıbrıs Barış Harekâtında Yaşadığınız gelişmeleri anlatmanız

Sizden Topladığımız Bilgileri Nasıl Kullanacağız? Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük temelinde olmalıdır. Ankette, sizden kimlik veya kurum belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız, sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Katılımcılardan elde edilecek bilgiler toplu halde değerlendirilecek ve bilimsel yayımlarda kullanılacaktır. Sağladığınız veriler gönüllü katılım formlarında toplanan kimlik bilgileri ile eşleştirilmeyecektir.

Katılımınızla ilgili bilmeniz gerekenler: Tuncelili Kıbrıs Gazilerin Anlatımı ile Kıbrıs Barış Harekâtı konusu Gazilerin anlatımı ile işleneceğinden risk içermemektedir.

Katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Böyle bir durumda çalışmayı uygulayan kişiye, çalışmadan çıkmak istediğinizi söylemek yeterli olacaktır. Çalışma sonunda, bu araştırmayla ilgili sorularınız cevaplanacaktır. Konunun anlatılması ile yazılı kaynak olarak gelecek kuşağa aktarılacaktır.

Araştırmayla ilgili daha fazla bilgi almak isterseniz: Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Araştırma hakkında daha fazla bilgi almak için Tarih Bölümü öğretim üyelerinden Doç.Dr.Aziz ALTI ile iletişim kurabilirsiniz.

Yukarıdaki bilgileri okudum ve bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum.

(Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

İsim Soyad

Tarih

İmza

---/---/---

EK Resim 1A. Türkiye Muharip Gaziler Derneğ'in ait Kıbrıs Barış Harekatına Katılan Türkiye Geneli Kıbrıs Gazilerin Listesi

İLLERE GÖRE KIBRIS BARIŞ HAREKATINA KATILANLAR VE ŞEHİT DURUMU (Çizelge 1974 yılında 67 il gözönüne alınarak Emekli Sandığı kayıtlarına göre düzenlenmiştir.)					
İL	SAVAŞA İSTİRAK EDENLER	ŞEHİT MİKTAR I	İL	SAVAŞA İSTİRAK EDENLER	ŞEHİT MİKTAR I
01. ADANA	976	5	41. KOCAELİ	529	5
02. ADYAMAN	286	6	42. KONYA	959	6
03. AFYON	548	12	43. KÜTAHYA	419	7
04. AĞRI	225	2	44. MALATYA	584	5
05. AMASYA	324	7	45. MANİSA	1120	12
06. ANKARA	968	19	46. K.MARAŞ	509	4
07. ANTALYA	503	4	47. MARDİN	603	2
08. ARTVİN	161	1	48. MUĞLA	402	10
09. AYDIN	461	8	49. MUŞ	308	6
10. BALIKESİR	1222	16	50. NEVŞEHİR	222	4
11. BİLECİK	190	1	51. NİĞDE	447	8
12. BİNGÖL	148	-	52. ORDU	574	5
13. BİTLİS	206	1	53. RİZE	308	2
14. BOLU	614	7	54. SAKARYA	789	18
15. BURDUR	169	2	55. SAMSUN	899	12
16. BURSA	1209	20	56. SİİRT	419	4
17. ÇANAKKALE	578	10	57. SİNOP	320	4
18. ÇANKIRI	434	10	58. SİVAS	778	17
19. ÇORUM	585	6	59. TEKİRDAĞ	519	8
20. DENİZLİ	465	9	60. TOKAT	625	7
21. DİYARBAKIR	535	4	61. TRABZON	640	6
22. EDİRNE	498	5	62. TUNCELİ	193	3
23. ELAZIĞ	435	6	63. ŞANLIURFA	635	9
24. ERZİNCAN	304	4	64. UŞAK	228	3
25. ERZURUM	663	7	65. VAN	296	2
26. ESKİŞEHİR	456	8	66. YOZGAT	530	15
27. GAZİANTEP	580	5	67. ZONGULDAK	736	11
28. GİRESUN	483	5	33-A TARSUS	-	-
29. GÜMÜŞHANE	200	4	KIBRIS	-	-
30. HAKKARİ	64	2	AS.ŞB.BİLİNMEYE N	1576	3
31. HATAY	607	15	TOPLAM	37567	498
32. İSPARTA	272	3	KIBRIS BARIŞ HAREKATINDA ŞEHİT OLANLARIN KUVVETLERE DAĞILIMI		
33. İÇEL	498	8	K.K.K.LİĞİ :	411	% 82.6
34. İSTANBUL	1642	25	DZ.K.K.LİĞİ	69	% 13.8
35. İZMİR	1443	21	HV.K.K.LİĞİ	5	% 1
36. KARS	640	8	J.GN.K.LİĞİ	13	% 2.6
37. KASTAMONU	502	9	TOPLAM	498	% 100
38. KAYSERİ	577	7			
39. KIRKLARELİ	483	5			
40. KIRŞEHİR	246	3			

EK Resim 1B. Tunceli Muharip Gaziler Derneğine Kayıtlı Tuncelili Kıbrıs Barış Harekâtına Katılanlar Gazilerinin Listesi

TÜRKİYE MUHARİP GAZİLER DERNEĞİ TUNCELİ ŞUBESİ ÜYE KAYIT İSİM LİSTESİ			
Sıra No	Adı-Soyadı	Katıldığı Savaş	Adres
1	Mehmet ARSLAN	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
2	Mehmet ÇİÇEK	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
3	Kazım YÜKSEL	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
4	Haydar BUCUĞA	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
5	Mustafa ANNAK	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
6	Hıdır YILDIRIM	Kıbrıs	Mazgirt/TUNCELİ
7	İbrahim KURUKAFA	Kıbrıs	Hozat/TUNCELİ
8	Bedri BULUT	Kıbrıs	Mazgirt/TUNCELİ
9	Celal KAYA	Kıbrıs	Hozat/TUNCELİ
10	Hasan YAĞCI	Kıbrıs	Nazımiye/TUNCELİ
11	Veysel ÇOŞKUN	Kıbrıs	Çemişgezek/TUNCELİ
12	Ali Haydar ÇIPLAK	Kıbrıs	Çemişgezek/TUNCELİ
13	Ahmet YILDIRAN	Kıbrıs	Pülümür/TUNCELİ
14	Bertal GÖKGÖZ	Kıbrıs	Nazımiye/TUNCELİ
15	Hüseyin ÇETİN	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
16	Celal SARIGÜL	Kıbrıs	Ovacık/TUNCELİ
17	Ali Haydar ŞİMŞEK	Kıbrıs	Pertek/TUNCELİ
18	Zeynel APAYDIN	Kıbrıs	Çemişgezek/TUNCELİ
19	Ali KORKMAZ	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
20	Hasan YILMAZ	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
21	Ali AKYOL	Kıbrıs	Mazgirt/TUNCELİ
22	Turabi ÇEVİK	Kıbrıs	Pülümür/TUNCELİ
23	Mehmet TOPAL	Kıbrıs	Mazgirt/TUNCELİ
24	İsmet IŞIK	Kıbrıs	Pülümür/TUNCELİ
25	İsmail DEMİRBİLEK	Kıbrıs	Pülümür/TUNCELİ
26	Haydar ÖZALP	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ
27	Fevzi AYDIN	Kıbrıs	Pülümür/TUNCELİ
28	Kenan KANKO	Kıbrıs	Hozat/TUNCELİ
29	Hıdır YILDIZ	Kıbrıs	Pülümür/TUNCELİ
30	Zeynel DOĞAN	Kıbrıs	Merkez/TUNCELİ

Muharip Gaziler Derneği Tunceli Şube Başkanı

EK Resim 1C. Tunceli Muharip Gaziler Derneğine kayıtlı Tuncelili Kıbrıs Barış Harekâtına sonrası vefat eden Gazilerin listesi

KIBRIS BARİŞ HAREKATINA KATILIP ŞEHİT OLAN VE SONRADAN VEFAT EDENLERİN İSİMLERİ			
Sıra No	Adı-Soyadı	Katıldığı Savaş	Adres
1	Ali Asker SABAN	Kıbrıs	Hozat/TUNCELI
2	Mehmet EMİK	Kıbrıs	Pertek/TUNCELI
3	Munzur ÇELİK	Kıbrıs	Çemişgezek/TUNCELI
4	Cemal OĞUZ	Kıbrıs	Pertek/TUNCELI
5	Ali ENGİN	Kıbrıs	Pertek/TUNCELI
6	Bekir CAN	Kıbrıs	Pertek/TUNCELI

Mehmet ARSLAN
Muharip Gaziler Derneği Tunceli Şube Başkanlığı

